

**PODKARPACKIE BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO
W RZESZOWIE – ODDZIAŁ ZAMIEJSCOWY W KROŚNIE**

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY BUKOWSKO**

**Kierunki zagospodarowania przestrzennego
i polityka przestrzenna gminy Bukowsko**

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
Gminy Bukowsko” zostało uchwalone uchwałą Nr III/23/2002
Rady Gminy w Bukowsku z dnia 30 grudnia 2002 r.

ZMIANA STUDIUM – załącznik nr 2
do Uchwały Nr..... Rady Gminy Bukowsko z dnia 2022 r.

Wprowadzone zmiany wyróżniono czcionką koloru czerwonego

Krosno 2002 r.

*Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie
Oddział Zamiejscowy w Krośnie*

**PODKARPACKIE BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO
W RZESZOWIE – ODDZIAŁ ZAMIEJSCOWY W KROŚNIE**

Dyrektor Biura: mgr inż.arch. Adam Kardyś

Kierownik Oddziału: mgr Ryszard Pytlowany

Autorzy studium:

1. mgr inż. arch. Iwona Skomial	- główny projektant
(uprawnienia urbanistyczne nr 1499)
2. techn.bud. Elżbieta Kolanko	- prace graficzne
3. techn.arch. Alicja Janowska	- prace graficzne
4. mgr inż. Lidia Bogucka	- infrastruktura techniczna
5. mgr inż. Wiesław Bocianowski	- infrastruktura techniczna
6. mgr inż. Józef Stefan	- komunikacja
7. mgr inż. Lucyna Zymyn	- ochrona środowiska , zasoby
przyrodnicze i kulturowe
8. mgr inż. Elżbieta Janiczek	- demografia i infrastruktura społeczna
9. mgr inż. Wiesław Centka	- rolnictwo i leśnictwo

SPIS TREŚCI

1. Problemy i szanse rozwoju gminy oraz synteza uwarunkowań rozwoju-----	5
1.1.Problemy rozwojowe-----	5
1.2.Szanse rozwoju-----	5
1.3.Cele i kierunki rozwoju-----	10
2. Struktura funkcjonalno – przestrzenna gminy Bukowsko-----	11
3. Kierunki ochrony wartości i zasobów środowiska przyrodniczego-----	12
3.1.Główne problemy ochrony walorów przyrody i krajobrazu-----	12
3.2.Obszary i obiekty prawnie chronione-----	13
3.3.Obszary systemu ekologicznego-----	14
3.4.Zasady i zakres wykorzystania surowców mineralnych-----	17
3.5.Środowisko abiotyczne, gleby i główne problemy ich ochrony-----	17
3.6.Zanieczyszczenia i zagrożenia środowiska-----	18
3.7.Kierunki działania w zakresie ochrony środowiska-----	21
4. Kierunki i zasady ochrony dóbr kultury i krajobrazu-----	21
4.1.Walory krajobrazowe i kulturowe gminy -----	21
4.2.Zasoby kulturowe-----	23
4.3. Możliwości zachowania istniejących zasobów kulturowych-----	25
5. Kierunki rozwoju rolnictwa i leśnictwa-----	27
6. Kierunki i zasady rozwoju turystyki i rekreacji-----	29
7. Kierunki rozwoju i zasady gospodarki przestrzennej dotyczące obszarów zainwestowania-----	31
7.1.Kierunki rozwoju mieszkalnictwa-----	31
7.2.Kierunki rozwoju działalności gospodarczej i produkcyjnej-----	34
7.3.Kierunki rozwoju działalności usługowej-----	35
8. Kierunki rozwoju komunikacji-----	38
8.1.Kierunki i zasady funkcjonowania układu komunikacyjnego drogowego – powiązania komunikacyjne -----	38
8.2.Cele rozwoju w sferze komunikacyjnej-----	43
8.3.Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy w zakresie komunikacji-----	43
8.4.Zasady kształtowania sieci drogowej-----	44
9. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej-----	47
9.1.Kierunki rozwoju systemów zbiorowego zaopatrzenia w wodę-----	47
9.2.Kierunki rozwoju systemów kanalizacyjnych-----	48
9.3.Kierunki i zasady odprowadzania i usuwania odpadów stałych-----	49
9.4.Kierunki zaopatrzenia w gaz ziemny-----	50
9.5.Elektroenergetyka-----	50
9.6.Telekomunikacja-----	51

10. Prognoza procesu demograficznego i jej konsekwencje dla rozwoju i kształtowania polityki przestrzennej----- 52

11. Polityka przestrzenna na obszarze gminy----- 61

11.1.Instrumenty realizacji polityki przestrzennej----- 61

11.2.Podział na obszary polityki przestrzennej----- 62

11.3.Podział na strefy polityki przestrzennej----- 64

11.4.Obszary, dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe----- 66

11.5.Polityka gminy w zakresie rozwoju infrastruktury społecznej----- 67

- w załączeniu wykaz obiektów, cmentarzy, parków zabytkowych i stanowisk archeologicznych na obszarze gminy Bukowsko.

1. PROBLEMY I SZANSE ROZWOJU GMINY ORAZ SYNTEZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU.

1.1. Problemy rozwojowe.

Cele i kierunki rozwoju Gminy Bukowsko wynikają zarówno z kierunków polityki przestrzennej województwa podkarpackiego, jak i z własnych celów rozwojowych. Możliwości rozwojowe gminy kształtują uwarunkowania istniejące na obszarze gminy. Niniejsze opracowanie ma na celu określenie podstaw dla formułowania zasad przestrzennego zagospodarowania tego obszaru. Problemy wynikające z zagospodarowania przestrzeni mają swoje podłoże w funkcjonowaniu elementów przestrzennych w zderzeniu z określoną odpornością środowiska przyrodniczego. Ma to miejsce szczególnie na obszarach prawnie chronionych oraz obszarach szczególnie cennych krajobrazowo i kulturowo. Problemy stwarza sytuacja społeczno – gospodarcza kraju, która nie sprzyja tworzeniu nowych miejsc pracy i działaniom inwestycyjnym na obszarze gminy. Sytuację problemową stanowią lasy oraz stan rolnictwa na obszarze gminy. Ważnym problemem jest brak środków kapitałowych na dostosowanie struktur produkcyjnych, przestrzennych, usługowych do potrzeb i wymogów gospodarki rynkowej.

1.2. Szanse rozwoju.

Opracowana diagnoza stanu istniejącego oraz wskazanie uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych gminy pozwoliło na przeprowadzenie analiz określających szanse, zagrożenia, silne i słabe strony gminy z określeniem stanu obecnego i potencjalnego.

Czynniki rozwojowe gminy (wewnętrzne) :

1. silne strony /czynniki sprzyjające/ :

- korzystne położenie geograficzne;
- duży potencjał siły roboczej;
- występujące na terenie gminy obszary atrakcyjne krajobrazowo;
- duże rezerwy mieszkaniowe określone w planach zagospodarowania przestrzennego;
- stabilność struktur demograficznych; zmienny przyrost naturalny;
- wyposażenie gminy w podstawowe elementy infrastruktury społecznej;
- rosnące znaczenie turystyki i agroturystyki w rozwoju gminy;

2. słabe strony /czynniki niesprzyjające/

- ujemne saldo migracji - 2000r (-8), odpływowy charakter gminy; odpływ ludności szczególnie młodej;
- brak miejsc pracy na terenie gminy oraz w okolicy;
- wysoki poziom bezrobocia (systematyczny wzrost liczby bezrobotnych bez prawa do zasiłku);
- brak drobnych zakładów produkcyjnych i rzemieślniczych;
- niski standard lub brak w niektórych rejonach bazy turystycznej, agroturystycznej i sportowo - rekreacyjnej;
- słaba sieć usług gastronomicznych;
- niska świadomość społeczeństwa o korzyściach wynikających z turystyki.

Czynniki rozwojowe gminy (zewnętrzne) :

1. sprzyjające / szanse /:

- istnienie korzystnych form kredytowania inwestycji;
- istnienie zakładów produkcyjnych na obszarze gminy;
- rosnące zapotrzebowanie na zdrową żywność;
- moda na wypoczynek w gospodarstwach agroturystycznych;
- wzrost atrakcyjności obszaru gminy dla potrzeb turystycznych;

2. niesprzyjające / zagrożenia /:

- niestabilność przepisów prawno - podatkowych;
- brak dostępu do tanich kredytów dla budownictwa;
- handel nie koncesjonowany /nieuczciwa konkurencja/.

UWARUNKOWANIA SPRZYJAJĄCE ROZWOJOWI	UWARUNKOWANIA OGRANICZAJĄCE ROZWÓJ
UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA W REGIONIE	
1.Położenie w bliskiej odległości od miasta Rymanowa (ok.12 km) i od miasta Sanoka (ok.10 km). 2.Korzystne położenie przy trasie drogi wojewódzkiej nr 889 – Sieniawa – Szczawne w kierunku Bieszczadów.	1.Położenie peryferyjne w stosunku do głównych krajowych tras komunikacyjnych.
UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POLITYKI RZĄDOWEJ - WYTTCZNE Z MATERIAŁÓW DO PLANU ZAGOSPODAROWANIA WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO	
1.Gmina znajduje się w strefie ochrony walorów przyrodniczych . 2.Położenie gminy w strefie modernizacji i restrukturyzacji rolnictwa. Konieczność restrukturyzacji w kierunku agroturystyki. 3.Miejscowość gminna Bukowsko - jako wielofunkcyjny ośrodek o znaczeniu lokalnym.	1.Gmina znajduje się poza układem pasmowym i węzłowym.
UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE	
<ul style="list-style-type: none"> • geologiczne* 1.Dolina rzeki San tworzy zbiornik wód podziemnych (nieudokumentowany) i stanowi perspektywiczne źródło zaopatrzenia w wodę wysokiej jakości.	1.Występowanie zbiornika wód podziemnych rzeki San – skutkuje obszarem wysokiej ochrony wód podziemnych – OWO w północno-wschodniej części gminy, obejmującym część miejscowości Pobiedno i Dudyńce. Obiekty stanowiące potencjalne zagrożenie dla czystości wód podziemnych winny one być lokalizowane poza strefą OWO. 2. Część północno-zachodnia gminy znajduje się w strefie pośredniej ochrony sanitarnej wód zbiornika rzeki Wisłok w Besku. W zasięgu terenu wewnętrznego projektowanej strefy ochrony pośredniej znajduje się część miejscowości Nadolany /przysiółek Wygnanka/.

<ul style="list-style-type: none"> • hydrograficzne* <p>1. Położenie gminy w dolinach cieków wodnych: Sanoczka, Pielnicy, Płonki i ich dopływów stanowi dogodny obszar dla ujęć wody dla potrzeb lokalnych.</p> <p>2. Zasoby wodne w/w cieków oraz jej dopływów mogą służyć rozwojowi małych zbiorników retencyjnych lub stawów rybnych służących rozwojowi turystyki, rekreacji i wypoczynku pobytowego i niedzielnego.</p>	<p>1. Rozbudowana sieć wodna małych strumyków i potoczków stwarza niedogodne warunki fizjograficzne dla lokalizacji zabudowy mieszkaniowej.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • gleby* <p>1. Możliwości zwiększenia obszarów leśnych - zalesienia gruntów rolnych na terenach zakrzaczonych.</p> <p>2. Istnienie warunków do rozwoju rolnictwa ekologicznego.</p> <p>3. Możliwości rozwoju agroturystyki.</p> <p>4. Istnienie gruntów zmeliorowanych i zrekultywowanych i wykorzystanie kośne i pastwiskowe.</p> <p>5. Uprawa trwałych użytków zielonych zapewnia wysoką efektywność plonowania.</p>	<p>1. Istnienie zaledwie 3% klas III, 68% klas IV i 29% klas V i VI gruntów rolnych powoduje średnią przydatność do uprawy rolnej i jej intensyfikacji. Uprawa orna tych gleb, umożliwiającą odpowiedni poziom plonowania wymaga regularnego wapnowania oraz wysokiego nawożenia organicznego i mineralnego.</p> <p>2. Niekorzystne relacje własnościowe ziemi; zdecydowana większość posiadaczy rolnych nie prowadzi ekonomicznej produkcji rolnej, tylko zaspokaja własne potrzeby żywnościowe.</p> <p>3. Występowanie inwersji termicznej w dolinach rzecznych o najwyższych klasach gleb.</p> <p>4. Niska urodzajność gleb.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • środowisko * <p>1. Według klasyfikacji gmin pod względem występowania zagrożeń środowiska gmina została zaliczona do grupy A, tzn. do grupy gmin, na których terenie praktycznie nie występują zanieczyszczenia i uciążliwości i ze względu na bardzo dobry stan środowiska nie było potrzeby przeprowadzania szczegółowych badań i pomiarów.</p>	<p>1. Występowanie licznych dzikich wysypisk śmieci zlokalizowanych głównie w dolinach rzecznych.</p> <p>2. Zagrożenie dla czystości rzek stanowią ścieki komunalne, nawozy sztuczne i mineralne stosowane w rolnictwie.</p> <p>3. Zagrożenie stanowi nadmiar turystów, którzy nie mają zapewnionych odpowiednich warunków pobytu.</p>
UWARUNKOWANIA KULTUROWE	
<p>1. Istnienie wielu zabytków kultury materialnej (z czego 13 jest wpisanych do rejestru) godnych obejrzenia.</p> <p>2. Istnienie parków zabytkowych i pozostałości założenia dworsko - parkowych w miejscowościach: Wola Sękowa, Pobiedno, Zboiska, Nadolany, Płonna, Bukowsko które należy w jak najszerzym aspekcie udostępnić turystom.</p> <p>3. Pomniki przyrody:</p> <p>w Bukowsku - lipa (ok. 500 lat), dąb szypułkowy (ok. 300 lat), w Nowotańcu – sosna wejmutka (ok. 300 lat), buk - 2szt. (ok. 350 lat), lipy drobnolistna i szerokolistna – 2szt. (ok. 300 i 400 lat), klon zwyczajny – 2szt. i klon jawor (ok. 200-250 lat), topola czarna – 5szt. (300-350 lat).</p>	<p>1. Niewystarczające środki finansowe dla utrzymywania obiektów zabytkowych.</p> <p>2. Ograniczone możliwości w dostosowaniu istniejącej zabudowy zabytkowej do współczesnych wymagań funkcjonalnych.</p> <p>3. Niedostateczne środki finansowe dla renowacji i utrzymywania parków zabytkowych.</p> <p>4. Niska świadomość społeczna potrzeby estetycznego i atrakcyjnego kształtowania przestrzeni.</p> <p>5. Potrzeba ochrony zabytkowych drzew i związane z nią nakłady finansowe.</p>
UWARUNKOWANIA DEMOGRAFICZNE I SPOŁECZNE	
<ul style="list-style-type: none"> • ludność i procesy demograficzne * <p>1. Niska gęstość zaludnienia.</p> <p>2. W miarę korzystna sytuacja demograficzna.</p> <p>3. Duży udział ludności w wieku przedprodukcyjnym.</p>	<p>1. Zmiennie kształtujący się przyrost naturalny.</p> <p>2. Poziom reprodukcji ludności nie zapewniający prostej zastępowalności pokoleń.</p> <p>3. Odływ ludności szczególnie młodej ograniczający zarówno potencjał demograficzny jak i ekonomiczny.</p> <p>4. Niski poziom dochodów mieszkańców.</p> <p>5. Starzenie się społeczeństwa.</p> <p>6. Wysoki współczynnik obciążenia demograficznego.</p> <p>7. Niski poziom wykształcenia mieszkańców.</p>

<ul style="list-style-type: none"> gospodarka mieszkaniowa * <p>1. Dostępność uzbrojonych terenów budowlanych.</p>	<p>1. Słaby rozwój budownictwa. 2. Duży koszt budowy. 3. Wysokie koszty utrzymania mieszkań. 4. Brak rozwiązań dot. systemów infrastruktury technicznej zapewniającej właściwy standard zamieszkania. 5. Brak lokalnego rynku pracy.</p>
<ul style="list-style-type: none"> infrastruktura społeczna* <p>1. Istniejąca baza oświatowa i jej rozwój.</p> <p>2. Istniejąca baza usług zdrowia. 3. Możliwość rehabilitacji na terenie gminy i jej rozwój.</p> <p>4. Pomoc GOPS świadczona rodzinom potrzebującym.</p> <p>5. Funkcjonowanie Gminnego Ośrodka Kultury. 6. Prowadzona działalność kulturalna i udział w imprezach i konkursach kulturalnych o różnym zasięgu.</p>	<p>1. Znaczna odległość do szkół. 2. Utrudniony dojazd szczególnie w okresie zimowym. 3. Wysokie koszty kształcenia.</p> <p>4. Utrudniony dostęp do leczenia specjalistycznego. 5. Jedna apteka leków gotowych. 6. Wysokie koszty leczenia przy ograniczonych dochodach.</p> <p>7. Duża ilość mieszkańców w wieku produkcyjnym korzystająca z pomocy społecznej. 8. Wzrastający poziom spożycia alkoholu wśród dzieci i młodzieży</p> <p>9. Wysokie koszty organizacji imprez.</p>
<ul style="list-style-type: none"> pozarolnicza działalność gospodarcza* <p>1. Korzystne położenie geograficzne. 2. Znaczący udział podmiotów w sektorze prywatnym - 97% (wg rejestru REGON). 3. Wysoki wskaźnik przedsiębiorczości. 4. Wzrastające zapotrzebowanie na usługi typu handel, gastronomia, usługi bytowe. 5. Rosnąca konkurencja.</p> <p>6. Rosnące znaczenie turystyki i agroturystyki w rozwoju gminy. 7. Rozwój bazy agroturystycznej. 8. Walory przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe atrakcyjne pod względem turystycznym i rekreacyjnym, sprzyjające rozwojowi sportów zimowych i wypoczynku. 9. Wzrastające zainteresowanie spędzenia wolnego czasu w kontakcie z przyrodą. 10. Możliwość korzystania z funduszy i programów promujących turystykę. 11. Szanse promocji.</p>	<p>1. Niedostatek usług gastronomicznych. 2. Niski poziom świadczenia usług. 3. Utrudnione warunki prowadzenia działalności gospodarczej.</p> <p>4. Brak programu rozwoju turystyki. 5. Słaba oferta w zakresie aktywnego wypoczynku i rekreacji (brak zagospodarowania terenów wokół wyciągu narciarskiego w Przysyszowie). 6. Niski standard oferowanych usług. 7. Brak infrastruktury wspomagającej rozwój różnych form turystyki. 8. Uboga infrastruktura około turystyczna. 9. Brak działalności promocyjnej.</p>

<ul style="list-style-type: none"> rynek pracy i bezrobocie* <p>1. Istniejące rezerwy siły roboczej.</p>	<p>1. Ograniczony rynek pracy. 2. Brak pracy dla niepełnosprawnych. 3. Duży udział w strukturze zatrudnienia pracujących w usługach nierynkowych. 4. Wysoka stopa bezrobocia /bezrobocie agrarne/. 5. Duży udział ludzi młodych wśród bezrobotnych. 6. Duży udział wśród bezrobotnych ludzi bez stażu pracy i ze stażem od 1– 5 lat. 7. Mały udział wśród bezrobotnych ludzi z prawem do zasiłku. 8. Duża ilość bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym i podstawowym. 9. Długotrwałe bezrobocie.</p>
<p>UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ISTNIEJĄCEGO ZAGOSPODAROWANIA</p>	
<ul style="list-style-type: none"> zabudowa mieszkaniowa* <p>1. Istniejące rezerwy mieszkaniowe w obowiązującym planie miejscowym. 2. Uchwalone studium będzie jednym z podstawowych instrumentów realizacji Strategii Gminy Bukowsko.</p>	<p>1. Rozwój przestrzenny zabudowy mieszkalno – usługowej ograniczony jest przez istniejącą strukturę : - część terenów niekorzystnych fizjograficznie; duża ilość terenów rolnych nie nadających się pod zabudowę; - bariery komunikacyjne i infrastrukturalne (trasy komunikacyjne o wysokich kategoriach, sieci infrastruktury technicznej wysokich napięć). 2. Brak zainteresowania mieszkańców oraz brak inwestycji budownictwa wielorodzinnego i komunalnego.</p>
<p>UWARUNKOWANIA INFRASTRUKTURALNE</p>	
<ul style="list-style-type: none"> komunikacja* <p>1. Historyczne tradycje powiązań komunikacyjnych w skali kraju i regionu (drogowe). 2. Trwałe związki funkcjonalno-przestrzenne w obszarze województwa i powiatu. 3. Istniejąca infrastruktura drogowa. 4. Bliskość położenia miasta Sanoka.</p>	<p>1. Wysoki stopień degradacji technicznej infrastruktury komunikacyjnej. 2. Ograniczenia kapitałowe w realizacji niezbędnych inwestycji komunikacyjnych. 3. Problem utrzymania dotychczasowej infrastruktury komunikacyjnej na niezbędnym poziomie technicznym. 4. Brak dobrych połączeń drogowych do terenów południowych i południowo-wschodnich gminy. 5. Przebieg ruchu tranzytowego przez gminę.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • infrastruktura techniczna* <ul style="list-style-type: none"> - zaopatrzenie w wodę – <ol style="list-style-type: none"> 1.Zasilanie w wodę ze zbiorowego ujęcia wody (74% mieszkańców gminy) w miejscowościach: Nagórzany, Nowotaniec, Nadolany, Wola Piotrowa, Wola Sękowa, Tokarnia, Bukowsko. 2.Zasilanie miejscowości z ujęć źródłanych i studni. 3.Duże zainteresowanie mieszkańców gminy budową wodociągów na terenach deficytowych w wodę. 4.Istnienie małych lokalnych wodociągów. - odprowadzenie ścieków – <ol style="list-style-type: none"> 1.Opracowanie koncepcji techniczno-finansowej gospodarki ściekowej dla gminy. 2.Funkcjonowanie we wsiach: Bukowsko, Nowotaniec i Wola Piotrowa małych oczyszczalni ścieków dla potrzeb obiektów użyteczności publicznej. 3.Prowadzenie prac związanych z realizacją sytemu kanalizacji. 4.Przygotowanie geodezyjne terenu pod przyszłe oczyszczalnie ścieków. - gospodarka odpadami - <ol style="list-style-type: none"> 1.Istnienie wysypiska odpadów komunalnych w miejscowości Karlików. - gazownictwo – <ol style="list-style-type: none"> 1.Istnienie gazu przewodowego w 10-ciu miejscowościach na obszarze gminy. 2.Możliwość zaopatrzenia w gaz sieciowy całej gminy. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Brak całościowego zaopatrzenia wodociągowego dla gminy. 2.Indywidualne źródła dostarczają wodę o niekontrolowanej jakości. 3.Częste skażenia wody z nie oczyszczonych ścieków nieprawidłowo wykonanych zbiorników na nieczystości. <ol style="list-style-type: none"> 1.Brak systemu kanalizacji na terenie miejscowości gminnych. 2.Mała liczba ludności obsługiwana przez istniejącą kanalizację. <ol style="list-style-type: none"> 1. Brak segregacji odpadów. 2. Istnienie dzikich wysypisk śmieci. <ol style="list-style-type: none"> 1.Brak gazu sieciowego na części obszaru gminy. 2.Wysoka cena gazu, jako środka opałowego.
<ul style="list-style-type: none"> - elektroenergetyka- <ol style="list-style-type: none"> 1.Dobre wyposażenie w sieć średnich i niskich napięć. - telekomunikacja- <ol style="list-style-type: none"> 1.Możliwości rozwojowe telekomunikacji przewodowej i bezprzewodowej. 2.Stosunkowo duża ilość abonentów telefonicznych na terenie miejscowości: Bukowsko -100%, Wola Piotrowa -80%, Nowotaniec, Nagórzany, Nadolany, Wola Sękowa, Pobiedno po -40%, i Zboiska 30%. 3.Istnienie dwóch stacji bazowych telefonii komórkowej w miejscowościach: Kamienne i Wola Piotrowa. 	<ol style="list-style-type: none"> 1.Konieczne reelektrofikacje niektórych linii średnich i niskich napięć. <ol style="list-style-type: none"> 1.Niski wskaźnik gęstości telefonicznej w pozostałych miejscowościach. 2.Wysokie ceny usług telefonicznych.

1.3.Cele i kierunki rozwoju.

Celem rozwoju gminy jest osiągnięcie stabilnego i zrównoważonego rozwoju, w którym byłoby zapewnione:

- zaspokojenie bieżących potrzeb mieszkańców,
- warunki umożliwiające wzrost poziomu życia,
- warunki umożliwiające zaspokojenie przyszłych potrzeb następnych pokoleń,
- ochrona środowiska przyrodniczego jako nierozłącznej części wszystkich procesów rozwojowych,
- kształtowanie struktury funkcjonalno – przestrzennej w nawiązaniu do systemów ekologicznych,

— rozwijanie funkcji zgodnych z predyspozycjami środowiska,
— dążenie do zapewnienia mieszkańcom, w możliwie największym stopniu źródeł utrzymania na terenie gminy, głównie przez aktywizację rozwoju przetwórstwa drzewnego, spożywczego i rozwoju funkcji turystycznej z towarzyszącymi usługami,
— dążenie do zachowania bądź przywrócenia na niektórych obszarach ładu przestrzennego w rozwoju osadnictwa i lokalizacji innych elementów zagospodarowania,
— wyposażenie obszaru w infrastrukturę społeczną, techniczną i ekonomiczną stosownie do występujących potrzeb.

Kontynuacja procesu rozwoju Gminy Bukowsko i osiągnięcie zamierzonego celu będzie przebiegać w warunkach, które stworzą dla tego rozwoju następujące przesłanki:

- głównym realizatorem polityki będzie samorząd gminy ,wspierany prawdopodobnie przez administrację rządową w przypadkach uznanych za strategiczne, a będących w sferze jej zainteresowań,
- zgromadzony w gminie potencjał /jego charakter/ demograficzny, społeczny, ekologiczny i techniczny – nadal będzie wpływać na przyszłe kierunki jego rozwoju ,
- aktualny stan gospodarki gminy wpływać będzie na podejmowanie działań modernizacyjnych i porządkujących na rzecz zwiększania efektywności gospodarowania posiadanymi już zasobami, co wiązać się będzie głównie ze zmianami jakościowymi,
- w polityce inwestycyjnej dotyczącej wytwórczości, samorządy – mając na uwadze przestrzenne, historyczny, proekologiczny i społeczny aspekt rozwoju gminy – będą raczej wpływać na jakość inwestycji, natomiast w sferze infrastruktury – obok inspirowania ,stymulowania i koordynacji inwestycyjnych – same będą podmiotem realizującym,
- na rynku pracy utrzymywać się będzie nadal nieakceptowane społecznie zjawisko bezrobocia, którego skala w znacznej mierze zależeć będzie od aktywności gospodarczej społeczeństwa, a także od polityki władz lokalnych i państwowych .

Najogólniejszy **cel Gminy Bukowsko** (misja) stanowiący opis wizji gminy z jej głównymi polami aktywności w przyszłości, której urzeczywistnienie będzie możliwe dzięki realizacji celów strategicznych został określony w Strategii Gminy Bukowsko.

Misja Gminy Bukowsko brzmi:

► **JESTEŚMY GMINĄ Z ROZWIJAJĄCĄ SIĘ INFRASTRUKTURĄ TECHNICZNĄ, CZYSTĄ EKOLOGICZNIE, ROLNICZO – TURYSTYCZNĄ, BEZPIECZNĄ, ATRAKCYJNĄ TURYSTYCZNIE I REKREACYJNIE, POSIADAJĄCĄ WOLNE TERENY POD BUDOWNICTWO REKREACYJNE.** ◄

2. STRUKTURA FUNKCJONALNO – PRZESTRZENNA GMINY.

Struktura funkcjonalno – przestrzenna gminy charakteryzuje się zabudową zagrodową i miejscami zwartą jednorodzinną, ukształtowaną historycznie w formie jednostek osadniczych zlokalizowanych głównie wzdłuż dróg i potoków. Sieć osadnicza połączona jest systemem komunikacji drogowej. Nie występuje sieć kolejowa. Bukowsko - gminny ośrodek administracyjno – usługowy pełni w hierarchii osadnictwa funkcję lokalnego ośrodka rozwoju.

Położenie gminy Bukowsko, oraz uwarunkowania istniejące na jej obszarze pozwalają na podział gminy na dwie jednostki funkcjonalne:

- STREFA POTENCJALNEGO ROZWOJU OSADNICTWA

Strefa ta obejmuje tereny zainwestowane gminy w postaci : istniejącego i projektowanego budownictwa mieszkaniowego, obszarów usług, obszarów rozwoju turystyki, obszarów działalności gospodarczej, obszarów projektowanej wioski myśliwskiej, zieleni urządzonej oraz potencjalnych możliwości ich rozwoju. Strefa ta ściśle wiąże się z istniejącą i projektowaną infrastrukturą techniczną w postaci: linii elektroenergetycznych średnich i wysokich napięć, wodociągów przesyłowych, kanalizacji, urządzeń infrastruktury itd.

Główne funkcje rozwojowe na tym obszarze są następujące:

- mieszkalnictwo;
- funkcja turystyczno – wypoczynkowa;
- funkcja produkcyjno – usługowa;

Funkcjami uzupełniającymi są: agroturystyka , oraz uzupełnianie wzajemnych usług w relacji gmina – miasto Sanok.

Przekształcenia w tej jednostce osadniczej dotyczyć będą budowy i modernizacji układu komunikacyjnego tj. przebudowy dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

Rozwój tej jednostki będzie następował w oparciu o istniejące zasoby i infrastrukturę społeczną, obejmował będzie rozwój infrastruktury technicznej na istniejących rezerwach terenowych oraz rozwój mieszkalnictwa przy zagwarantowaniu mieszkańcom jak najlepszego środowiska życia (mieszkanie, usługi, praca, wypoczynek).

- STREFA TERENÓW OTWARTYCH

Strefa ta obejmuje obszar lasów , terenów rolnych , terenów chronionych. Zakłada się, że głównymi funkcjami tej jednostki jest:

- ochrona przyrody i krajobrazu;
- gospodarka leśna;
- rolnictwo ekologiczne, zwłaszcza na glebach najwyższych klas bonitacyjnych;

Funkcjami uzupełniającymi są rekreacja i wypoczynek, głównie agroturystyka.

Przekształcenia tego obszaru dotyczyć będą modernizacji rolnictwa , zalesiania obszarów nie nadających się dla rozwoju rolnictwa, budowy potrzebnej infrastruktury technicznej, oraz stwarzanie możliwości ochrony terenów najcenniejszych pod względem przyrodniczym i kulturowym.

3. KIERUNKI OCHRONY WARTOŚCI I ZASOBÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.

3.1. Główne problemy ochrony walorów przyrody i krajobrazu.

Osadnictwo, działalność rolnicza prowadzą do zaśmiecenia środowiska i do zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych ściekami, rozkładającymi się śmieciami, nieumiejętnie stosowanymi bądź przechowywanymi środkami ochrony roślin oraz nawozami. Proces zwiększania zrzutów zanieczyszczeń zbiega się w czasie z procesem zmniejszania przepływów prowadząc do znacznego pogorszenia jakości wód.

Dziki wysypiska śmieci lokalizowane są najczęściej w korytach rzek, potoków lub w lasach i stanowią element znacznie obniżający wartości estetyczne krajobrazu, a wody podziemne i powierzchniowe są zanieczyszczane odciekami pochodzącymi z rozkładających się śmieci.

W dolinach poważnym zagrożeniem czystości wód są ścieki komunalne, nieumiejętnie stosowane nawozy sztuczne.

Oprócz skażeń powietrza, wód i gleb do zagrożeń należy zaliczyć działalność rekreacyjną. Nie należy jej przypisywać pierwszego miejsca wśród czynników zagrażających obszarom chronionym na podstawie przepisów o ochronie przyrody, niemniej jednak pewne formy rekreacji są dość uciążliwe, a obiekty związane z zagospodarowaniem rekreacyjnym przyczyniają się do zanieczyszczenia i zatrucia środowiska.

Do podstawowych zagrożeń wywoływanych użytkowaniem rekreacyjnym gminy należy zaliczyć :

a) skażenie powietrza, wód i gleby – zagrożenia te wiążą się na ogół z osadnictwem zlokalizowanym w granicach terenów cennych przyrodniczo, krajobrazowo albo w ich sąsiedztwie. Większość takich obiektów, pozbawiona jest sprawnych urządzeń do oczyszczania spalin i jest źródłem lokalnych zanieczyszczeń,

b) komunikacja samochodowa – zły stan techniczny dróg, zabudowa mieszkaniowa zlokalizowana jest bardzo blisko dróg.

Poważne zagrożenie stwarza komunikacja, m.in. związana z rekreacją. Transport kołowy na drogach przechodzących przez gminę Bukowsko może być źródłem poważnych skażeń zwłaszcza metalami ciężkimi w strefach przyległych do dróg. Zagrożenia wywołane nadmiernym ruchem samochodowym związanym z wypoczynkiem (zagrożenie flory i fauny oraz tzw. erozję turystyczną, a także zaśmiecenie terenów leśnych). Źródłem tego typu zagrożeń jest duży ruch turystyczny (np. wyjazdy weekendowe czy rekreacyjne).

3.2.Obszary i obiekty prawnie chronione.

◆ **Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego**

Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego został powołany Rozporządzeniem Nr 10 Wojewody Krośnieńskiego z dnia 2 lipca 1998 roku (Dziennik Urzędowy Województwa Krośnieńskiego Nr 17) dla zachowania wysokich walorów krajobrazowych obszarów oraz celem zapewnienia względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych.

Granica Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego na terenie gminy Bukowsko ma następujący przebieg: drogą Pielnia – Bukowsko w kierunku południowym do miejscowości Bukowsko, dalej w kierunku północno – wschodnim wzdłuż drogi Bukowsko – Sanoczek do miejscowości Sanoczek.

Pomniki przyrody:

◆ ***sosna wejmutka*** – rosnąca w miejscowości Nowotaniec, na działce stanowiącej własność Skarbu Państwa, wymiary drzewa: obwód pnia – 280cm, wysokość 26m, wiek około 250 lat,

◆ ***lipa*** - rosnący w miejscowości Bukowsko, na działce stanowiącej własność W. Hnata, wymiary drzewa: obwód pnia 535cm, wysokość 25m, wiek około 500 lat

◆ ***2 buki*** - rosnące w miejscowości Iwonicz Nowotaniec, na działce stanowiącej własność Skarbu Państwa, wymiary drzew: obwody pni 420 i 200cm, wysokość: 26 i 24m, wiek około 350 lat (buk o obwodzie pnia 200cm to odmiana czerwonołistna),

- ◆ **dąb szypułkowy** – rosnący w miejscowości Bukowsko, na działce stanowiącej własność Skarbu Państwa, wymiary drzewa: obwód pnia – 350cm, wysokość – 25m, wiek około 300 lat,
- ◆ **2 lipy (drobnolistna i szerokolistna)** – rosnące w miejscowości Nowotaniec, na działce stanowiącej własność Skarbu Państwa, wymiary drzew: obwody: 515 i 370cm, wysokość 21 i 25m, wiek około 400 i 300 lat,
- ◆ **3 sztuki klonów (2 klony zwyczajne i 1 klon jawor)** – rosnące w miejscowości Nowotaniec, na działce stanowiącej własność Skarbu Państwa, wymiary drzew: obwody pni: 280cm, 280cm, 310cm, wysokość 121m, 22m, 19m, wiek około 200 – 250 lat,
- ◆ **5 sztuk topól czarnych** – rosnących w miejscowości Nowotaniec, na działce stanowiącej własność Skarbu Państwa, wymiary drzew: obwody pni: 500cm, 375cm, 365cm, 360cm, 310cm, wysokości drzew 19 – 21m, wiek około 300 – 350 lat,

W stosunku do drzew pomnikowych wprowadzono następujące zakazy i ograniczenia:

- Wycinania, niszczenia lub uszkodzania drzew,
- Pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzania kory, drzewa, liści oraz nasion,
- Wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów, nieczystości oraz innego zanieczyszczenia ich najbliższego otoczenia,
- Umieszczania na drzewach tablic, znaków, ogłoszeń i napisów za wyjątkiem tych, które związane są z ich ochroną,
- Dokonywania w obrębie systemu korzeniowego robót ziemnych oraz innych robót związanych z wykorzystaniem sprzętu mechanicznego lub urządzeń technicznych w sposób szkodzący,
- Wznoszenia budowli w zasięgu korzeni i korony,
- Niszczenia gleby lub zmiany sposobu jej użytkowania,
- Ustawiania obiektów niestabilnie związanych z gruntem i składowania przedmiotów w obrębie pionowego rzutu korony,
- Palenia ognisk w odległości mniejszej niż 30 m od pnia,
- Ruchu pojazdów w obrębie systemu korzeniowego, poza miejscami do tego przeznaczonymi,
- Nacinania drzew, rycie napisów i innych znaków,
- Wchodzenia na drzewa,
- Podkopywania drzew,
- Niszczenia tablic urzędowych.

W stosunku do obszarów objętych prawną ochroną należy stosować nakazy i zakazy zawarte w aktach prawnych je powołujących.

W studium proponuje się przyjęcie następujących kierunków działań:

- zachowanie terenów otwartych o wysokich walorach krajobrazowych;
- utrzymanie terenów chronionych oraz w miarę potrzeb dążenia do objęcia ochroną prawną jak największej ilości obiektów, bądź obszarów o najwyższych walorach przyrodniczych;
- porządkowanie działalności przestrzennej na w/w obszarach;
- wprowadzenie wzmożonego nadzoru w zakresie ładu przestrzennego i dyscypliny budowlanej;
- zapewnienie kompleksowego rozwiązania problemów zabudowy, z bezwzględnym zachowaniem wymogów prawnych w zakresie gospodarki wodno – ściekowej, składowania i unieszkodliwiania odpadów, urządzania i kształtowania terenów zieleni;
- propagowanie rozwoju rolnictwa ekologicznego jako kierunku przyszłościowego;

- zmniejszenie emitowanych zanieczyszczeń ze wszystkich obiektów istniejących na obszarach, poprzez instalowanie urządzeń redukujących, ich prawidłową eksploatację oraz eliminowanie paliw nieodpowiedniej jakości;
- ograniczenie wycinania drzew i krzewów zwłaszcza rosnących w kompleksach zadrzewień śródpolnych oraz nad brzegami rzek i potoków.

W studium projektuje się objęcie ochroną prawną w postaci *użytku ekologicznego* kompleksu leśnego o powierzchni około 3 ha, w miejscowości Przybyszów, ze względu na jego wybitne walory przyrodnicze.

3.3.Obszary systemu ekologicznego.

Wody powierzchniowe

Teren gminy Bukowsko odwadniany jest przez niewielkie ciekі wodne, z których większe znaczenie mają: Sanoczek, Pielnica, Płonka. Obszar gminy obejmuje źródłiska i górne biegi cieków płynących w jej obrębie. Doliny cieków są wąskie o znacznych spadkach, a koryta wcięte w skalnym podłożu tworzą charakterystyczne berda z niewielkimi odsypami kamieńca. Stany wód uzależnione są od wielkości opadów atmosferycznych i od pór roku (gwałtowne przybory wód w czasie letniego maksimum opadowego i topnienia śniegu na wiosnę). Ciekі płyną w korytach o szerokości 2 – 5m wciętymi na głębokość 1,5 – 5,0m. Ciekі te w czasie katastrofalnych powodzi mogą wystąpić z koryta zalewając w całości dna dolin wąskich. Natomiast w obrębie dolin szerokich zalewane mogą być tereny położone w odległości około 100m od koryta cieków. **Wzdłuż koryt rzecznych należy pozostawić wolne od zainwestowania pasy – korytarze ekologiczne szerokości 15 - 20 metrów.**

Ciekі przepływające przez teren gminy Bukowsko nie są objęte systematycznymi badaniami czystości wód.

Obszar objęty zmianą Studium położony jest w obszarze jednolitej części wód powierzchniowych (JCWP) Sanoczek (PLRW20001222329), posiadającej status „naturalnej części wód”, charakterystyczny dla jednolitych części wód ukształtowanych przez przyrodę. Jednolita część wód powierzchniowych Sanoczek znajduje się w wykazie JCWP przeznaczonych do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, natomiast nie jest przeznaczona do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych. W jej obrębie dotrzymane zostały wymagania dla obszarów narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych. Celem środowiskowym jest osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu ekologicznego oraz dobrego stanu chemicznego JCWP Sanoczek. JCWP Sanoczek nie jest zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych, w związku z tym nie ma potrzeby wyznaczania dla niej derogacji.

Wody podziemne

Obszar gminy Bukowsko położony jest w obrębie górsko – wyżynnej prowincji hydrogeologicznej (wg A.S. Kleczkowskiego), w obrębie zewnętrznej części Masywu Karpackiego, a dokładniej w obrębie pogórza i gór.

Wody wgłębne tu występujące to głównie wody zbiornika czwartorzędowego (dolinnego), występujące w ośrodku porowym oraz trzeciorzędowego (szczelinowe i szczelinowo – porowe). Zasadniczy poziom wód wgłębnych występuje w obrębie trzeciorzędowych piaskowców i zlepieńców.

Poziom czwartorzędowy to poziom przypowierzchniowy, pozostający w bezpośrednim kontakcie z powierzchnią – reaguje on wprost na istniejące warunki hydrologiczne – wielkość opadów atmosferycznych oraz stany wód w ciekach. Oba te poziomy często pozostają w związku hydraulicznym.

Dolina rzeki San tworzy zbiornik wód podziemnych. Zbiornik ten został zaliczony do głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce jako ten, który w przyszłości stanie się źródłem zaopatrzenia w wodę pitną wysokiej jakości. W związku z tym wydzielony został obszar wymagający najwyższej i wysokiej ochrony (na podst. opracowania A.S. Kleczkowskiego „Mapa obszarów głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce wymagających szczególnej ochrony” – przebieg granic obszarów jest przybliżony). Ma to uzasadnienie w fakcie, że zbiornik jest płytki, w obrębie utworów czwartorzędowych słabo lub zupełnie nie izolowany od powierzchni utworami słabo przepuszczalnymi bądź nieprzepuszczalnymi.

Obszar objęty zmianą Studium znajduje się w obrębie jednolitej części wód podziemnych (JCWPd) nr 168 (PLGW2000168). JCWPd nr 168 znajduje się w wykazie wód przeznaczonych do poboru na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia na obszarze dorzecza Wisły. Na terenach objętych opracowaniem nie ma wyznaczonych stref ochronnych dla ujęć wód podziemnych. Celem środowiskowym dla JCWPd nr 168 jest utrzymanie dobrego stanu ilościowego i chemicznego. JCWPd nr 168 charakteryzuje się dobrym stanem ilościowym i jakościowym wód oraz nie jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych.

Źródła

Źródła wypływają bądź ze szczelin skalnych bądź z pokryw zwietrzelinowych. Wydajność źródeł zwietrzelinowych, których warstwą wodonośną są pokrywy (zazwyczaj gliniaste) jest bardzo mała i bardzo zmienna. Reakcja na zasilanie jest szybka, jednak zwiększona wydajność trwa krótko. Typowymi wypływami są młaki, wycieki i wysięki. Po deszczach i roztopach następuje szybki, ale krótkotrwały wzrost zarówno liczby jak i wydajności młak. W czasie suszy dużo z tych wypływów zanika. Wycieki odznaczają się nikłą wydajnością, ale ze względu na ich dużą ilość odgrywają znaczącą rolę w zasilaniu potoków w wodę. Wysięki mają okresowy odpływ wyłącznie po deszczach i roztopach.

Najważniejsze kierunki działań w zakresie gospodarki wodnej to:

- zakładanie ciągów ekologicznych w dolinach rzek i potoków;
- ochrona czystości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej;
- redukcja zanieczyszczeń w układzie zlewniowym;
- wprowadzenie obowiązku maksymalnej ochrony terenów i zieleni łąkowej, stanowiących obudowę biologiczną wód płynących;
- dążenia do zakładania lub odtwarzania małych zbiorników wodnych lub stawów rybnych w dolinach mniejszych rzek służących rozwojowi turystyki i uatrakcyjnieniu terenów gminy.

Obszary leśne wyłączone ze zmiany sposobu użytkowania.

Lesistość gminy, czyli udział lasów i gruntów leśnych w powierzchni ogólnej gminy wg danych statystycznych wynosi 39%. Podstawowe typy siedliskowe tutejszych lasów to: las górski, las wyżynny mieszany. W strukturze gatunkowej lasów dominują szlachetne drzewa: buk i jodła, ze znaczącą domieszką sosny. Jodła i buk to najcenniejsze gatunki tut. lasów, decydujące o naturalnym charakterze krajobrazu. Natomiast sosna wprowadzana była sztucznie, na Pogórzu nie może być uznana za gatunek odpowiedni, gdyż nie wykorzystuje w pełni możliwości siedliska, wykazując nadmierną gałęzistość, będącą przyczyną poważnych uszkodzeń. Walory przyrodnicze lasów górskich sprawiły, że znaczne areale posiadają przyporządkowane funkcje pozaprodukcyjne, z których najważniejszą jest funkcja wodochronna. Należy wspomnieć, że pewnym ograniczeniem rozwoju na tym kierunku jest wysoka praco-

chłonność zabiegów pielęgnacyjnych młodych upraw leśnych. Lasy gminy Bukowsko w 91% znajdują się we władaniu Lasów Państwowych.

Istniejące lasy, zwłaszcza w obszarach objętych ochroną wymuszają odpowiedni sposób gospodarowania nimi, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Gospodarka leśna powinna być koordynowana przez odpowiednie służby leśne działające na terenie gminy.

Obszary rolne z dopuszczeniem zalesień.

Analiza przydatności terenów pod względem :

- ukształtowania terenu i jego spadku;
- warunków klimatycznych i okresu wegetacji;
- niedostępności terenu i bliskości lasu istniejącego;
- klas bonitacyjnych gruntu;

wykazała możliwość występowania obszarów rolnych, których przydatność dla rolnictwa jest znikoma i na których częściowo nastąpiła już sukcesja naturalna. Dla obszarów tych dopuszcza się zmianę dotychczasowego użytkowania. Zakłada się, że będą to tereny bez prawa zabudowy (za wyjątkiem ujęć wody i innych budowli służących gospodarce leśnej) .

Obszary otwarte pozostawione w użytkowaniu rolniczym specjalnie chronione.

Są to obszary występowania **gleb torfowych i murszowych, specjalnie chronionych - bez prawa zabudowy**. Na obszarze gminy Bukowsko występują dwa takie obszary:

- w miejscowości Zboiska o powierzchni około 1,5 ha;
- w miejscowości Płonna o powierzchni około 3 ha.

Obszary otwarte pozostawione w użytkowaniu rolniczym.

Jest to strefa terenów upraw i użytków rolnych o różnej intensywności upraw (tereny nie zamalowane na rysunku studium). Dopuszcza się:

- lokalizację sieci infrastruktury technicznej;
- lokalizację masztów przekaźnikowych oraz siłowni wiatrowych;
- zakładanie śródpolnych pasów zieleni;
- budowę budowli i budynków gospodarczych dla upraw intensywnych (np. szklarnie; inspekty , mnożarki);
- budowę nowych gospodarstw agroturystycznych przynoszących opłacalność produkcji rolnej jako tzw. gospodarstwa zintegrowane i ekologiczne o wielkości gospodarstwa nie mniejszej niż 15 ha - pod warunkiem, że nie jest to sprzeczne z innymi przepisami i nie jest zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie rzek i cieków wodnych na korytarzach ekologicznych.
- wyznaczanie działek siedliskowych zagrodowych dla nowotworzonych gospodarstw rolnych przynoszących opłacalność produkcji rolnej jako tzw. gospodarstwa zintegrowane i ekologiczne o wielkości gospodarstwa nie mniejszej niż 15 ha - pod warunkiem, że nie jest to sprzeczne z innymi przepisami i nie jest zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie rzek i cieków wodnych na korytarzach ekologicznych.

3.4.Zasady i zakres wykorzystania surowców mineralnych.

Na podstawie dostępnych materiałów geologicznych można stwierdzić, że w gminie Bukowsko nie ma udokumentowanych złóż surowców mineralnych.

Potencjalnym rejonem pozyskania surowca do produkcji kruszywa budowlanego jest południowo – zachodnia część gminy – wg literatury występują tu wychodnie piaskowców

przybyszowskich. Obszar „Przybyszów” położony jest na południowy zachód od osady Karlików i obejmuje fragment pasma wzniesień o kierunku północny zachód – południowy wschód, które budują wychodnie piaskowców przybyszowskich. Odsłaniające się tu piaskowce są gruboławicowe, drobne, rzadziej gruboziarniste i mogą być eksploatowane jako materiał budowlany. W obrębie tego obszaru wielkość szacowanych zasobów jest rzędu 12 mln. ton. Obszar ten znajduje się w obrębie Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego, jest to teren zalesiony oraz posiadający niezbyt korzystne warunki komunikacyjne.

Na terenie gminy brak jest perspektyw na udokumentowanie złóż kruszywa naturalnego. Niewielkie nagromadzenia kruszywa znajdują się w dolinach rzek i nie powinny być eksploatowane ze względu na dewastację dużych obszarów dolin rzecznych – miąższość kopalin jest bardzo mała – i możliwość pozyskania kruszywa wyłącznie grubego, które może być zastąpione kruszywem łamanym.

W północnej części gminy występują łupki szare dolnych warstw krośnieńskich, które po przemieleniu i wstępnym przygotowaniu nadają się do produkcji cegły palonej pełnej i dziurawki (wg inwentaryzacji surowców mineralnych...).

W celu wykorzystania tych surowców dla przemysłu konieczne jest przeprowadzenie geologicznych prac dokumentacyjnych

3.5. Środowisko abiotyczne, gleby i główne problemy ich ochrony.

Środowisko abiotyczne i gleby.

Na terenie gminy występują w formie pojedynczych obiektów lub niewielkich zgrupowań osobliwości środowiska abiotycznego, które przedstawiają wartości estetyczno - krajobrazowe, jak też naukowo - dydaktyczne. Decydują także o regionalnym zróżnicowaniu fizjograficznym terenu.

Ochrona gleb gminy Bukowsko wynika w znacznym stopniu z antropogenicznych przemian środowiska glebowego w przeszłości jak i z obecnych jego zagrożeń. Przed rokiem 1990 na dużych terenach gminy prowadzono działalność rolniczą w ramach Państwowych Gospodarstw Rolnych.

Zmiana stosunków wodnych, obniżenie lustra wody gruntowej i zwiększenie odpływu wód wpływają na stosunki powietrzno - wodne występujących tu gleb. Obecnie duże obszary wymagają opieki ze względu na zaburzony naturalny kierunek rozwoju krajobrazu.

Ogólna strategia ochrony.

Szczególnie wartościowe formy rzeźby wymagają przede wszystkim zabezpieczenia przed bezpośrednim niszczeniem w wyniku pozyskiwania, budowy dróg, szlaków i obiektów kubaturowych oraz szkodliwego oddziaływania nadmiernego ruchu turystycznego (sobotnio – niedzielnego). Ochrona pokrywy glebowej wymaga bardziej różnorodnych zabiegów.

Do najważniejszych można zaliczyć następujące działania:

1. Mając na uwadze fakt, iż gleby semihydrogeniczne i hydrogeniczne w warunkach górskich stanowią naturalny zbiornik retencyjny wód gruntowych obszary występowania tych gleb proponuje się otoczyć szczególną ochroną (najbliższe otoczenie źródeł).
2. Proponuje się graniczyć niszczenie pokrywy glebowej przez procesy erozyjne spowodowane np. nadmiernym ruchem turystycznym bądź niewłaściwie prowadzoną gospodarką rolną.

Powierzchnie cenne hydrologicznie w strefach źródliskowych.

Powierzchnie cenne hydrologicznie występują w postaci młak i niewielkich zatorfiń w rejonach źródliskowych rzek i potoków. Występują również na większych powierzchniach

tworząc podmokłe utwory glebowe, zabagnienia w znacznej części proponowane do objęcia ochroną jako użytki ekologiczne. Obszary te winny być otoczone szczególną opieką ze względu na zabezpieczenie zasobów wodnych. Należy wyeliminować wszystkie działania mogące zaburzyć stosunki wodne.

Zanieczyszczenie gleby.

Wymiernymi i obiektywnymi wskaźnikami stanu środowiska są m.in. chemiczne deformacje gleb, dlatego też przedmiotem analiz były pierwiastki o największym znaczeniu ze względu na udział w skażeniu gleb lub ważne funkcje metaboliczne.

Do pierwiastków najczęściej badanych ze względu na wielkość skażeń należą metale ciężkie oraz związki siarki (substancje te wymienione są na liście trucizn, którą opracowała Komisja Toksykologii Środowiska PAN, a na czele tej listy znajduje się dwutlenek siarki, z kolei 6 i 7 miejsce zajmuje ołów i kadm).

W ocenie stopnia zanieczyszczenia gleb przez metale ciężkie punktami odniesienia są liczby graniczne, ustalone w oparciu o stopień szkodliwości poszczególnych pierwiastków oraz właściwości gleb. W zakresie liczb granicznych brak jest dotychczas jednolitych kryteriów ocen. Różni autorzy proponują różne zakresy wartości dla stężeń metali ciężkich w glebach, które nie są całkowicie ze sobą zgodne.

Zawartości metali ciężkich w glebach na terenie gminy Bukowsko mieściły się w zakresach określonych jako normalne, naturalne charakterystyczne dla fliszu karpackiego z którego powstały.

Gospodarka wodno – ściekowa i sposoby eliminacji zanieczyszczeń wód.

Sposoby zaopatrzenia w wodę i unieszkodliwiania ścieków na terenie gminy są bardzo zróżnicowane. W miejscowościach o skoncentrowanej zabudowie zaopatrzenie w wodę oparte jest głównie na wodociągach wiejskich i lokalnych. Na pozostałych terenach dominuje indywidualne zaopatrzenie z własnych studni. Ścieki z terenów gospodarstw i posesji indywidualnych odprowadzane są głównie do zbiorników bezodpływowych lub przepływowych włączanych często do cieków powierzchniowych – zrzuty nie oczyszczonych ścieków. Większe obiekty posiadają z reguły urządzenia do podczyszczania ścieków lub własne oczyszczalnie. Do wyjątków należą lokalne układy lub systemy kanalizacyjne.

Podstawowym kryterium porządkowania gospodarki wodno - ściekowej na obszarach już zainwestowanych powinno być zapewnienie ciągłości dostaw odpowiedniej jakości wody oraz spełnienie obowiązujących wymogów w zakresie oczyszczania i odprowadzania ścieków - niezależnie od przyjętego systemu ich unieszkodliwiania. Dotyczy to również terenów projektowanych do zainwestowania.

3.6. Zanieczyszczenia i zagrożenia środowiska.

Ochrona przed hałasem komunikacyjnym.

Ochrona przed hałasem jest obecnie ważnym problemem w eksploatacji dróg. Skala oddziaływania hałasu na otoczenie jest ciągle dyskutowana, jednakże jego niewątpliwa uciążliwość powoduje ciągle poszukiwania nowych zabezpieczeń przeciwhałasowych. Istnieje wiele metod redukcji hałasu drogowego. Możliwość ich stosowania zależy od charakteru trasy, liczby i rozmieszczenia obiektów narażonych na działanie hałasu, dopuszczalnych poziomów hałasu i wymogów odnośnie jego zmniejszenia, bezpieczeństwa ruchu oraz możliwościami ekonomicznymi.

Podstawowymi metodami redukcji hałasu drogowego są:

- oddalenie obiektu chronionego (wg obowiązujących przepisów) od źródła skażeń,

- zielen izolacyjna,
- zagłębienie drogi,
- nasypy szeroko-stopowe,
- wały ziemne o stromych zboczach,
- ściany osłonowe (ekrany izolacyjne),
- ekrany dźwiękochłonne,
- nasypy i wały nadbudowane ekranami,
- rozwiązania specjalne (tunele, wykopy z ekranami itp.),
- ekranowanie obiektami niechronionymi,
- przegrody zewnętrzne w budynkach o podwyższonej izolacyjności.

Skuteczność w/w wymienionych metod jest zróżnicowana, ponadto istnieje możliwość łączenia ich ze sobą dla uzyskania optymalnych rezultatów. Podstawą do określenia sposobu ochrony przed hałasem na istniejących drogach jest bezpośredni pomiar. Ekrany z zieleni bardziej niż inne harmonizują z krajobrazem otwartym. W związku z czym powinno się stosować przede wszystkim w krajobrazie wybitnie malowniczym, zwłaszcza przy drogach o znaczeniu turystycznym oraz na terenach o niskiej jakości gleb. Ekran z zieleni działa sposób zbliżony do ekranu izolacyjno -dźwiękochłonnego odbija ~ 10% hałasu, ~ 55% absorbuje, a ~ 35% pozwala na przeniknięcie. Ekran z zieleni (wg badań Politechniki Krakowskiej) redukuje poziom hałasu w okresie letnim o około 5dB przy szerokości 30m i około 10 dB przy szerokości 50m.

Przeciwhałasowe elementy ekranujące z zieleni należy umieszczać po przeprowadzeniu dokładnych badań dotyczących wielkości hałasu komunikacyjnego emitowanego do środowiska i w takiej odległości od drogi aby ich skuteczność była jak największa przy jak najmniejszej zajętości terenu.

Ochrona przed zanieczyszczeniami powietrza.

Brak jest badań jednoznacznie określających warunki rozprzestrzeniania się i akumulacji zanieczyszczeń powietrza powstających w trakcie eksploatacji drogi. Stwierdzono jednak, że izolacja na przykład w postaci zieleni, znacznie poprawia warunki w otoczeniu trasy komunikacyjnej. Bardzo istotny wpływ na poziom zagrożeń otoczenia drogi przez spaliny ma sposób użytkowania terenów w jej sąsiedztwie. Dlatego też ważne jest, by w pasie uciążliwości drogi nie lokalizować obiektów wrażliwych na zanieczyszczenia powietrza, uprawy w sąsiedztwie pasa drogowego prowadzić z uwzględnieniem zasad ich doboru. Oprócz stosowania osłon z zieleni stosuje się odsunięcie upraw rolnych od dróg na odpowiednią odległość.

Przy czym podane niżej odległości mają charakter ramowy i odnoszą się do dróg o dużym natężeniu ruchu. Natomiast dla dróg lokalnych o małym ruchu zagrożenie jakości upraw polowych skażeniami powietrza jest minimalne:

bezpośrednio przy granicy pasa drogowego można uprawiać rośliny, których części jadalne zabezpieczone są przed skażeniami powietrza np. zboża, kukurydza, strączkowe itp., w odległości co najmniej 50 m od drogi można uprawiać rośliny, których części jadalne znajdują się w ziemi (np. warzywa korzeniowe oraz owoce, które obiera się najczęściej ze skórki jak jabłka i gruszki), w odległości co najmniej 150 m od drogi można uprawiać rośliny o jadalnych częściach nadziemnych (najbardziej zagrożone) np. sałata lub stanowiące paszę dla zwierząt.

Zagrożenia w trakcie eksploatacji tras komunikacyjnych.

Komunikacja stanowi - obok przemysłu i energetyki - jedno z głównych zagrożeń dla środowiska, przy czym szkodliwe zmiany warunków naturalnych i zaburzenia równowagi ekologicznej powodowane są zarówno przez poruszające się pojazdy jak i obiekty im towarzyszące na szlakach (stacje benzynowe, parkingi itp.).

W trakcie eksploatacji ze strony komunikacji kołowej głównymi uciążliwościami są hałas, wibracje i emisja szkodliwych substancji do atmosfery i gleby.

Hałas.

Hałas pociąga za sobą - przy większych natężeniach - poważne niebezpieczeństwa biologiczne, wpływające na zdrowie i wydajność pracy człowieka. Wpływa on na wzrost chorób nerwicznych, oddziałuje ujemnie na organy słuchu, układ krążenia i przemianę materii. W związku z powyższym tereny zabudowy mieszkaniowej należy lokalizować z dala od istniejących i projektowanych tras komunikacyjnych o znacznym natężeniu ruchu.

Wibracje.

Do czynników stanowiących źródło zakłóceń spokoju ludzi zwłaszcza na obszarach zabudowanych należą obok hałasu - wibracje wywołane ruchem drogowym. Wibracje odbierane są jako zjawiska przykre, a ponadto niepokoją one ludzi w związku z objawami zniszczenia budynków.

Zanieczyszczenie wód.

Zanieczyszczenia wód polegają głównie na splukiwaniu z dróg różnorodnych substancji. Poprzez system odwodnienia substancje te stosunkowo szybko mogą przedostawać się do zbiorników wód otwartych oraz wód podziemnych. Różnorodność substancji zanieczyszczających wody i pochodzących z dróg jest znaczna, a najważniejszymi są chlorki, ołów i węglowodory. Należy jednak zaznaczyć, że drogi nie mogą być uważane za najpoważniejsze źródło zanieczyszczeń wody. Niemniej zawsze należy brać pod uwagę, że szkodliwe substancje przedostające się z różnych źródeł, rozpatrywane łącznie, mogą spowodować niebezpieczną wielkość zanieczyszczeń.

Skażenie gleb i powietrza.

Skażenia roślin i gleb w pobliżu dróg są ściśle ze sobą powiązane, a także uzależnione od zanieczyszczeń powietrza. Substancje emitowane w trakcie ruchu pojazdów oraz środki służące do utrzymania dróg akumulują się w glebie i roślinach. Powoduje to bądź przyspieszone niszczenie roślinności w bezpośrednim sąsiedztwie trasy bądź zatrucie roślin i gleby, co ma wpływ na możliwości ich rolniczego wykorzystania.

Ocena zanieczyszczeń i zagrożeń środowiska.

Zasadnicze znaczenie dla oceny warunków środowiska na omawianym terenie gminy ma uzyskanie obiektywnych, wiarygodnych i w miarę możliwości dokładnych informacji o stopniu zanieczyszczenia powietrza. Imisja zanieczyszczeń powietrza, czyli przestrzenny rozkład zanieczyszczeń w powietrzu zależny jest od wielkości emisji, parametrów meteorologicznych oraz topografii terenu. Na omawianym terenie imisję kształtuje przede wszystkim emisja z takich źródeł jak : lokalne kotłownie, indywidualne paleniska domowe, źródła technologiczne (retorty do wypału węgla drzewnego), komunikacja samochodowa, transgraniczne przenoszenie zanieczyszczeń.

Z uwagi na zmienność stężeń zanieczyszczeń powietrza w czasie i w przestrzeni, najbardziej wiarygodnym źródłem informacji jest system automatycznych stacji pomiarowych (monitoring zanieczyszczeń powietrza) umożliwiający ciągłe pomiary zanieczyszczeń. Na terenie gminy Bukowsko nie ma punktów pomiarowych zanieczyszczeń powietrza. Proponuje

się, aby takie stanowisko znajdowało się w najbardziej zurbanizowanej miejscowości w gminie, czyli w Bukowsku.

Wg klasyfikacji dla byłego województwa krośnieńskiego, Gmina Bukowsko została zakwalifikowana do grupy A tzn. że na terenie tej gminy praktycznie nie występują zagrożenia środowiska i ze względu na bardzo dobry stan środowiska nie było potrzeby przeprowadzenia szczegółowych badań i pomiarów.

W klasyfikacji tej zostały przyjęte następujące kryteria jakości środowiska:

- *poziom zanieczyszczenia powietrza,
- *poziom zanieczyszczenia wód powierzchniowych,
- *poziom zanieczyszczenia wód podziemnych,
- *poziom zanieczyszczenia gleb,
- *poziom degradacji i dewastacji gruntów,
- *poziom zagrożenia hałasem,

a punktem odniesienia dla ustalenia wielkości wskaźników klasyfikacyjnych były określone przez prawo dopuszczalne normy stężeń zanieczyszczeń.

Zagrożeniem dla środowiska jest duży ruch samochodowy, szczególnie latem, parkowanie samochodów na łąkach często nad samą wodą, wypalanie traw, brak pełnej sanitacji gminy.

3.7. Kierunki działania w zakresie ochrony środowiska.

Kierunki działania w zakresie ochrony środowiska na najbliższą przyszłość:

1. Dzikie wysypiska śmieci należy zlikwidować, a tereny uporządkować. Będzie to likwidacja ognisk zanieczyszczeń wód, gleby, degradacji krajobrazu;
2. Do celów grzewczych należy stosować paliwa dobrej jakości /mała zawartość siarki i popiołu, duża wartość energetyczna/;
3. Prowadzić działania mające na celu redukcję emisji zanieczyszczeń technologicznych wprowadzanych do powietrza (filtry, urządzenia odpylające);
4. Etapami należy budować kanalizacje zbiorcze i oczyszczalnie ścieków.

4. KIERUNKI I ZASADY OCHRONY DÓBR KULTURY I KRAJOBRAZU.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy określa się między innymi :

- obszary objęte lub wskazane do objęcia ochroną na podstawie przepisów szczególnych
- lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego.

4.1. Walory krajobrazowe i kulturowe gminy.

Zgodnie z ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym z dn. 7 lipca 1994 r. (Dz.U. z 1999r. Nr 15 poz.139 z późn. zm.) w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się m.in. walory krajobrazowe oraz wymagania ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury. Zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie i kształtowaniu środowiska za walory krajobrazowe uznaje się wartości ekologiczne, estetyczne, widokowe i kulturowe teren i związanych z nim elementów przyrodniczych ukształtowanych przez siły przyrody lub w wyniku działalności człowieka.

Obszar gminy Bukowsko zaliczany jest do jednych z atrakcyjniejszych krajobrazowo regionów województwa. Unikalne zabytki kultury materialnej decydują o dużych walorach historycznych i krajobrazowych. Teren gminy posiada warunki do rozwoju różnorodnych form turystyki ekologicznej, kulturowej, agroturystyki. Bardzo istotnym elementem krajoobra-

zotwórczym gminy są lasy. Mozaika lasów oraz drobnoprzestrzennych użytków rolnych (głównie pastwisk i łąk, lasów i zagajników śródpolnych) podnosi atrakcyjność turystyczno – widokową oraz sprzyja zachowaniu bioróżnorodności. W krajobraz wpisały przede wszystkim kościoły, cmentarze oraz parki. Degradująco na krajobraz wpływają niszczące, nie zagospodarowane obiekty. Tereny porolne w szybkim tempie objęte są sukcesją naturalną. Zabudowa mieszkaniowa z okresu normatywów urbanistycznych i powstająca zabudowa zwłaszcza na terenach eksponowanych widokowo burzą harmonię widoku. Starych, drewnianych budynków zostało już niewiele i znikają jeden po drugim. Właściwie jedyną szansą na ich zachowanie wydaje się wykorzystanie ich do celów rekreacyjnych przy dopuszczonej modernizacji i unowocześnieniu wnętrza.

4.2. Zasoby kulturowe.

Gmina Bukowsko nie ma opracowanego Studium wartości kulturowych. Niniejsze opracowanie oparte jest głównie na materiałach udostępnionych przez Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków Województwa Podkarpackiego, Delegaturę w Krośnie. Materiały te to: aktualny wykaz stanowisk archeologicznych z wytycznymi i zaleceniami konserwatorskimi, od wielu lat nie weryfikowany wykaz zabytków architektury bez wytycznych i zaleceń konserwatorskich. Poza tym otrzymano wykazy parków zabytkowych oraz cmentarzy także bez wytycznych i zaleceń konserwatorskich.

Ważniejsze zasoby kultury materialnej.

Najważniejszymi obiektami zabytkowymi Gminy są obiekty wpisane do rejestru zabytków. Znajdują się one w następujących miejscowościach:

- **Bukowsko** – kościół parafialny, dzwonnica kościelna oraz ogrodzenie kościelne:
A – 367/96 (do rejestru zabytków jest wpisane także ogrodzenie kościelne – obecnie ogrodzenie jest rozebrane, a na jego miejscu powstaje nowe),
- **Dudyńce** – kościół i dzwonnica kościelna: **A – 189/90** – obiekty te już nie istnieją,
- **Nagórzany** – cerkiew: **A – 56/85**,
- **Nowotaniec** – kościół, dzwonnica oraz mur kościelny: **A – 94/35**,
- **Wolica** – cerkiew oraz dzwonnica cerkiewna: **A – 183/89**,
- **Wolica** – cmentarz greko – katolicki wokół cerkwi: **A – 183**,
- **Wola Sękowa** – park zabytkowy z początku XIXw.: **A – 155/89**.

Zabytki te świadczą o bogatej przeszłości tych miejscowości. Pełne wykazy zabytków architektonicznych i archeologicznych przekazany przez Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków Województwa Podkarpackiego Delegaturę w Krośnie znajduje się w dalszej części opracowania.

⇒ *Stanowiska archeologiczne*

Z informacji uzyskanych od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynika, że gmina Bukowsko jest praktycznie rozpoznana pod względem archeologicznym (wykaz stanowisk archeologicznych znajduje się w dalszej części opracowania).

Nadesłane wytyczne i zalecenia konserwatorskie są następujące:

- ✓ wszelkie zmiany sposobu użytkowania terenów, na których znajdują się stanowiska archeologiczne winny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- ✓ prace ziemne i budowlane na obszarze stanowisk mogą być prowadzone wyłącznie po uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, uzgodnienie takie może być uzależnione od przeprowadzenia wcześniejszych archeologicznych badań ratowniczych bądź zobowiązania się inwestora do zapewnienia nadzorów archeologicznych nad prowadzonymi pracami,
- ✓ w wypadku planowania na terenie gminy dużych inwestycji związanych z pracami ziemnymi, bez względu na to, czy na ich terenie bądź w ich sąsiedztwie znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne, czy też nie, powinny być uzgodnione z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- ✓ roboty ziemne związane z tzw. inwestycjami liniowymi (wykopy pod instalacje, gazowe teletechniczne, kanalizacyjne itp.), bez względu na to czy prowadzone są w obrębie stanowisk archeologicznych lub w ich sąsiedztwie, czy też nie, powinny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym,
- ✓ **na obszarze objętym zmianą Studium zewidencjonowane jest stanowisko archeologiczne nr 11 w Zboiskach AZP 114-77/98, które na karcie KEZA widnieje jako pradziejowy ślad osadniczy; w przypadku prowadzenia jakichkolwiek prac ziemnych w granicach stanowiska archeologicznego konieczna będzie realizacja wyprzedzających badań archeologicznych.**

⇒ *Zachowana historyczna zabudowa – obiekty wpisane do rejestru zabytków*

Na terenie gminy Bukowsko znajduje się 13 obiektów wpisanych do rejestru zabytków, są to: 4 kościoły, 4 dzwonnice, 2 cerkwie, 1 ogrodzenie kościelne, 1 mur kościelny, 1 cmentarz, 1 park (z obiektami). Trzy z obiektów wpisanych do rejestru zabytków już nie istnieją – kościół i dzwonnica w Dudyńcach oraz ogrodzenie kościelne w Bukowsku.

⇒ *Kapliczki i krzyże przydrożne*

Kapliczki i krzyże przydrożne znajdują się w każdej zamieszkałej miejscowości oraz w niektórych już nie zamieszkałych. Świadczy to o bogatej historii, przeszłości i kulturze mieszkających tu ludzi.

⇒ *Zabytkowe założenia zieleni, parki zabytkowe*

Na terenie gminy Bukowsko znajdują się parki zabytkowe bądź pozostałości po założeniach parkowych w następujących miejscowościach:

***Bukowsko** – przy dawnej drodze węgierskiej zachowany jest starodrzew lipowo – dębowy. Jest to pozostałość po osiemnastowiecznym założeniu ogrodowym. Ocalały częściowo granice założenia. Układ przestrzenny kompozycji roślinnych został zniszczony bądź jest mało czytelny. W części należącej do lecznicy zwierząt występuje wiele młodych drzew. Najcenniejsze stare drzewostany to rzędowe skupienie dębu szypułkowego i lipy drobnolistnej w otoczeniu dawnego folwarku. Najokazalsze drzewa lipowe rosną na kopcu ziemnym przy kaplicy Jana Nepomucena. Na skraju dawnego założenia parkowego, przy drodze, rosną dęby szypułkowe, lipy drobno i szerokolistne. Po 1945 roku układ przestrzenny parku został zniszczony poprzez lokalizowanie nowej zabudowy. Są to budynki gospodarcze i mieszkalne, hale

produkcyjne, place składowe oraz obiekty lecznicy dla zwierząt. Dawne historyczne ogrody podzielona na kilka odrębnych działek. Dwór został spalony w 1947 roku,

***Nadolany** – niewielkie ogrody rozplanowano w zakolach potoku lub na osi potoku. Pozostałości ziemnych fortyfikacji obronnych, jak również sieć dróg wewnętrznych i dojazdowych wraz z podjazdem uległy całkowitemu zniszczeniu.

Na ich miejscu wzniesiono budynek straży pożarnej oraz budynki mieszkalne. Centralna część ogrodu zamieniona została na pola uprawne. Z dawniejszego układu kompozycji roślinnych zachowany jest naturalny starodrzew dębowy oraz kilka dębów szypułkowych, jesionów wyniosłych oraz modrzewi europejskich. Niektóre z tych drzew mają rozmiary drzew pomnikowych,

***Plonna** - w górskim krajobrazie leśno – rolniczym. W górnej partii wzniesienia, przy źródłach, zachowane są elementy założeń ziemnych o charakterze obronnym, pozostałości dworu obronnego – zamku (piwnice i fragmenty parteru). Z układu historycznego założenia ogrodowego pozostały pojedyncze skupienia drzew takich jak: lipa szerokolistna, klon jawor, lipa drobnolistna, sosna pospolita, grab pospolity, klon polny, jesion wyniosły, stare wysokopienne jabłonie, orzech włoski. W krajobrazie obwiedzionym na horyzoncie naturalnymi zwartymi liniami lasu, otwarte są znaczne przestrzenie łąk i pastwisk,

***Pobiedno** – park założony na przełomie XVII i XVIII wieku został gruntownie przebudowany w drugiej połowie XIX wieku. Zachował się czytelny układ kompozycji roślinnych z XIX wieku oraz fragmenty znacznie starszego starodrzewu lipowo – dębowego zapewne z XVIII wieku. Wzdłuż osi głównej parku pozostały fragmenty dawniejszych układów ziemnych z rzędownymi nasadzeniami lipy, grabu pospolitego, kasztanowca zwyczajnego i jesionu wyniosłego. Zachowane są również fragmenty dawniejszych łąk kwietnych, warzywniki, sad owocowy ze starymi odmianami jabłoni. Dominującym gatunkiem jest tu dąb szypułkowy oraz lipa drobnolistna i szerokolistna. Rośnie tu także sosna wejmutka, brzoza brodawkowata, topola osika, topola czarna i balsamiczna, świerk pospolity, sosna pospolita, czereśnia ptasia, jabłoń domowa, grusza domowa, modrzew europejski, olcha czarna, dąb czerwony, robinia akacjowa, kasztanowiec biały, klon zwyczajny, klon jawor. Na przełomie XVIII/XIX wieku była to własność Bilińskich, od 1930 roku, tj. od parcelacji został własnością Tomkiewiczów, Po 1980 roku ogród został podzielony na trzy parcele budowlane. Tereny te są już częściowo zabudowane,

***Wola Sękowa** – na naturalnym tarasie w otoczeniu głębokiego jaru – potoku oraz na niewielkim wzniesieniu zachowane są ogrody krajobrazowe pochodzące zapewne z końca XVIII wieku. Gruntownie przebudowano je w drugiej połowie XIX wieku. Pozostała jedna droga dojazdowa prowadząca przez mostek do podjazdu pod dwór. Pałac nie przetrwał do naszych czasów. Istnieje oficyna i stajnia. Są to obiekty po kapitalnym remoncie wykonanym w latach osiemdziesiątych XX wieku. Główna droga dojazdowa odtworzona jest częściowo na dawnym podjeździe do folwarku. Oficyna pełni rolę dworu i jest współcześnie adaptowana. Współcześnie adaptowane są także park i stajnia. Stawy i groble zostały odnowione. Park utrzymany jest wyjątkowo dobrze i zagospodarowywany od nowa. W zbiorowiskach roślinnych występują przede wszystkim krajowe drzewa liściaste m.in. grab pospolity, klon polny, klon zwyczajny, jesion wyniosły, buk pospolity, lipa szerokolistna, lipa drobnolistna. Rośnie tu kilka starych modrzewi, robinia akacjowa, brzoza brodawkowata, kasztanowiec biały, buk pospolity odmiana purpurowa, jesion wyniosły odmiana zwiśla, sosna czarna, sosna wejmutka, płatan klonolistny, dereń jadalny, modrzew europejski, a w kwaterach ogrodów użytkowych zachowały się jeszcze wysokopienne stare odmiany jabłoni. W części zewnętrznej ogrodów – pod skarpą w licznych jarach wąwozu, na górnej granicy, przy bramie głównej oraz na przedbramiu, występują półnaturalne zbiorowiska grądowe z klonem polnym, klonem zwyczajnym, jesionem wyniosłym, a przede wszystkim dębem szypułkowym i lipą

drobnolistną. Z drzew rosnących pojedynczo lub w mniejszych grupach, zwłaszcza na głównej polanie na uwagę zasługuje stara lipa rosnąca przy drodze oraz czarne sosny rosnące przed oficyną,

***Zboiska** – ogrody na Zamczysku obecnie należą do Sióstr Służebniczek NPM. Niewielkie ogrody położone na wzgórzu zamkowym, w obrębie ocalałych fortyfikacji ziemnych, rozplanowane są na planie nieregularnego koła z niewielkim kopcem.

Nadto pozostałości zamczyska – wysokie wały ziemne, głębokie fosy, bastiony ziemne i pozostałości murów piwnic w przyziemiu. Dominującym elementem układu przestrzennego są przede wszystkim: głęboka fosa, wały i bastiony ziemne. Dwór usytuowany jest w centralnej części zamczyska na miejscu dawnych częściowo zniwelowanych fortyfikacji ziemnych. Pierwsza wzmianka o zamku datowana jest na 1412 rok. W koronie wałów i fosy rośnie kilka starych dębów szypułkowych. W składzie florystycznym przeważają gatunki krajowe liściaste, głównie dąb szypułkowy, lipa drobnolistna, lipa szerokolistna, buk zwyczajny, grab pospolity, brzoza brodawkowata, świerk pospolity. Układ ogrodów użytkowych (warzywnik i sad) jest zachowany. Na ich obrzeżu rosną: wiąz, jesion wyniosły, klon, czereśnia ptasia, czerecha pospolita.

⇒ *Cmentarze*

Na terenie gminy Bukowsko znajduje się 21 cmentarzy: 1 choleryczny, 1 żydowski, 1 ewangelicki, 11 greko – katolickich, 2 greko i rzymsko – katolicki, 5 rzymsko – katolickich. Jeden z cmentarzy został wpisany do rejestru zabytków (Wolica – cmentarz wokół cerkwi **A – 183**). Czynnym jest 11. Ich stan zachowania jest dobry. Cmentarze nieczynne to przede wszystkim pozostałości o różnym stanie zachowania.

4.3. Możliwości zachowania istniejących zasobów kulturowych.

Nie ma możliwości i konieczności odtwarzania dawnych układów przestrzennych oraz obiektów architektonicznych. Niewielkie są szanse zachowania wszystkich starych budynków ujętych w wykazie zabytków. Niszczeją i znikają nieliczne pozostałe z powojennej pożogi budynki charakterystyczne dla krajobrazu pogórza. Właściwie jedyną drogą do ich zachowania wydaje się wykorzystanie do celów rekreacyjnych przy dopuszczonej modernizacji i unowocześnieniu wnętrza.

Istnieją pozytywne, lecz nieliczne przykłady modernizacji starych budynków. Proponuje się aby w nowo realizowanych budynkach nawiązywać do tradycji istniejącego budownictwa, co powinno odbywać się poprzez stosowanie detali nawiązujących do miejscowej architektury pogórzańskiej, a bryły budynków powinny być wkomponowane w krajobraz.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i kształtowanie krajobrazu

Celem ochrony dziedzictwa kulturowego i kształtowania krajobrazu miejscowości wchodzących w skład gminy Bukowsko jest:

- zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu decydujących o tożsamości kulturowej poszczególnych miejscowości,
- kształtowanie atrakcyjnego oblicza poszczególnych miejscowości, zwłaszcza przestrzeni publicznych miejscowości gminnej, harmonijnego krajobrazu obszarów potencjalnego

rozwoju zabudowy z równoczesnym uwzględnieniem potrzeby poprawy jakości życia mieszkańców oraz tworzenia warunków do aktywizacji Gminy,

- ochrona i kształtowanie krajobrazu otwartego, przy równoczesnym uwzględnieniu potrzeby rozwoju turystyki, rekreacji, sportu – zwłaszcza sportów zimowych.

W studium określono następujące kierunki działań:

- utrzymanie historycznej struktury przestrzennej miejscowości: Bukowska, Woli Sękowej, Zboisk oraz zwiększenie stopnia jej czytelności poprzez:
 - *zachowanie układu urbanistycznego – założenia parkowe w Woli Sękowej, Zboiskach,
 - *porządkowanie zabudowy i sposobu zagospodarowania terenów w najbliższym sąsiedztwie zespołów zabytkowych oraz obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków,
 - *zachowanie dyspozycji przestrzennej terenów objętych strefami ochrony konserwatorskiej w Woli Sękowej,
 - *zachowanie zasadniczych cech rozplanowania zabudowy w parkach zabytkowych oraz w ich najbliższym sąsiedztwie,
- ochronę obiektów i zespołów zabytkowych prawnie chronionych jak i nie objętych ochroną prawną, a także ich otoczenia przed zmianami mogącymi spowodować degradację ich wartości historycznych, architektonicznych czy estetycznych,
- dopuszczenie do przebudowy pod względem użytkowym i technicznym istniejącej zabudowy pod warunkiem uwzględnienia zasadniczych cech formy architektonicznej zabudowy historycznej,
- atrakcyjne urządzenie przestrzeni publicznych w drodze ich porządkowania i odnowy sposobu zagospodarowania,
- wykluczenie rozwoju działalności gospodarczej wymagających przekształceń istniejącego układu przestrzennego,
- porządkowanie istniejącej zieleni,
- uwzględnianie przy ustalaniu przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenów w toku planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego bądź podejmowania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w przypadku braku planu, szczególnie wskazanych konserwatorskich obejmujących:
 - * ochronę kształtu działek,
 - * ochronę przed przekształceniem przebiegu ulic czy terenów zieleni,
 - * zachowanie obiektów i zespołów zabytkowych będących w zainteresowaniu konserwatorskim oraz ich formy architektonicznej przed przekształceniami prowadzącymi do obniżenia wartości historycznych, architektonicznych, estetycznych,
 - * uwzględnianie w kształtowaniu nowej zabudowy w otoczeniu zabytkowych zespołów czy obiektów cech i form architektonicznych charakterystycznych dla zabudowy historycznej,
- zachowanie istniejących zespołów zieleni towarzyszącej ulicom, zabudowie,
- dopuszczenie do lokalizowania nowej zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie zabytkowej zabudowy pod warunkiem, że kształtowanie formy architektonicznej nastąpi w nawiązaniu do historycznej zabudowy i że nie spowoduje to obniżenia wartości kulturowych obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków bądź pozostających w zainteresowaniu konserwatora (ujętych w wykazie zabytków),
- niedopuszczenie do powstawania elementów przesłaniających i konkurujących z dominantami historycznymi,

- ❑ ograniczanie gabarytu pionowego nowej i przebudowywanej zabudowy, utrzymanie punktów, ciągów widokowych i osi widokowych głównie na obiekty wpisane do rejestru zabytków i będące w wykazie zabytków;
- ❑ utrzymanie w odpowiednim stanie użytkowym i technicznym małej architektury.
- ❑ kształtowanie nowej zabudowy w nawiązaniu do lokalnej tradycji, szczególnie w zakresie: kształtu dachów, kolorów, strukturze materiałów neutralnych itp.,
- ❑ wykluczenie przekształcania bądź takiego użytkowania stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz uznanych za cenne, które mogłyby spowodować degradację ich wartości naukowej i kulturowej,
- ❑ podejmowanie działań zmierzających do zmiany dotychczasowego zagospodarowania w obszarze stanowisk archeologicznych wymaga uzgodnienia z właściwym organem ds. ochrony zabytków archeologicznych;
- ❑ koordynacji działań poszczególnych inwestorów w oparciu o plan miejscowy uwzględniający elementy programu modernizacji reprezentacyjnych przestrzeni publicznych.

5. KIERUNKI ROZWOJU ROLNICTWA I LEŚNICTWA.

Użytki rolne gminy cechuje stosunkowo wysoka różnorodność gleb pod względem ich geologicznego pochodzenia i przebiegu procesów glebotwórczych. Przede wszystkim należy rozróżnić gleby obszarów górzystych i obszarów podgórskich. Wzgórzową część obiektu pokrywają zwietrzeliny skał trzeciorzędowych (fliszu karpackiego), z których wykształciły się różnej miąższości gleby o składzie mechanicznym glin i ilów. Doliny rzeczne pokrywają utwory aluwialne – czwartorzędowe, starych i współczesnych tarasów akumulacyjnych z wtrąceniami utworów deluwialnych. Gleby tu mają skład mechaniczny glin pylastych, o przydatności uzależnionej od przepuszczalności wody w podłożu. W trakcie procesów glebotwórczych tj. osadzania próchnicy na poszczególnych poziomach, na przeważających obszarach wytworzyły się gleby brunatne - pod lasami liściastymi i pseudobielicowe - na obszarach otwartych - trawiastych i ornych. Są to gleby dość głębokie, często zmodyfikowane zakwaszeniem lub wylugowaniem, zasobem mineralnych składników odżywczych. Wg klasyfikacji bonitacyjnej w zależności od wysokości położenia zalicza się je do IV lub V klas. Na niewielkich powierzchniach użytków rolnych spotyka się gleby w typach: mad, czarnych ziem, rędzin brunatnych i gleb początkowego stadium rozwojowego. W strukturze użytków rolnych w gminie wg klasyfikacji bonitacyjnej znajduje się:

- 3 % gleb klasy III
- 68 % gleb klasy IV
- 26 % gleb klasy V
- 3 % gleb klasy VI

Najczęściej spotykane gleby klas IV są średnio przydatne dla rolnictwa. Uprawa orna tych gleb, umożliwiająca odpowiedni poziom plonowania wymaga regularnego wapnowania oraz wysokiego nawożenia organicznego i mineralnego. Natomiast uprawa trwałych użytków zielonych zapewnia wysoką efektywność plonowania. Klasy V-VI występują na wzniesieniach i pochyłościach oraz przy nadmiernym uwilgotnieniu. Ich efektywna uprawa jest możliwa głównie na użytkach zielonych.

Studium określa następujące kierunki działań:

- podstawowym zadaniem dla rolnictwa będzie zwiększenie efektywności towarowej produkcji rolnej na stosunkowo niewielkich arealach gruntów zmeliorowanych i zrekultywowanych oraz w dolinach rzecznych;

- zakłada się, że rolnictwo w gminie Bukowsko będzie funkcjonowało przede wszystkim w oparciu o gospodarstwa indywidualne;
- przebudowa struktury gospodarstw rolnych w kierunku zwiększenia areałów, rozwoju agroturystyki, stanowiącej dodatkowe źródło dochodów i zmniejszenia liczby ludności utrzymującej się wyłącznie z rolnictwa;
- dążenie do wszechstronnego rozwoju produkcji rolnej i większy rozwój produkcji hodowlanej, kultywujący tradycje pasterskie;
- umożliwienie bezpośredniego dostępu gospodarstw do rynków zbytu, z pominięciem pośredników;
- zorganizowanie poradnictwa i doradztwa rolniczego, zapewniającego szybki obieg informacji dla inicjatyw dających szansę na rynkach zbytu;
- zapobieganie nadmiernej erozji gleb;
- ochrona przed zainwestowaniem gleb najwyższych klas bonitacyjnych;
- rozwój rolnictwa ekologicznego i zdrowej żywności;
- wprowadzanie wysoko rozwiniętej technologii uprawy użytków zielonych i chowu bydła przy niskich kosztach produkcji;
- rozwój wymienionych technologii zgodnie z reżimami dotyczącymi ochrony środowiska zapewniający rozwój specjalizacji w produkcji zdrowej żywności;
- wyposażenie gospodarstw w sprzęt techniczny, który umożliwi koncentrację ziemi w gospodarstwach;
- podnoszenie kwalifikacji agrotechnicznej rolników umożliwiających rozszerzenie asortymentu upraw;
- zagospodarowywanie najsłabszych, odłogujących gleb rolniczych, które będą szansą rozwoju agroleśnictwa z zaangażowaniem ludności rolniczej.

Zmiana Studium wprowadza w miejscowości Zboiska tereny rolnicze oznaczone symbolem R zlokalizowane w strefie 150 m od granic cmentarza, na których obowiązują ww. kierunki działań.

Lesistość gminy.

Wydzielenie na obszarze gminy dwóch krain geograficznych jest związane ze znacznym zróżnicowaniem lesistości poszczególnych wsi. Przy średniej lesistości 39 % dla gminy, w obrębach: Wola Sękowa, Płonna, Przybyszów występuje wysoka lesistość, charakterystyczna dla obszarów górskich. Ograniczone możliwości działalności rolniczej w terenach górskich z drugiej strony stanowią możliwości dla rozwoju leśnictwa. Podstawowe typy siedliskowe tutejszych lasów to: las górski, las wyżynny mieszany. W strukturze gatunkowej lasów dominują szlachetne drzewa: buk i jodła, ze znaczącą domieszką sosny. Jodła i buk to najcenniejsze gatunki tutaj lasów, decydujące o naturalnym charakterze krajobrazu. Natomiast sosna wprowadzana była sztucznie, na Pogórzu nie może być uznana za gatunek odpowiedni, gdyż nie wykorzystuje w pełni możliwości siedliska, wykazując nadmierną gałęzistość, będącą przyczyną poważnych uszkodzeń. Walory przyrodnicze lasów górskich sprawiły, że znaczne areały posiadają przyporządkowane funkcje pozaprodukcyjne, z których najważniejszą jest funkcja wodochronna. Należy wspomnieć, że pewnym ograniczeniem rozwoju na tym kierunku jest wysoka pracochłonność zabiegów pielęgnacyjnych młodych upraw leśnych. Lasy gminy Bukowsko w 91% znajdują się we władaniu Lasów Państwowych.

Studium określa następujące kierunki działań:

- na obszarach zakrzaczonych o niskiej przydatności rolnej dopuszcza się stosowanie za-lesień; na niektórych obszarach konieczne jest stosowanie zabiegów odkrzaczania;

- sukcesywna przebudowa drzewostanów z dostosowaniem składu gatunkowego do siedlisk leśnych i pełnionej przez lasy funkcji;
- wyeliminowanie zagrożeń dla lasów wynikających ze skażenia powietrza pochodzenia wewnętrznego i zewnętrznego;
- zwiększenie nadzoru ze strony służb leśnych nad realizacją ustaleń planów urzędowych, szczególnie w lasach prywatnych, w celu wyeliminowania niekorzystnych tendencji przy eksploatacji lasów;
- zapobieganie powstawania szkód ze strony czynników biotycznych / szkodliwe owady i grzyby, nadmierna ilość zwierzyny leśnej oraz rabunkowa gospodarka człowieka /, a także biotycznych / wiatry, niskie temperatury itp. /.

Zmiana Studium wprowadza w miejscowości Zboiska tereny lasu oznaczony symbolem ZL zlokalizowane w strefie 150 m od granic cmentarza, na których obowiązują ww. kierunki działań.

6. KIERUNKI I ZASADY ROZWOJU TURYSTYKI I REKREACJI.

Gmina Bukowsko jest gminą o dużych walorach przyrodniczo – krajobrazowych, atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym, sprzyjających rozwojowi turystyki letniej i zimowej. I właśnie rozwój turystyki, a zwłaszcza agroturystyki będzie motorem rozwoju gospodarczego gminy.

Aby jednak stworzyć turystykę dochodową i rozwojową gałęzią gospodarki gminy z możliwością tworzenia konkurencyjnych i efektywnych miejsc pracy należy wziąć pod uwagę:

- ilość i jakość bazy turystyczno – wypoczynkowej .

Baza noclegowa jest podstawowym elementem zagospodarowania turystyczno-wypoczynkowego stanowiącym wykładnik zdolności recepcyjnej regionu. Turystyka rozwijać się będzie głównie w oparciu o bazę noclegową w domach noclegowych, w pensjonatach, w schroniskach, na polach namiotowych i campingowych. Muszą to być obiekty zarówno o średnich jak i wysokich standardach, wyposażone w infrastrukturę towarzyszącą – urządzenia sportu i rekreacji. Duże szanse rozwoju na terenie gminy ma turystyka wiejska, która przyczyni się do zwiększenia własnych dochodów mieszkańców gminy. Obejmuje ona wszelkie formy turystyki odbywające się na wsi ,gdzie zainteresowanie skupia się na elementach rolnictwa oraz pobytów turystycznych w gospodarstwach wiejskich, które są związane z uczestnictwem turystów w produkcji rolnej i zwyczajami ludowymi.

- utworzenie systemu informacji poprzez:

- promocję walorów środowiska przyrodniczego,
- prowadzenie działalności wydawniczej – informatory ,foldery,

- promocja gminy poprzez organizowanie imprez turystycznych i rekreacyjnych,

- nawiązanie współpracy z najlepszymi ośrodkami również zagranicznymi, świadczącymi usługi turystyczne,

- posiadanie całorocznej oferty turystycznej,

- działania zmierzające do budowy nowych i modernizacji oraz rozbudowy obiektów rekreacyjno – sportowych,
- rozbudowa bazy gastronomicznej oferującej turystom różne formy sprzedaży posiłków i serwującej potrawy miejscowej kuchni,
- stosowanie preferencji dla podmiotów gospodarczych inwestujących w rozwój turystyki i wypoczynku,
- pozyskanie profesjonalnej kadry do obsługi gospodarki turystycznej i szkolenie zawodowe właścicieli gospodarstw agroturystycznych,
- działania systemowe w zakresie rozwoju turystyki i wypoczynku :
 - wypracowanie form współpracy administracji rządowej i samorządowej w zakresie promocji turystycznych ofert inwestycyjnych w kraju i za granicą,
 - pozyskiwanie środków finansowych z funduszy krajowych oraz zagranicznych na realizację inwestycji turystycznych,
 - dążenie do optymalnego wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych dla potrzeb turystyczno – wypoczynkowych, poprzez:
 - oparcie turystyki na wypoczynku czynnym np. turystyka rowerowa, piesza, trasy konne, trasy narciarskie, wędkarstwo,
 - łączenie rozwoju turystyki z kompetentnymi funkcjami, jak: funkcją ekologiczną, produkcją zdrowej żywności ,
 - promowanie ruchu turystycznego o atrakcjach kulturowych i historycznych ,
 - wzbogacenie infrastruktury ogólnodostępnych terenów wypoczynkowych .

Wraz z rozwojem turystyki i wypoczynku powinna rozwinać się sieć usług handlowych i gastronomicznych. Na terenach przeznaczonych pod zagospodarowanie turystyczne należy sytuować restauracje ,kawiarnie, bary z odpowiednią liczbą miejsc sezonowych oraz uzupełniające punkty gastronomiczne: bufet , pijalnie i lodziarnie.

W ośrodkach rekreacji i wypoczynku należy lokalizować jadłodajnie z miejscami sezonowymi oraz sieć punktów gastronomicznych.

Na obszarze gminy należy również utrzymać następujące elementy zagospodarowania turystycznego:

Szlaki piesze.

Szlak czerwony - główny: od Pustelni Św. Jana z Dukli poprzez górę Cergową, Lubatową, Iwonicz Zdrój, Rymanów Zdrój, Wisłoczek, Puławę, Przybyszów do Komańczy.

Szlaki narciarskie.

W okresie zimowym dla szlaków narciarskich proponuje się wykorzystać część szlaków turystyki pieszej, oraz dróg leśnych zapewniających doskonałe warunki do uprawiania narciarstwa biegowego.

Szlaki turystyki konnej.

Wyznaczone w oparciu m. in. o gospodarstwa agroturystyczne funkcjonujące na terenie gminy, posiadające małe stadniny koni – przede wszystkim gospodarstwo w Woli Sękowej. Proponuje się zorganizowanie ośrodka nauki jazdy konnej.

Turystyka tego typu może być prowadzona w grupach z przewodnikiem. Wędrówka wyłącznie w porze dziennej. Trasy wędrówek powinny być wcześniej zgłaszane u użytkownika danego terenu (nadleśnictwa).

Szlaki turystyki rowerowej.

Szlaki turystyki rowerowej oparte na sieci dróg ogólnodostępnych oraz leśnych.

Istniejące główne szlaki rowerowe:

- od Zboisk przez Bełchówkę, Kamienne do Karlikowa i Przybyszowa;
- od Bukowska przez Wolę Jaworową, Wolę Sękową do Nowotańca.

W bezpośrednim sąsiedztwie wytyczonych tras i szlaków możliwa jest lokalizacja urządzeń obsługujących powyższe trasy:

- przy szlakach pieszych: miejsca wypoczynku, deszczochrony, tablice informacyjne;
- przy ścieżkach spacerowych i rowerowych: miejsca wypoczynku, deszczochrony, tablice informacyjne, stojaki dla rowerów;
- przy trasach samochodowych i rowerowych: małe parkingi, zatoki postojowe, miejsca wypoczynku, tablice informacyjne, zadaszenia przeciwdeszczowe w okolicach przystanków komunikacji zbiorowej.

W studium określono obszary zorganizowanej działalności i potencjalnego rozwoju usług, turystyki i sportu, w których dopuszcza się budowę, przebudowę oraz uzupełnienia różnymi formami zabudowy turystycznej, usługowej, sportowej, rekreacyjnej, gastronomicznej, za wyjątkiem przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których opracowanie raportu jest obligatoryjne - (inwestycji szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi).

W obszarach tych dopuszcza się również lokalizację budownictwa mieszkaniowego, głównie dla pracowników obsługujących infrastrukturę usługową i turystyczną.

Na terenach tych dopuszcza się:

- różnego rodzaju usługi tj. pensjonaty, małe hotele, pola biwakowe, campingowe, schroniska, gospodarstwa agroturystyczne i inne z pełnym wyposażeniem w infrastrukturę sanitarną, oraz usługi uzupełniające tj. handel, gastronomia, sport a także obiekty towarzyszące np. parkingi, przy czym zaleca się nie lokalizować inwestycji pogarszających stanu środowiska,
- szlaki turystyki pieszej, konnej, rowerowej oraz urządzeń i obiektów z nimi związanych (miejsca odpoczynku, schroniska, pola namiotowe, pola campingowe, parkingi, stacje konne, punkty informacyjno-dydaktyczne),
- urządzeń związanych z tą funkcją na otwartej przestrzeni tj. wyciągi narciarskie, trasy zjazdowe, urządzenia związane z saneczkarstwem, grami i zabawami na śniegu, wędkowaniem, odpoczynkiem nad wodą, itp., dopuszcza się także lokalizację usług niezbędnych dla funkcjonowania obiektów już istniejących,
- lokalizację kąpielisk na rzekach tylko w przypadku nie przegradzania ich całego koryta - kamienny próg, lub jako "młynówki".

7. KIERUNKI ROZWOJU I ZASADY GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ DOTYCZĄCE OBSZARÓW ZAINWESTOWANIA.

7.1. Kierunki rozwoju mieszkalnictwa.

Warunki mieszkaniowe stanowią jeden z głównych elementów kształtujących warunki życia na danym obszarze. Efekty budownictwa mieszkaniowego na przestrzeni ostatnich lat wykazują, że liczba oddawanych mieszkań maleje. Jediną możliwością uzyskania własnego mieszkania na obszarze gminy Bukowsko jest indywidualna budowa własnego domu. Problem mieszkalnictwa jest zagadnieniem polityczno – ekonomicznym na szeroką skalę i powinien być rozwiązywany poprzez pełną i zróżnicowaną ofertę mieszkaniową dla każdej rodziny. Głównym działaniem powinno być zahamowanie spadku w budownictwie mieszkaniowym i stworzenie warunków do wzrostu inwestowania w tej sferze.

Działania podejmowane w tej dziedzinie to przede wszystkim :

- prawidłowa gospodarka gruntami na obszarze gminy i stworzenie „banku” działek budowlanych – przygotowanych planistycznie i geodezyjnie, co znacznie ułatwiłoby obrót ziemią;
- realizacja inwestycji z zakresu uzbrojenia terenów pod budownictwo mieszkaniowe w postaci dróg oraz doprowadzenia innych mediów: energii elektrycznej, kanalizacji, wodociągów itp.

Zakłada się, że w najbliższych latach nadal dominować będzie budownictwo indywidualne jednorodzinne, oparte na korzystnym systemie kredytowania, co pozwoli osiągnąć w okresie perspektywicznym przeciętnego standardu mieszkaniowego w granicach 20,0 – 25,0 m² powierzchni użytkowej na jednego mieszkańca oraz zapewnienie tzw. „wskaźnika dachu nad głową” – 300 mieszkań / 1000 mieszkańców.

Nowe tereny budowlane powinny przyjmować parametry zabudowy w zależności od jej rodzaju (co przedstawia poniższa tabela).

Rodzaj zabudowy	Wskaźnik	Wartość wskaźnika	
		max.	min.
1. Zabudowa jednorodzinna wolnostojąca i letniskowa indywidualna:			
- na terenach nieuzbrojonych w kanalizację;	średnia wielkość działki - ar	15	12
- na terenach uzbrojonych w kanalizację;		12	10
2. Zabudowa jednorodzinna bliźniacza :			
- na terenach nieuzbrojonych w kanalizację;	średnia wielkość działki - ar	9	7
- na terenach uzbrojonych w kanalizację;		7	5
3. Zabudowa zagrodowa , agroturystyczna, pensjonatowa:			
- na terenach nieuzbrojonych w kanalizację;	średnia wielkość działki - ar	25	20
- na terenach uzbrojonych w kanalizację;		20	15

W studium określono obszary potencjalnego rozwoju mieszkalnictwa , w których dopuszcza się budowę , przebudowę oraz uzupełnienia różnymi formami zabudowy mieszkaniowej , usługowej , a także lokalizację gospodarstw agroturystycznych, za wyjątkiem przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

W studium uwzględnia się istniejącą substancję mieszkaniową w postaci budownictwa rozproszonego z możliwością remontów i wymiany budynków.

Obszary te (w większości istniejąca zabudowa) sporadycznie znajdują się w terenach niekorzystnych pod zabudowę z różnych względów. Należy w jak największym stopniu eliminować te niekorzystne warunki, a mianowicie:

- ***w przypadku terenów niekorzystnych fizjograficznie budynki powinny być zlokalizowane na gruntach najwyżej i najkorzystniej położonych;***
- ***w przypadku lokalizacji w strefie sanitarnej od cmentarzy (w odległości pomiędzy 50m, a 150m od granic cmentarza) możliwa jest zabudowa pod warunkiem poboru wody spoza strefy 150m od cmentarza; należy na tych terenach stosować przepisy szczególne (Rozporządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z 25.08.1959 r.);***
- ***w obszarach zdrenowanych zabudowę kształtować z uwzględnieniem konieczności zachowania walorów użytkowych systemu drenażowego.***

Dla budownictwa mieszkaniowego na obszarze gminy Bukowsko proponuje się w zakresie osadnictwa stosowanie następujących rozwiązań projektowych:

- utrzymanie kompozycyjnej spójności zabudowy wsi,
- przechodzenie etapami z zabudową wiejską od istniejących skupisk zabudowy do terenów otwartych,
- ograniczanie rozpraszania zabudowy, co:
 - ograniczy zmniejszanie się powierzchni obszarów wolnych od zabudowy w terenach już na ten cel przeznaczonych,
 - pozwoli uzyskać większą harmonię krajobrazu,
 - stworzy warunki do właściwej ochrony środowiska (zaopatrzenie w wodę, oczyszczanie ścieków, gromadzenie śmieci, ograniczenie infrastruktury technicznej),
 - zmniejszy koszty realizacji infrastruktury technicznej,
- uzupełnianie funkcji mieszkaniowych zabudową usługową komercyjną lub lokalizowanie pojedynczych obiektów w tych obszarach, przy czym lokalizacja ta nie może wpływać niekorzystnie (nie powoduje szkodliwego oddziaływania) na sąsiadującą zabudowę mieszkaniową,
- kontynuację w zabudowie wiejskiej historycznie ukształtowanych sposobów lokalizacji budynków, zasad kompozycji oraz form architektonicznych,
- preferowanie na terenie całej gminy zabudowę niską o bryle horyzontalnej, o dachach spadzistych, wykończenie elewacji materiałami naturalnymi, kolorystykę pastelową, neutralną,
- zaleca się następujące zasady dotyczące wysokości budynków mieszkalnych, usługowych i mieszkalno-usługowych stosownie do widokowej ekspozycji terenów:
 - w dolinach i w dolinnych partiach stoków nie więcej niż dwie kondygnacje użytkowe + poddasze użytkowe,
 - na stokach wysokość budynków nie powinna przekraczać dwóch kondygnacji użytkowych,
 - na terenach eksponowanych widokowo wysokość budynków nie powinna przekraczać jednej kondygnacji użytkowej + poddasze użytkowe,

- wykluczać obiekty agresywne krajobrazowo (duże gabarytowo, wysokie kominy), a inne istniejące obiekty szpecące krajobraz, izolować zielenią,
- remonty, modernizacje, przebudowy obiektów kubaturowych prowadzić uwzględniając powyższe zalecenia dotyczące kształtowania zabudowy,
- ograniczyć tylko do uzasadnionych przypadków lokalizację inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska (za wyjątkiem inwestycji o charakterze strategicznym dla rozwoju gmin i inwestycji publicznych),
- wykluczyć zabudowę na terenach uznanych za zalewowe oraz w bezpośrednim sąsiedztwie rzek i potoków w odległości mniejszej niż 15 – 20 m od cieków, a także na utrzymanych terenach po istniejących obiektach kultu religijnego, w dolinach nie zamieszkałych wsi,
- stawiać przed inwestorami obiektów usługowych wymogi zapewnienia lokalizacji odpowiedniej ilości miejsc postojowych dla samochodów, w zależności od programu inwestycji, urządzenie zieleni, wzbogacenie formami małej architektury,
- odsuwać działki budowlane od brzegów wód powierzchniowych na odległość umożliwiającą wybudowania zabezpieczeń przed powodzią,
- wysokość budynków gospodarczych, nie powinna przekraczać jednej kondygnacji nadziemnej, przy czym poziom parteru nie może być wyżej niż 0,50 m od poziomu terenu otaczającego przy ścianie w najwyższym położonym punkcie na spadku.

W studium określono obszary „wynikające z potrzeby zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej”, na terenie miejscowości gminnej tj. Bukowsko.

Występujący w gminie krajobraz charakteryzuje się pełną gamą wspaniałych krajobrazów i widoków. Dla zachowania fizjonomii krajobrazu w gminie zaleca się:

- wprowadzać, inwestycje pod warunkiem zachowania wysokich walorów krajobrazowych,
- przestrzegać zasad zrównoważonego rozwoju,
- obiekty dysharmonijne, brzydkie i bezstylowe izolować zielenią,
- stosować tradycyjne formy w budownictwie,
- preferować zabudowę nawiązującą do regionalnego stylu i krajobrazu,
- remonty obiektów prowadzić w kierunku wpisywania ich w krajobraz i uzyskiwania formy architektonicznej nawiązującej do regionalnych i tradycyjnych cech terenu,
- ograniczyć zasięg budownictwa rozproszonego,
- nową zabudowę realizować tylko w miejscach do tego przeznaczonych
- starać się utrzymywać regionalno – historyczną skalę i strukturę jednostek osadniczych (łańcuchowe układy wsi),
- dbać o estetykę wokół zagród,
- eksponować atrakcje terenu, historyczne miejsca nieistniejących wsi (np. w miejscu cerkwi umieścić kamienną płytę ze znakiem krzyża greko-kat., w eksponowanym miejscu umieścić tablicę z historyczną nazwą wsi, datą powstania i rysem historycznym, ogrodzić pozostałości cmentarzy, cerkwisk),
- w miarę możliwości przebudowywać i likwidować napowietrzne i naziemne rozwiązania infrastruktury technicznej, nowe podłączenia linii niskiego napięcia realizować jako kablowane,
- starać się utrzymać krajobraz nieistniejących wsi w obecnym stanie, (nie wprowadzać nowej zabudowy),

7.2.Kierunki rozwoju działalności gospodarczej i produkcyjnej.

Na obszarze gminy istnieją tereny, na których istnieje możliwość prowadzenia działalności przemysłowej, gospodarczej, przetwórstwa rolnego. Polityka prowadzona na tych terenach powinna zmierzać do:

- przeprowadzenia restrukturyzacji własnościowej, wielkościowej i branżowej zakładów;
- wprowadzenia nowych technologii o niższej energochłonności, oszczędzających wodę i o niskim oddziaływaniu na środowisko;
- wykorzystania w maksymalnym stopniu istniejących zasobów kubaturowych, materialnych oraz surowcowych dla nowych funkcji i branż;
- promocję terenów pod lokalizację dla małych zakładów wytwórczych i przetwórczych, głównie rolnictwa łatwiej dostosowujących się do koniunktury rynkowej;
- zorganizowania sprawnej obsługi transportowej zaplecza technicznego i obsługi prawno – finansowej.

W chwili obecnej działające na terenie gminy podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON (96,5% to sektor prywatny) stanowią poważny czynnik rozwoju lokalnego. Najliczniejsze to: handel i naprawy (22,8%), budownictwo (18,0%), przemysł (16,5%). Są to jednak podmioty w większości jednoosobowe, albo tzw. rodzinne, czyli nie dające większej ilości stałych miejsc pracy.

Aby kontynuować podjęte zamierzenia i dążyć do dalszego rozwoju gospodarczego gminy należy podejmować następujące działania:

- pomoc w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych dla osób prowadzących lub chcących podejmować działalność w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej,
- preferowanie nowych podmiotów gospodarczych oraz istniejących wydatnie zwiększających zatrudnienie,
- mobilizowanie środowisk lokalnych do podejmowania inicjatyw gospodarczych,
- współpraca z istniejącymi ośrodkami wspierania przedsiębiorczości, wspieranie inicjatyw służących rozwojowi małej i średniej przedsiębiorczości.

W studium określono obszary zorganizowanej działalności produkcyjno - usługowej, z uwzględnieniem istniejących obszarów produkcyjnych, z dopuszczeniem budowy, modernizacji i uzupełnień. Na tych terenach mogą być zlokalizowane różnego typu obiekty działalności gospodarczej i przemysłowej (jako funkcja główna), mieszczące się ze swoimi strefami uciążliwości w granicach własnych działek. Na działkach zabudowy przemysłowej i produkcyjnej nie dopuszcza się funkcji mieszkalnej. Dopuszcza się natomiast funkcje uzupełniające w postaci usług różnego typu. Dla tych terenów istnieje obowiązek lokalizacji miejsc postojowych w granicach działek poszczególnych usług i produkcji oraz wprowadzenia elementów zieleni. W budynkach przemysłowych, usługowych, użyteczności publicznej należy planować budownictwo ochronne.

7.3.Kierunki rozwoju działalności usługowej.

Określenie potrzeb dla działalności usługowej nastąpiło w oparciu o wymienione założenia:

- analizę potrzeb przeprowadzono w odniesieniu do całej gminy ;
- przyjęto założenie adaptacji istniejących placówek usługowych z ich dotychczasowymi funkcjami i z możliwością modernizacji, rozbudowy i zmniejszenia ilości użytkowników do poziomu zakładanych standardów;
- przewidziano rezerwy terenowe dla nowych obiektów usługowych różnego typu.

W studium określono obszary zorganizowanej działalności usługowej, z dopuszczeniem modernizacji i uzupełnień oraz lokalizacji usług, za wyjątkiem przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej dla właścicieli oraz funkcji magazynowych i transportowych. Dla tych terenów istnieje obowiązek lokalizacji miejsc postojowych w granicach działek poszczególnych usług oraz wprowadzenia elementów zieleni. W obszarach tych dominować będą inwestycje o charakterze usług handlu, gastronomii, oświaty, administracji, zdrowia itp.

Oświata i wychowanie.

Dzieci i młodzież gminy Bukowsko na terenie swojej gminy korzysta z nauczania w szkołach podstawowych i w gimnazjach. Wskaźniki ilościowe zaprezentowane w diagnozie w zakresie szkół podstawowych przedstawiają gminę Bukowsko niekorzystnie na tle gmin wiejskich woj. podkarpackiego i powiatu sanockiego. W zakresie gimnazjów sytuacja przedstawia się odwrotnie. Gdy weźmiemy pod uwagę odległości, jakie musi część dzieci pokonać, często środkami lokomocji, bo dojście piesze nie wchodzi w rachubę i jeszcze w bardzo trudnych warunkach zimowych to sytuacja jeszcze się pogarsza.

Jednak przy założonym zmniejszeniu się liczby dzieci w wieku szkoły podstawowej i gimnazjalnym baza materialna jest wystarczająca. Liczba uczniów w gimnazjum określona przez MEN w całym cyklu edukacyjnym powinna osiągnąć normę min. 150 uczniów.

Więcej więc uwagi trzeba poświęcić na warunki nauczania i na kompleksowe zorganizowanie dowozu dzieci do szkół. Celem polepszenia stanu technicznego i wyposażenia budynków szkolnych należy je remontować i modernizować.

Natomiast w celu podniesienia poziomu i zakresu kształcenia należy podejmować następujące działania:

- wymiana sprzętu szkolnego i doposażanie szkół w pomoce dydaktyczne,
- pomoc rodzinom biednym w zakupie podręczników i innych pomocy szkolnych,
- pozyskiwanie środków na rozwój i organizację zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dla dzieci,
- promowanie i wspomaganie młodzieży uzdolnionej ,
- stwarzanie dobrych warunków do podnoszenia kwalifikacji nauczycieli.

Ochrona zdrowia.

Rozmiar działalności służby zdrowia jest ściśle uzależniony od stanu zdrowia mieszkańców gminy. Ocena sytuacji zdrowotnej wskazuje na narastające zjawisko zachorowalności , chorobowości i umieralności z powodu chorób cywilizacyjnych. Mimo wydłużenia lat życia w dalszym ciągu mężczyźni żyją krócej niż kobiety. Przeciętny okres życia Polaka wynosi 71 lat, a Polki 78 lat.

Podstawową opiekę medyczną na terenie gminy świadczy Gminny Ośrodek Zdrowia w Bukowsku, a opiekę specjalistyczną Przychodnia Rejonowa – Specjalistyczna w Sanoku .

Opiekę szpitalną mieszkańcom gminy zapewnia Szpital w Sanoku oraz inne ośrodki lecznictwa zamkniętego, z którymi Podkarpacka Kasa Chorych zawarła kontrakty.

Pomoc doraźną w zakresie wyjazdów do zachorowań ,wypadów i usług ambulatoryjnych udziela Pogotowie Ratunkowe w Sanoku

W wypadku ochrony zdrowia, przedstawione w diagnozie wskaźniki ilościowe w większości są powyżej poziomów zakładanych standardów. Dostępność do opieki medycznej ze względu na pokonywanie dużych odległości jest ogromnym utrudnieniem w korzystaniu z podstawowych usług medycznych, a tym bardziej specjalistycznych.

Zasadniczym zadaniem w ochronie zdrowia pozostaje profilaktyka i poprawa opieki zdrowotnej ludności. Działalność profilaktyczna jest najbardziej racjonalną czynnością i w sposób niezaprzeczalny niesie więcej korzyści dla podnoszenia potencjału zdrowotnego populacji aniżeli ratowanie ujemnych, negatywnych dla zdrowia stanów już dokonanych. Elementy zapobiegawcze w działalności służby zdrowia mają duże znaczenie, bowiem skutki schorzeń w wieku rozwojowym poza wpływem na wiek dojrzały odbijają się ujemnie na potomstwie w okresie rozrodu. Należy zaznaczyć, że ogólnemu kierunkowi poprawy zdrowia towarzyszy zjawisko zwiększenia się populacji jednostek o słabszym potencjale zdrowotnym.

Niezwykle ważnym zadaniem będzie zapewnienie adekwatnej do potrzeb opieki lekarskiej dzieci i młodzieży w wieku szkolnym. W tym celu jednostki służby zdrowia kierując się wynikami bilansów zdrowia dzieci i młodzieży przywiązywać powinny większą uwagę do niepokojących wzrostowych tendencji i zaburzeń w osobowości i zjawisk nerwicowych u młodzieży, a także potrzeb stomatologicznych.

Ludność w wieku produkcyjnym i obserwowany w tej grupie wieku wzrost nadumieralności mężczyzn w wieku około 45 lat stawia przed służbami podstawowymi, ale przede wszystkim specjalistycznymi zwiększone zadania w zakresie opieki kardiologicznej i onkologicznej.

Niepokojącym jest narastanie inwalidztwa. Spodziewana wyższa dynamika inwalidztwa i niepełnosprawności może stanowić poważny problem społeczny i ekonomiczny. Obok zapewnienia tej grupie odpowiedniej opieki lekarskiej ważnym obszarem działania powinno stać się wychowanie i szerzenie kultury i oświaty zdrowotnej w celu zrozumienia przez społeczeństwa realnych zagrożeń jego stanu zdrowia i życia.

Zamierzony cel można uzyskać poprzez:

- propagowanie zdrowego, beзнаłogowego stylu życia,
- prowadzenie gimnastyki korekcyjnej w szkołach,
- rozwijanie sieci ścieżek rowerowych i ścieżek zdrowia,
- wspieranie przedsięwzięć związanych z aktywnością ruchową,
- zwiększenie wydajności systemu opieki zdrowotnej i poprawę jakości usług poprzez doposażanie w sprzęt i aparaturę medyczną,
- realizację priorytetowych programów zdrowotnych w zakresie zwalczania chorób krążenia i nowotworów,
- działania zmierzające do dostosowania organizacji pracy służb medycznych do potrzeb społeczeństwa, a nie norm i wskaźników,
- zapewnienie całodobowej opieki lekarskiej w sezonach w zmożonego ruchu turystycznego.

Pomoc społeczna.

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ciągle wzrasta. Pomimo dużej skali udzielanych świadczeń pomocy społecznej zwłaszcza w zakresie zasiłków czy też pomocy w formie usług, poziom zaspokojenia potrzeb w tym zakresie znacznie odbiega od oczekiwań. Ubogi w gminie i w powiecie rynek pracy, duże bezrobocie, niskie dochody mieszkańców powodują, że na terenie gminy z pomocy społecznej korzystają rodziny, które mają dzieci w szkołach średnich i opłacają internaty oraz dojazdy do szkół, renciści i emeryci, osoby samotne, których zasoby pieniężne nie wystarczają nawet na zaspokojenie podstawowych potrzeb.

Przy ograniczonych możliwościach finansowych budżetu, a wobec ciągłego wzrostu potrzeb w tym zakresie zadania pomocy społecznej będą się koncentrować na usprawnieniu systemu kierowania, a mianowicie:

- usprawnienia metod docierania i kwalifikowania do objęcia pomocą społeczną osób i rodzin znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji materialnej

- dopracowanie modelu terenowego ośrodka pomocy społecznej , w którym praca socjalna i współpraca z instytucjami i organizacjami byłaby funkcją pierwszoplanową.

Zasadnicze cele powyższych działalności to:

- zwiększenie poczucia bezpieczeństwa socjalnego i zapobiegania patologii wśród najuboższej części społeczeństwa gminy,
- zwiększenie efektywności inwestowania w pomoc społeczną środków budżetowych .

Kultura.

Instytucje kultury funkcjonując dotąd w oparciu o dochody z budżetu państwa lub prowadząc w większości darmową /lub za symboliczną opłatę / działalność o charakterze prezentacyjnym, zostały zmuszone do podjęcia prób znalezienia nowych sposobów i form zaistnienia na rynku kultury .Kultura stała się towarem, a powstający rynek powoduje faktyczną konkurencję wraz z wszelkimi jej formami ; upadkiem jednych i powstawaniem nowych instytucji oraz sposobów oddziaływania kulturalnego.

Na terenie gminy możliwość korzystania z ofert kulturowych jest ograniczona. Jedną z najpowszechniejszych i podstawowych form uczestnictwa w kulturze jest czytelnictwo, a wśród dzieci i młodzieży zetknięcie z kulturą następuje w szkole. Skromność środków finansowych jakimi dysponuje samorząd ogranicza działalność kulturalną na terenie gminy.

Należy mimo napotykanego wielu trudności szczególnie ekonomicznych upowszechniać na terenie gminy działalność kulturalną poprzez:

- organizowanie zespołów artystycznych przy szkołach,
- promowanie i wspieranie działalności artystycznej i ludowej – galerie,
- wspieranie inicjatyw zmierzających do podtrzymania kultury ludowej a przede wszystkim angażować osoby wykwalifikowane do prowadzenia działalności kulturalnej i sportowej w szkołach , w ośrodku , które by sprostwały potrzebom ludzi.

Zmiana Studium wprowadza w miejscowości Zboiska tereny cmentarza oznaczone symbolem **ZC**, na których dopuszcza się lokalizację kaplicy/domu przedpogrzebowego o powierzchni zabudowy nieprzekraczającej 200 m² i wysokości nieprzekraczającej 15,0 m. Udział terenów biologicznie czynnych na terenie cmentarza nie może być mniejszy niż 10% jego powierzchni. Wyznacza się wokół cmentarza strefę ochrony sanitarnej 50 m i 150 m od jego granic, w obrębie których zakazuje się realizacji zabudowań mieszkalnych, zakładów produkujących artykuły żywności, zakładów żywienia zbiorowego bądź zakładów przechowywujących artykuły żywności w odległości mniejszej niż 50 m, oraz ujęć wody do picia i potrzeb gospodarczych ze studni, źródeł i strumieni zlokalizowanych w odległości mniejszej niż 150 m od granic cmentarza. Opracowana dokumentacja geologiczna potwierdziła, podczas prowadzenia prac geotechnicznych, przydatność terenu pod lokalizację cmentarza. W żadnym z otworów do głębokości 2,5 m p.p.t. nie stwierdzono zwierciadła wód podziemnych, a spodziewana głębokość występowania wód podziemnych oscyluje w granicach 20,0 m – 30,0 m p.p.t.

8. KIERUNKI ROZWOJU KOMUNIKACJI.

8.1.Kierunki i zasady funkcjonowania systemu komunikacyjnego – powiązania komunikacyjne.

Zewnętrzne.

Gmina Bukowsko położona jest w środkowej części powiatu sanockiego. Miejscowość Bukowsko jest siedzibą władz gminnych. Pełni wielorakie funkcje, w tym administracyjne, usługowe, oświatowe, rolnicze. Głównymi zewnętrznymi powiązaniem komunikacyjnymi gminy Bukowsko są kierunki :

a / drogowe :

Powiązanie poprzez drogę wojewódzką.

- Bukowsko - gmina Zarszyn
- Bukowsko – gmina Komańcza

Droga wojewódzka administrowana jest przez Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie.

Powiązanie poprzez sieć dróg powiatowych.

- Bukowsko – gmina Sanok
- Bukowsko - gmina Zarszyn
- Bukowsko – gmina Zagórz

b / kolejowe :

Na terenie gminy Baligród nie ma linii kolejowej normalnotorowej.

Najbliższa stacja kolejowa znajduje się w miejscowości Zagórz odległej około 20 km.

Linia ta umożliwia bezpośrednie połączenia kolejowe w układzie ponad regionalnym z miastami: Warszawa, Kraków, Łódź Kaliska, Katowice, Nowy Sącz, Krynica

Wewnętrzne.

Generalnie powiązania wewnętrzne opierać będą się na sieci dróg powiatowych.

Elementem uzupełniającym sieć dróg powiatowych stanowią drogi gminne.

Do najważniejszych połączeń należy zaliczyć drogi powiatowe łączące przyległe gminy a to:

- Bukowsko – Sanok nr 19513
- Nadolany – Pisarowce nr 19510

Podstawowy układ sieci komunikacyjnej gminy Bukowsko stanowią następujące drogi: w systemie transportowym wojewódzkim

- droga wojewódzka nr 889 relacji: Sieniawa – Bukowsko – Szczawne;

w systemie transportowym lokalnym

drogi powiatowe klasy **Z** na kierunkach:

- Bukowsko – Sanok nr 19513
- Nadolany - Pisarowce nr 19510.

Łączna długość dróg wojewódzkich wynosi 18,85 km, powiatowych 20,10 km. Stan drogi wojewódzkiej jest zadawalający. Natomiast drogi powiatowe są w dużym stopniu ulepszone, jednak ich wartość techniczną i eksploatacyjną należy uznać za nie spełniającą aktualnych wymogów transportu i komunikacji / wymagają modernizacji np.: odnowy nawierzchni, odwodnienia, remontów przepustów ,mostów itp./.

WYKAZ DRÓG WOJEWÓDZKICH, POWIATOWYCH I GMINNYCH NA TERENIE GMINY BUKOWSKO (wg. stanu na 1.01.2001 r)

Lp.	Nr.	Nazwa drogi	Długość drogi	Rodzaj nawierzchni
-----	-----	-------------	---------------	--------------------

	drogi	klasa	w km	Ulepsz. (twarde)	Nie ulep.
GMINA					
Droga wojewódzka – klasa Z					
1.	889	Sieniawa – Bukowsko - Szczawne	18,85	18,85	-
Razem:			18,85	18,85	-

Drogi powiatowe

Numer i nazwa drogi	Pikietaż		Drogi zamiejskie								
			Długość - km					Powierzchnia – tys. m ²			
			ogółem	w tym dróg o nawierzchni		Ogółem	w tym dróg o nawierzchni				
				twardej	gruntowej		twardej	gruntowej			
ulep- szonej	Nieulep- szonej	ulep- szonej			Nieulep- szonej						
19510 Pisarowce - Nowotaniec	6,34	7,38	1,0	1,0			5,0	5,0			
19512 Pobiedno- Dudynce	0,00	2,67	2,7	2,7			13,5	13,5			
19513 Sanok- Bukowsko	6,00	13,10	7,1	7,1			35,5	35,5			
19517 Pobiedno- Zboiska	0,00	2,00	2,0	1,6		0,4	9,6	8,0		1,6	
19518 droga przez wieś Wola Sękowa	0,00	1,52	1,6	1,6			8,8	8,8			
19519 Bukowsko- Tokarnia	0,00	4,20	4,20	4,20			21,0	21,0			
19520 droga przez wieś Wola Piotrowa	0,00	1,53	1,5	1,5			7,5	17,5			
Razem:			20,1	19,7	0,0	0,4	100,9	99,3	0,0	1,6	

Drogi gminne

Wykaz dróg gminnych na terenie gminy Bukowsko / dane Urzędu gminy Bukowsko /

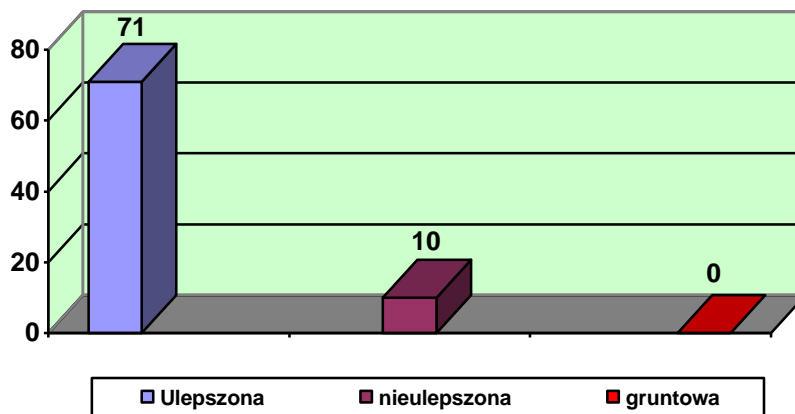
Lp.	Nr. drogi	Nazwa drogi klasa / L,D /	Długość drogi w km	Rodzaj nawierzchni	
				Ulepsz. (twarde)	Nie ulep.
1.	1	Bukowsko – “Nędze Łazy “	5,0	brak danych	brak danych
2.	2	Bukowsko – “Górny Koniec”	2,0	brak danych	brak danych
3.	3	Bukowsko – Sanoczki	4,0	brak danych	brak danych
4.	4	Bukowsko - Kalwaryjka	3,0	brak danych	brak danych
5.	5	Bukowsko - Kamienne	6,0	brak danych	brak danych

6.	6	Bukowsko - Tokarnia	5,0	brak danych	brak danych
7.	7	Bukowsko koło Raka	2,0	brak danych	brak danych
8.	8	Wola Piotrowa - Bełchówka	3,0	brak danych	brak danych
9.	9	Wola Piotrowa - Bukowsko	5,0	brak danych	brak danych
10.	10	Wolica - Bełchówka	3,0	brak danych	brak danych
11.	11	Wolica - Wólka	3,0	brak danych	brak danych
12.	12	Tokarnia - Tołstwa	3,0	brak danych	brak danych
13.	13	Pobiedno - Zaolzie	1,0	brak danych	brak danych
14.	14	Pobiedno nad Sanoczkiem	2,0	brak danych	brak danych
15.	15	Pobiedno przez wieś	1,0	brak danych	brak danych
16.	16	Dudyńce - Pielnia	3,0	brak danych	brak danych
17.	17	Zboiska - Modrza	3,0	brak danych	brak danych
18.	18	Zboiska - Bełchówka	6,0	brak danych	brak danych
19.	19	Nowotaniec – Wola Sękowa	4,0	brak danych	brak danych
20.	20	Nowotaniec – Nagórzany – Wola Jaworowa	4,0	brak danych	brak danych
21.	21	Wola Sękowa – Wola Jaworowa - Nagórzany	7,0	brak danych	brak danych
22.	22	Nadolany - Równie	3,0	brak danych	brak danych
23.	23	Nadolany - Wodnica	2,0	brak danych	brak danych
24.	24	Nadolany - Brzeg	1,0	brak danych	brak danych
Razem:			81,0	-	-

Według rocznika statystycznego województwa podkarpackiego 2001
 ilość dróg gminnych wynosi:

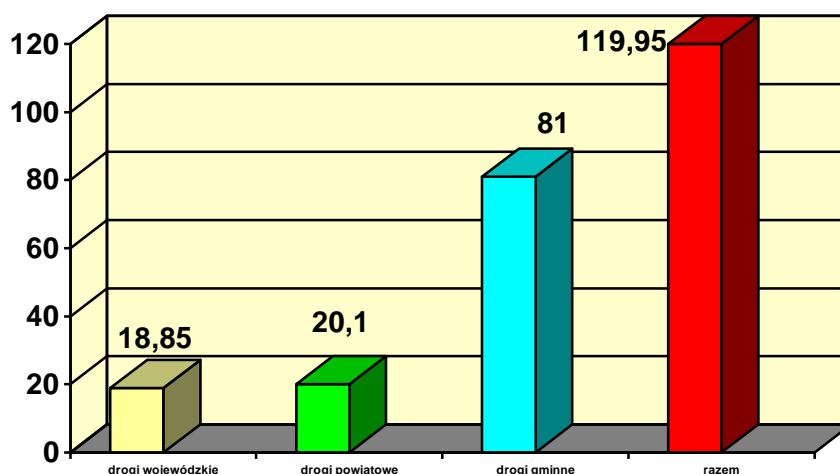
Drogi Gminne / stan w dniu 31.XII.2000r- według Rocznika Statystycznego Województwa
 Podkarpackiego 2001 /

Wyszczególnienie	Ogółem	O nawierzchni twardej			Gruntowej	Drogi na 100 km ² powierzchni ogólnej
		razem	ulepszonej	nieulepszonej		
	w km					
Województwo	6841	6372	5872	500	469	47,3
Powiat Sanocki	324	275	163	112	49	26,6
Gmina Bukowsko	81	81	71	10	-	58,7

Zestawienie dróg publicznych na terenie gminy Bukowsko.

L.p.	Wyszczególnienie	Długość dróg w km
1.	Drogi wojewódzkie	18,85
2.	Drogi powiatowe	20,10
3.	Drogi gminne	81,00
4.	Razem:	119,95 km

W kompetencji Samorządu Gminy Bukowsko znajduje się 81,00 km dróg gminnych.

Przedstawione dane pokazują, że gmina posiada znaczną ilość dróg gminnych. W tym o nawierzchni twardej ulepszonej 71.00km – 87,65% ogółu, gruntowej 6,00 km – 12,35% ogółu. Gmina nie dysponuje wystarczającymi funduszami na drogi oraz nie ma sprzętu niezbędnego do prowadzenia robót drogowych. Stąd dalszy rozwój sieci dróg gminnych powinien iść w kierunku utrzymania dotychczasowego stanu jak i poprawy parametrów technicznych istniejących dróg.

W odniesieniu do dróg powiatowych można stwierdzić, że są w wysokim stopniu zdegradowane. Występują jeszcze odcinki dróg powiatowych o nawierzchni nieutwardzonej.

Reasumując istotnymi problemami w zakresie drogownictwa gminy są:

- wysoki stopień degradacji technicznej infrastruktury komunikacyjnej.

- ograniczenia środków finansowych niezbędnych do realizacji inwestycji komunikacyjnych,
- istniejący ruch samochodowy,
- ruch pieszy wzdłuż dróg,
- budowa chodników,
- budowa oświetlenia wzdłuż dróg i na skrzyżowaniach,
- utrzymanie dróg w okresie zimowym.

Ścieżki rowerowe.

W Studium gminy Bukowsko nie wyznacza się ściśle przebiegu tras ścieżek rowerowych.

Istnieją już trasy rowerowe po drogach gruntowych:

- od Zboisk przez Bełchówkę, Kamienne do Karlikowa i Przybyszowa;
- od Bukowska przez Wolę Jaworową, Wolę Sękową do Nowotańca.

Zaleca się realizację nowoprojektowanych ścieżek rowerowych w istniejących pasach drogowych z uwzględnieniem bezpieczeństwa ruchu.

Komunikacja zbiorowa.

Teren gminy obsługuje Państwowa Komunikacja Samochodowa. Obsługuje ona teren gminy wzdłuż drogi wojewódzkiej i powiatowych. Przystanki PKS są w większości nieurządzone.

Stacje benzynowe.

Na terenie gminy Bukowsko znajdują się trzy stacje paliw w miejscowości Bukowsko, Nadolany, Karlików. Jest to ilość wystarczająca do obsługi terenu gminy jak i ruchu zewnętrznego.

Uwaga: wg rocznika Statystycznego Województwa podkarpackiego z 2001 roku stacji benzynowych jest 1.

Średnio dobowy ruch drogowy na drogach wojewódzkich.

Główną trasą komunikacyjną przechodzącą przez gminę Bukowsko jest droga wojewódzka nr 889 relacji: Sieniawa – Bukowsko - Szczawne. Pomiary ruchu na drodze wojewódzkiej w latach 1985 ;1995 oraz 2000 przedstawia poniższa tabela.

Średnio dobowy ruch pojazdów samochodowych na drodze wojewódzkiej

Nazwa drogi – Odcinek	Lata		
	Ruch istniejący		
	85	95	2000
Droga wojewódzka nr. 889 Odcinek Sieniawa - Szczawne	700p/d	950p/d	1030 p/d

Analizując przedstawione dane dotyczące średniodobowego ruchu na drodze wojewódzkiej nr 889 można stwierdzić, że współczynnik wzrostu ruchu wykazuje umiarkowaną dynamikę.

Parkingi.

Na terenie gminy w obecnej chwili jest niewiele miejsc parkingowych. Znajdują się one przeważnie przy drogach oraz obiektach użyteczności publicznej jak i usługach.

8.2. Cele rozwoju w sferze komunikacyjnej.

- Przebudowa i restrukturyzacja najważniejszych ciągów komunikacyjnych gminy celem zaspokojenia potrzeb przewozowych mieszkańców i zapewnienia odpowiedniego poziomu usług transportowych;
- Poprawa standardów podróży w relacjach pomiędzy poszczególnymi obszarami gminy;
- Optymalizacja kosztów inwestycyjnych i eksploatacyjnych;
- Utrwalenie funkcjonalno-przestrzennych związków w obszarze województwa i powiatu oraz gminy;
- Wyrównanie nierównomierności obsługi transportowej poszczególnych obszarów gminy;
- Dostęp do systemu transportowego dla osób niepełnosprawnych,
- Aktywne współdziałanie Zarządu Gminy z administracją wojewódzką na rzecz przebudowy drogi wojewódzkiej;
- Aktywne współdziałanie Zarządu Gminy z administracją powiatową na rzecz przebudowy sieci dróg powiatowych;
- Eliminacja skutków zaniedbań i opóźnień realizacyjnych w inwestycjach komunikacyjnych;
- Zabezpieczenie realizacji niezbędnych przedsięwzięć komunikacyjnych oraz zwiększenie na ten cel środków finansowych z budżetu gminy.

8.3. Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy w zakresie komunikacji.

Kierunki rozwoju komunikacji gminy Bukowsko określone zostały z uwzględnieniem:

- Powiązań zewnętrznych i wewnętrznych.
- Rozmieszczenia terenów osadniczych.
- Rozmieszczenia terenów objętych działalnością gospodarczą.
- Potrzeb obsługi rolnictwa.
- Potrzeb turystyki i rekreacji.
- Potrzeb oświaty
- Wymagań związanych ze specyfiką poszczególnych systemów.

W zakresie komunikacji drogowej przewiduje się:

- Przebudowę istniejącej drogi wojewódzkiej nr 889.
- Podniesienie rangi drogi powiatowej nr 19513 relacji: Bukowsko - Sanok do rangi drogi wojewódzkiej.
- Podniesienie rangi drogi zakładowej Karlików – Przybyszów do rangi drogi gminnej i jej przebudowa celem lepszej obsługi komunikacyjnej istniejącego wyciągu narciarskiego i terenów sportowo- rekreacyjnych w Przybyszowie i Karlikowie.
- Przebudowę i restrukturyzację dróg powiatowych i gminnych.
- Przebudowę dróg / ulic / głównie w Bukowsku.

- Budowę chodników wzdłuż dróg.
- Budowę oświetlenia wzdłuż

8.4. Zasady kształtowania sieci drogowej.

Kształtowanie sieci drogowej winno następować:

- zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999r. (Dz.U. Nr 43 , poz.430 , z 1999r.) w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie - w stosunku do określenia parametrów drogi;
- zgodnie z Obwieszczeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 26 czerwca 2000 r. (Dz.U. Nr 71, poz. 838, z 2000r.) w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Ustawy z dnia 21 marca 1985r. o drogach publicznych - w stosunku do określenia odległości sytuowania obiektów budowlanych przy drogach;
- zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki morskiej z dnia 5 maja 1999r. (Dz.U. Nr 47, poz. 476 z 1999r; z późniejszymi zmianami Dz.U. Nr 52, poz. 627 z 2000r.) w sprawie określenia odległości i warunków dopuszczających usytuowanie drzew lub krzewów, elementów ochrony akustycznej, wykonanie robót ziemnych, budynków lub budowli w sąsiedztwie linii kolejowych oraz sposobu urządzania i utrzymania zasłon i pasów przeciw pożarowych – w stosunku do określenia odległości usytuowania budynków lub budowli w sąsiedztwie linii kolejowych;

W planach miejscowych i decyzjach o ustaleniu warunków zabudowy i zagospodarowania terenu należy stosować następujące minimalne odległości obiektów budowlanych nie przeznaczonych na pobyt ludzi, od zewnętrznej krawędzi jezdni:

L.p.	Rodzaj drogi	Na terenie zabudowy miast i wsi	Poza terenem zabudowy
1.	Droga ogólnodostępna: a) krajowa b) wojewódzka, powiatowa c) gminna,	10 m 8 m 6 m	25 m 20 m 15 m

Zgodnie z II Rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie, przyjęto następujące szerokości ulic w liniach rozgraniczających:

- **drogi wojewódzkie**
Klasa drogi **Z**
Przekrój poprzeczny (liczba jezdni x liczba pasów ruchu) - **1x2**
Najmniejsza szerokość w liniach rozgraniczających drogi
o przekroju jednojezdniowym - **20 m.**
- **drogi powiatowe**
Klasa drogi **Z**

Przekrój poprzeczny (liczba jezdni x liczba pasów ruchu) - **1x2**
Najmniejsza szerokość w liniach rozgraniczających drogi
o przekroju jednojezdniowym - **20 m.**

- **drogi gminne**

Klasa drogi **L, D**

Przekrój poprzeczny (liczba jezdni x liczba pasów ruchu) - **1x2**

Najmniejsza szerokość w liniach rozgraniczających drogi

o przekroju jednojezdniowym - **10 - 15 m.**

- **ścieżki rowerowe**

Szerokość ścieżki rowerowej powinna wynosić nie mniej niż:

1,5m – gdy jest ona jednokierunkowa,

2,0m – gdy jest ona dwukierunkowa,

2,5m – gdy ze ścieżki jednokierunkowej mogą korzystać piesi.

Szerokość ścieżki rowerowej należy ustalać indywidualnie, jeżeli oprócz prowadzenia ruchu rowerowego pełni ona inne funkcje.

Szerokość w liniach rozgraniczających drogi powinna być zwiększona jeżeli zawiera ona elementy uzbrojenia podziemnego (gaz, woda, kanalizacja, telekomunikacja, elektroenergetyka) lub inne urządzenia. Drugim bardzo istotnym czynnikiem ze względu na poprawność rozwiązań komunikacyjnych, bezpieczeństwo ruchu jest zasada dostępności jezdni. Wiąże się to z odpowiednimi odstępami między skrzyżowaniami, liczbą włączeń i wyłączeń, parkowaniem. Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie podaje w tym zakresie szczegółowe rozwiązania.

Zmiana Studium wprowadza w miejscowości Zboiska tereny dróg wewnętrznych oznaczone symbolem **KDW zlokalizowane w strefie 150 m od granic cmentarza, które stanowią połączenie dojazd i połączenie cmentarza z drogą publiczną powiatową.**

Zasady polityki parkingowej.

Obecna ilość miejsc parkingowych w gminie jest nie wystarczająca w stosunku do zaobserwowanych potrzeb. Odnosi się to w szczególności do istniejących usług, które posiadają niewystarczającą ilość miejsc parkingowych. Problem ten nasila się w okresie letnim, przy zwiększonym napływie turystów. Na terenie całej gminy w odniesieniu do zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej zakłada się parkowanie w garażach i na terenie posesji.

Natomiast na obszarze gminy w terenach wyznaczonych pod różnego rodzaju funkcje, przy zagospodarowywaniu działki należy zapewnić, stosownie do jej przeznaczenia i sposobu zabudowy odpowiednią ilość miejsc postojowych wraz z drogami dojazdowymi w nawiązaniu do sieci dróg publicznych.

Orientacyjne wskaźniki miejsc postojowych dla samochodów osobowych przy obiektach usługowych i użyteczności publicznej.

Lp.	Rodzaj obiektu (usługi)	Jednostka odniesienia	Liczba miejsc postojowych na jednostkę odniesienia
1.	Administracja	100 zatrudnionych	20 - 30

2.	Biblioteki	100 użytkowników jednocześnie	20 - 30
3.	Domy rencistów	100 mieszkańców 100 zatrudnionych	4 - 6 20 - 30
4.	Hotele	100 łóżek	25 - 35
5.	Domy kultury, kluby	100 użytkowników jednocześnie	20 - 30
6.	Obiekty sportowe	100 użytkowników jednocześnie	15 - 20
7.	Produkcja (przemysł, usługi)	100 zatrudnionych	15 - 25
8.	Obiekty handlowe	1000 m ²	30 - 60

Zasady ograniczania przed hałasem i skażeniami drogowymi.

W trakcie eksploatacji układu komunikacyjnego możliwe jest stosowanie różnorodnych przedsięwzięć, mogących ograniczyć wpływ hałasu jak i zanieczyszczeń drogowych na otoczenie drogi.

Należą do nich:

- przebudowa dróg
 - korekta drogi w planie i profilu,
 - poprawa stanu nawierzchni,
 - zwiększenie przepustowości.
- usprawnienia organizacyjne w ruchu
 - wprowadzenie pierwszeństwa ruchu na kierunkach najbardziej obciążonych ruchem,
 - eliminowanie pojazdów ciężkich,
 - ograniczenie prędkości,
- zastosowanie ekranowania przed hałasem
 - ekrany akustyczne,
 - zieleń izolacyjna,
 - lokalizacja obiektów mało wrażliwych na hałas
 - lokalizowanie obiektów wrażliwych na zanieczyszczenia powietrza poza pasem uciążliwości drogi
- szkoły, szpitale, budynki mieszkalne.
 - stosowanie w obiektach budowlanych znajdujących się w pasie uciążliwości drogi specjalnych izolacji redukujących hałas.
- przegrody tłumiące hałas,
- okna o podwyższonej izolacji akustycznej
 - w pasie uciążliwości drogi stosowanie upraw roślin mało wrażliwych na zanieczyszczenia, o ile inny sposób zagospodarowania tej strefy jest nie możliwy.

Kierunki w zakresie poprawy bezpieczeństwa ludności i jej mienia w gminie Bukowsko.

- Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców na drogach / ruch pieszzy i kołowy /,
- Poprawa porządku publicznego / w zakresie różnego rodzaju wykroczeń /,
- Podnoszenie świadomości miejscowej ludności do występujących zagrożeń w zakresie p.poż i porządku publicznego,
- Podnoszenie systematyczności przejezdności dróg jak i dojazdów do poszczególnych kompleksów zabudowy kubaturowej,

- Doposażenie jednostki Policji w nowoczesny sprzęt techniczny,
- Doposażenie jednostek OSP w nowoczesny sprzęt p.poż,
- Doposażenie jednostek OSP w łączność radiową.

Zgodnie z wytycznymi Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego:
przyjęcie dla projektowanych dróg krajowych i wojewódzkich następujących parametrów geometrycznych oraz obciążenia dróg i mostów nie mniejsze niż:

- przepustowość	- 4-5 tys. poj./dobę;
- nacisk (nośność) na oś	- 80 kN;
- minimalny promień skrętu (w terenie zabudowanym)	- 20,0 m;
- minimalny promień skrętu (w terenie niezabudowanym)	- zgodnie z klasą techniczną drogi;
- szerokość jezdni	- 5,5 m;
- skrajnia pionowa	- 4,5 m;
- nośność mostów w ruchu ciągłym	- 300 kN;
- nośność mostów (wiaduktów)	- 600 kN;
przy obciążeniu pojed. pojazdem	
- kategoria ruchu (typ nawierzchni)	- średnia.

9. KIERUNKI ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ.

9.1. Kierunki rozwoju systemów zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

Na terenie gminy działają wodociągi we wsiach Nagórzany, Nowotaniec, Nadolany, Wola Piotrowa, Wola Sękowa, Tokarnia, Bukowsko.

Wsie Wola Sękowa, Nowotaniec, Nadolany, Nagórzany opierają zaopatrzenie w wodę na ujęciu powierzchniowym na potoku Sanoczek. Wieś Wola Piotrowa, Tokarnia posiadają własne wodociągi oparte na źródłach naturalnych. Bukowsko zaopatrywane jest w wodę dwoma wodociągami grawitacyjnymi z ujęciami wód źródłanych w rejonie Bukowicy i przysiółka Brogówka. Zaopatrzenie w wodę realizowane jest na pozostałym terenie gminy poprzez indywidualne bądź zespołowe wodociągi wiejskie zasilane z ujęć powierzchniowych lub studni głębinowych, które według informacji z gminy posiadają wodę dobrej jakości i nie wymagają uzdatniania.

Zarówno ujęcia wód jak i też same wodociągi budowane były systemem gospodarczym.

Szacuje się że ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę korzysta ok. 74% mieszkańców gminy.

Studium proponuje następujące kierunki działań:

- gmina Bukowsko powinna posiadać zaopatrzenie w wodę o kontrolowanej, dobrej jakości, którą uzyska się poprzez poddanie jej procesom technologicznym uzdatniania w stacji uzdatniania;
- obiekty turystyczne powinny posiadać zaopatrzenie w wodę z kontrolowanych źródeł;
- na terenie gminy konieczna jest rozbudowa urządzeń związanych z zaopatrzeniem w wodę;
- woda z indywidualnych studni przydomowych przeznaczona do picia powinna być objęta kontrolnymi badaniami jej jakości;
- utworzenie stref ochronnych dla ujęć wody;

- rozbudowę i budowę ujęć wody służących do zbiorowego zaopatrzenia w wodę należy poprzedzić budową kanalizacji, bowiem zwiększone zużycie wody bez odbioru i oczyszczania ścieków spowoduje degradację środowiska;
- wyposażenie obszarów intensywniej zabudowanych w ogólnodostępną sieć wodociągową zasilaną z ujęć zbiorowych;
- przeprowadzenie prac zmierzających do poprawy niezawodności funkcjonowania istniejących wodociągów łącznie z ograniczeniem strat wody w sieci;
- podjęcie działań zmierzających do uporządkowania stanu formalno-prawnego istniejących urządzeń a więc uzyskanie lub aktualizacja pozwoleń wodnoprawnych na pobór wody oraz eksploatację ujęć;
- tworzenie polityki finansowej pozwalającej na samofinansowanie wodociągów oraz uzyskanie środków na utrzymanie na odpowiednim poziomie ujęć i sieci wodociągowych.

9.2. Kierunki rozwoju systemów kanalizacyjnych.

Na terenie gminy ścieki z terenów budownictwa mieszkaniowego odprowadzane są do szamb bezodpływowych. Gmina nie posiada centralnego systemu kanalizacji. We wsiach Bukowsko, Nowotaniec i Wola Piotrowa funkcjonują małe oczyszczalnie ścieków dla potrzeb obiektów użyteczności publicznej.

Gmina podjęła już prace związane z realizacją programu kanalizacji.

Na terenie miejscowości które posiadają sieci wodociągowe projektuje się kanalizację zbiorczą z trzema niezależnymi oczyszczalniami ścieków.

W miejscowości Bukowsko planuje się budowę oczyszczalni ścieków dla wsi Bukowsko i Wola Piotrowa.

W Nowotańcu powstanie oczyszczalnia ścieków obsługująca wieś Nagórzany, Nowotaniec i część Nadolan. Pozostała część Nadolan i Wola Sękowa obsługiwana będzie przez oczyszczalnię ścieków w Nadolanach.

Oczyszczalnie projektowane są na odbiór ścieków w ilości:

oczyszczalnia Bukowsko-300m³/d, oczyszczalnia Nowotaniec-130 m³/d i oczyszczalnia Nadolany –70m³/d.

Odbiornikiem ścieków projektowana jest rzeka Sanoczek.

Studium określa następujące kierunki działań:

- w ramach opracowanej koncepcji kanalizacji dla całej gminy projektuje się skanalizowanie obszarów zainwestowanych gminy;
- objęcie całej gminy systemem scentralizowanym odbioru ścieków, który jest najkorzystniejszym systemem. Poprzez rezygnację z budowy małych lokalnych oczyszczalni szczególnie ponad ujęciami znika potencjalne zagrożenie sytuacjami awaryjnymi takimi jak zrzut do rzeki ścieków nieoczyszczonych. Koszt budowy nawet kilku dodatkowych kilometrów kolektora kanalizacyjnego jest znacznie niższy niż koszt budowy małej lokalnej oczyszczalni ścieków. Dodatkową korzyścią jest to że grupowe oczyszczalnie otrzymują ścieki o bardziej wyrównanym składzie fizyko-chemicznym i natężeniu dopływu co sprzyja efektywności oczyszczania. Ponadto koszty jednostkowe nakładów inwestycyjnych oraz eksploatacji maleją wraz ze wzrostem przepustowości oczyszczalni.
- dla obszarów gdzie ze względów technicznych lub ekonomicznych nie jest możliwe doprowadzenie kanalizacji sanitarnej przewiduje się lokalne systemy oczyszczania ścieków takie jak oczyszczalnie przydomowe i kanalizacja bezodpływowa. Preferuje się wspólne oczyszczalnie przydomowe o przepustowości do 5m³/d zdolne do skutecznego oczyszczania ścieków od 4-40 mieszkańców.

- realizacja polityki w zakresie rozwoju kanalizacji, według opracowanej dla gminy koncepcji pozwoli na zgodne z zasadami ekorozwoju funkcjonowanie gminy oraz podniesie standard życia większości mieszkańców i uatrakcyjni potencjalne tereny do zainwestowania.

9.3.Kierunki i zasady odprowadzania i usuwania odpadów stałych.

Gmina Bukowsko posiada nowe wysypisko odpadów komunalnych. Wysypisko odpadów zlokalizowane jest w miejscowości Karlików .

Teren lokalizacji jest pagórkowaty znajduje się w obniżeniu pomiędzy pasmami górskimi. Składowisko znajduje się w części szczytowej łagodnego zbocza. Zlokalizowane jest w odległości około 1,5 km od drogi Bukowsko-Karlików. Dla potrzeb ludności zaprojektowano składowisko o powierzchni 0,33ha podzielone na pięć kwater o pojemności 1500m³ każda łącznie 7500m³

Czas eksploatacji wysypiska obliczono na 12 lat. W związku z zalecanym wprowadzeniem segregacji odpadów komunalnych u źródła i odrębnym dowozem szkła białego, szkła kolorowego, makulatury, złomu stalowego i pozostałych odpadów zaprojektowano wydzielone boki przeznaczane do ich gromadzenia.

Dla wysypiska zaprojektowano monitoring dotyczący:

- ochrony wód podziemnych
- badania surowych i oczyszczonych odcieków po poszczególnych stopniach oczyszczania.
- monitoring powietrza
- zbiorczy punkt kontroli wód opadowych spływających z terenu wysypiska.

Na terenie gminy pojawia się problem dzikich wysypisk śmieci.

Gmina nie prowadzi segregacji odpadów.

Selektywna zbiórka odpadów oraz recykling stanowią podstawę racjonalnej gospodarki odpadami w krajach Europy Zachodniej.

Studium określa następujące kierunki działań:

- likwidacja dzikich wysypisk śmieci;
- objęcie zbiorowym odbiorem śmieci wszystkich mieszkańców gminy;
- wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów oraz recyklingu odpadów;
- wspomaganie racjonalnej gospodarki odpadami, poprzez edukację ekologiczną w tym względzie, prowadzoną szeroko i od podstaw już wśród dzieci i młodzieży szkolnej;
- dla terenów wiejskich o zabudowie rozproszonej często trudno dostępnej komunikacyjnie najkorzystniejsze systemy gromadzenia odpadów to :
 - WPGO wiejskie punkty gromadzenia odpadów – kontener obsługujący mieszkańców w promieniu 1 –1,5 km.
 - gromadzenie odpadów w workach foliowych i wystawianie ich w określonym miejscu i czasie na skraju drogi;
- przygotowanie wraz z gminami sąsiednimi systemu gospodarki odpadami zgodnie z zalecanymi kierunkami polityki komunalnej i ekologicznej państwa.

9.4.Kierunki zaopatrzenia w gaz ziemny.

Gmina jest zgazyfikowana. Dostawy gazu odbywają się gazociągami średnioprężnymi z Sanoka i Zarszyna. Warunki zaopatrzenia w gaz ocenia się jako dobre.

Z gazu sieciowego korzystają następujące miejscowości: Nadolany, Nowotaniec, Nagórzany, Wola Sękowa, Dudyńce, Pobiedno, Zboiska, Wolica, Bukowsko, Wola Piotrowa.

Nie przewiduje się w zakresie gazownictwa nowych inwestycji.

Studium określa następujące kierunki działań:

- utrzymanie istniejących sieci gazowych;
- przebudowa w miarę potrzeb istniejących gazociągów.

9.5. Elektroenergetyka.

Gminę w zakresie dostaw energii elektrycznej obsługuje Rejon Energetyczny Sanok Rzeszowskiego Zakładu Energetycznego S.A. Zasilanie gminy odbywa się liniami elektroenergetycznymi średniego napięcia 15 kV i 30 kV.

Tereny gminy Bukowsko zaliczone zostały do obszarów o przeciętnym standardzie sieci średnich i niskich napięć. Nie odpowiadają one w pełni wymogom koniecznym do pewnego i niezawodnego jakościowo zasilania zakładów usługowych i produkcyjnych oraz wyposażenia gospodarstw domowych.

Przez teren gminy przebiega obecnie linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV relacji GPZ Besko-GPZ Rzepedź.

Dla istniejących na terenie gminy linii elektroenergetycznych średniego napięcia dopuszczalne zbliżenie obiektów jest uzależnione od ich rodzaju i przeznaczenia.

Studium określa następujące kierunki działań:

- przeprowadzenie prac modernizacyjnych podnoszących zarówno sprawność działania i zwiększenia zdolności przesyłowych układów zasilających jak i likwidacji niedomagań sieci rozdzielczych;
- budowa jednotorowej linii 110 kV relacji Jaśliska /z planowanego GPZ/ do GPZ Rzepedź. Na rysunku studium wskazano dla realizacji tego zadania odpowiedni pas terenu /40 m/.
- zachowanie odległości budynków - 14,5 m od najbliższego przewodu linii o napięciu znamionowym 110 kV. Określone wymagania bezpieczeństwa ludzi zostaną na pewno spełnione w odległości większej od 20 m od osi linii, co daje pas terenu o szerokości 40m;
- zachowanie odległości obiektów kubaturowych względem istniejących sieci elektroenergetycznych, zgodnie z obowiązującymi przepisami szczegółowymi i polskimi normami. Nie należy zalesiać terenów zlokalizowanych pod istniejącymi i projektowanymi liniami elektroenergetycznymi w pasach:

*dla linii 15 KV – 11m (po 5,5m od osi linii w obie strony);

*dla linii 110 KV – 20m (po 10m od osi linii w obie strony).

- **rozwój niekonwencjonalnych źródeł energii, w postaci elektrowni wiatrowych; na rysunku studium określono trzy strefy potencjalnych możliwości lokalizacji siłowni wiatrowych, w miejscowościach: Belchówka - Bukowsko, Karlików – Wola Piortro-wa i Nowotaniec.**

9.6. Telekomunikacja.

Gęstość telefoniczna na terenie gminy na 100 mieszkańców wynosi **14,4** (według materiałów statystycznych na rok 1999).

Na terenie powiatu sanockiego wskaźnik ten wynosi odpowiednio **19,2** łącznie z terenem miast.

Dla terenu województwa Podkarpackiego wskaźnik ten wynosi dla terenów wiejskich **15,95** a dla terenów miast **30,72**(łącznie dla terenu województwa **22,01**).

Dla terenu całej Polski wskaźnik gęstości telefonicznej wynosi ogólnie **26,07** dla terenów wiejskich **14,93** a dla terenów miast wskaźnik ten to **32,9**.

Na terenie gminy Bukowsko zlokalizowane są **dwie stacje bazowe telefonii komórkowej**. Pierwsza Stacja Transmisyjna PTK Centertel nr 5912 zlokalizowana jest w kamienne na górze Bełchówce na nowej 70 metrowej wieży. Urządzenia nadawczo-odbiorcze umieszczone są w kontenerze obok wieży.

Druga stacja bazowa telefonii komórkowej nr GSM BT-2514 KRO-TOKARNIA zaprojektowana jest na istniejącym obiekcie Radia Bieszczady położonym na górze Tokarnia w miejscowości Wola Piotrowa.

W związku z rozwojem łączności komórkowej dopuszcza się lokalizację masztów anten telekomunikacyjnych na obszarze całej gminy, nie kolidujących z określonymi w studium podstawowymi funkcjami

Studium określa następujące kierunki działań:

- podniesienie wskaźnika gęstości telefonicznej do wartości zakładanych na terenie Polski / docelowa gęstość telefoniczna dla obszarów wiejskich 22 /;
- objęcie telefonią komórkową terenu gminy poprzez różnych operatorów, co niesie za sobą obniżenie kosztów w wyniku konkurencji;
- dalszy rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej, co zapewni dostęp do usług telekomunikacji o współczesnych europejskich standardach każdemu mieszkańcowi gminy który wyrazi taką potrzebę;
- prowadzenie we wszystkich strefach osadniczych działań, które zapewnią wysoką liczbę abonentów telefonicznych oraz rozważenie ustanowienia ograniczeń mających na celu ochronę krajobrazu.

10. PROGNOZA PROCESU DEMOGRAFICZNEGO I JEJ KONSEKWENCJE DLA ROZWOJU I KSZTAŁTOWANIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ.

PROGNOZA ROZWOJU DEMOGRAFICZNEGO

Zmiany w liczbie ludności.

W oparciu o prognozę demograficzną oraz bieżącą obserwację procesów demograficznych można określić generalnie tendencje kształtowania się czynnika ludzkiego w perspektywie do 2020 roku stanowiącego wiodący czynnik kierunków rozwoju i zagospodarowania przestrzennego.

Na przebieg procesów demograficznych w gminie wpływać będą: z jednej strony trendy i procesy wykształcone w latach ubiegłych, z drugiej strony trendy nowe, których występowanie sygnalizuje aktualna prognoza.

Prognoza demograficzna do roku 2020 dla Gminy Bukowsko została opracowana przez PBPP w Rzeszowie Oddział Zamiejscowy w Krośnie w 1997 r. na bazie danych z 1995 r. Urzędu Statystycznego w Krośnie, tj. ludności faktycznie zamieszkującej na terenie gminy.

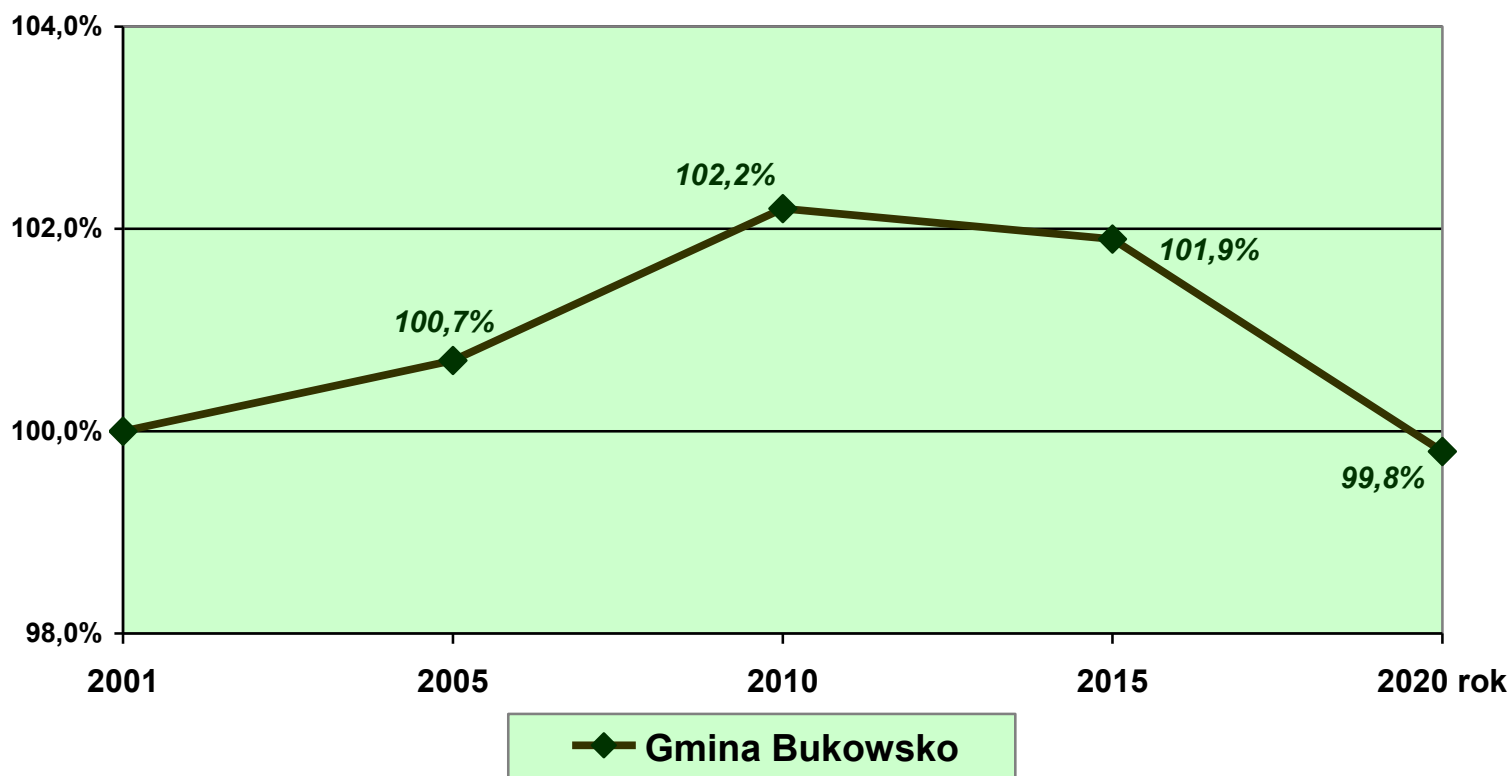
Charakteryzuje się ona zmniejszeniem liczby ludności w okresie 2001 - 2020 o 11 osób, w tym liczba mężczyzn zwiększy się o 66 osób, a liczba kobiet zmniejszy o 77 osób. Charakterystycznym dla terenu gminy jest fakt, że w okresie od 2001-2010 nastąpi wzrost o 117 osób, a w okresie następnych lat nastąpi zmniejszenie liczby mieszkańców o 128 osób.

(tabela 1; wykres 1).

Tabela 1 Liczba ludności w latach 2001-2020

Wyszczególnienie	Stan faktyczny 2001	Prognoza				Przyrost + ubytok -
		2005	2010	2015	2020	
OGÓŁEM Gmina Bukowsko	5239	5275	5356	5340	5228	- 11
w tym:						
mężczyźni	2642	2684	2750	2755	2708	+ 66
kobiety	2597	2591	2606	2585	2520	- 77

Wykres 1 Dynamika zmian ludności w latach 2001 - 2020
2001 rok – 100%

Struktura wieku ludności.

Przewidywanym zmianom ilościowym towarzyszyć będą zmiany strukturalne. W tym przypadku mniejsze znaczenie będą mieć niewielkie zmiany w strukturze płci, natomiast istotny wpływ na politykę społeczno – gospodarczą będą mieć rysujące się zmiany w strukturze wieku (*tabela 2, tabela 3, wykres 2, wykres 3*).

Najistotniejsze z nich to:

♦ **zmniejszenie liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (0 – 17 lat).**

Ogółem w gminie liczba tej grupy wiekowej zmniejszy się z 1521 w 2001 r. do 1332 osoby w 2020 r. Udział w ogólnej liczbie ludności zmniejszy się z 29,0 % do 25,5%.

Dynamika zmian ludności w grupie wieku przedprodukcyjnego w prognozowanym okresie będzie zmienna.

W poszczególnych grupach wiekowych w ramach wieku przedprodukcyjnego należy się spodziewać:

Wzrostu liczby dzieci w wieku 0 – 2 lat na przełomie 2001 – 2005, a następnie zmniejszenie do roku 2020. W efekcie całego okresu liczba tej grupy wiekowej zmniejszy się.

Liczba dzieci w wieku przedszkolnym /3 – 6 lat/ w okresie od 2001 do 2010 zwiększy się. W latach 2011 – 2020 nastąpi zmniejszenie tej grupy. W efekcie w okresie prognozowanych lat liczba tej grupy wiekowej również się zmniejszy.

Liczba dzieci w wieku 7 – 14 lat w okresie 2001 – 2010 zmniejszy się. W latach 2011 – 2015 zaznaczy się tendencja odwrotna – nastąpi przyrost dzieci w tej grupie wiekowej. W ostatnim pięcioleciu liczba tej grupy zmniejszy się. Efektem tych zmian w 2020 roku liczba tej populacji zmniejszy się.

W grupie 15 – 17 lat, w latach 2001 – 2015 należy spodziewać się obniżenia tej populacji z czego zdecydowane obniżenie liczebności tej grupy wiekowej nastąpi w pięcioleciu 2006 - 2010. Po 2015 roku nastąpi niewielki wzrost liczebności dzieci. Ogółem liczba tej grupy wiekowej zmniejszy się.

♦ **wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym (18 – 59 lat kobiety, 18 – 64 lat mężczyźni)**

Ogółem w gminie liczba tej grupy wiekowej wzrośnie z 2951 w 2001 r. do 3049 osób w 2020 r. Udział w ogólnej liczbie ludności wzrośnie z 56,3% do 58,3%.

Przeobrażenia liczebności **ludności w wieku produkcyjnym /18 – 59/64/** będą niezwykle ważne zwłaszcza w obecnej sytuacji gospodarczej i istniejącym bezrobociu. Dynamika zmian ludności w grupie wieku produkcyjnego w prognozowanym okresie nie jest jednolita. Do roku 2010 nastąpi wzrost liczebności tej populacji. W okresie 2011 - 2020 zaznaczy się tendencja spadkowa.

♦ **wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej kobiety, 65 lat i więcej mężczyźni)**

Ogółem w gminie liczba tej grupy wiekowej zwiększy się z 767 w 2001 r. do 847 osób w 2020 r. Udział w ogólnej liczbie ludności zwiększy się z 14,7% do 16,2%.

Do 2010 r. liczba tej grupy wiekowej zmniejszy się o 47 osób. W następnych latach następować będzie wzrost liczebności tej grupy wiekowej. Większość przyrostu przypadając będzie na ostatnie pięciolecie i wyniesie 67 osób.

- ♦ **obciążenie demograficzne** tj. liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym w prognozowanym okresie zmniejszy się z 78 osób w 2001 roku do 72 w 2020 r.

Do 2010 r. nastąpi zmniejszenie wskaźnika do 64 osób, w następnym okresie dziesięcioletnim wzrośnie do wielkości 72 osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym.

- ♦ **bezrobocie** będzie stałym elementem rynku pracy i z całą pewnością będzie się charakteryzowało zmiennym nasileniem w czasie.

W 2000 roku została opracowana przez Główny Urząd Statystyczny prognoza ludności na lata 1999 – 2030 wg płci i wieku w układzie wojewódzkim i powiatowym w odstępach pięcioletnich. Kierunki zmian liczby ludności przyjęte w tej prognozie są zbieżne z założeniami prognozy poprzedniej z wyłączeniem aspektów dotyczących dzietności kobiet oraz trwania życia. Bowiem okazało się, że dzietność kobiet w tym okresie regularnie spadała, a przeciętne trwanie życia wzrosło dużo ponad przewidywaną. Rezultatem tych nie przywidzianych o takiej sile i głębokości zmian może być fakt, że liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym po roku 2020 będzie dalej spadać, rezultatem czego w całym okresie 2000 – 2030 nastąpi ubytek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym.

Po przyroście ludności w wieku produkcyjnym początkowo dość gwałtownym, później nieco wolniejszym, rok 2011 zapoczątkuje okres trwającego co najmniej 20 lat zmniejszania się liczby ludności w wieku aktywności zawodowej.

Najbardziej dynamicznie będzie rozwijała się grupa ludności w wieku poprodukcyjnym.

Reasumując, można stwierdzić, że na skutek malejącej liczby urodzeń, przy jednoczesnym wydłużaniu się dalszego trwania życia, proces starzenia się społeczeństwa będzie się pogłębiał.

Wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności przy jednoczesnym malejącym udziale dzieci i młodzieży oraz osób w wieku produkcyjnym spowoduje, że wskaźnik „obciążenia”, tj. liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku zdolności do pracy, będzie wzrastał.

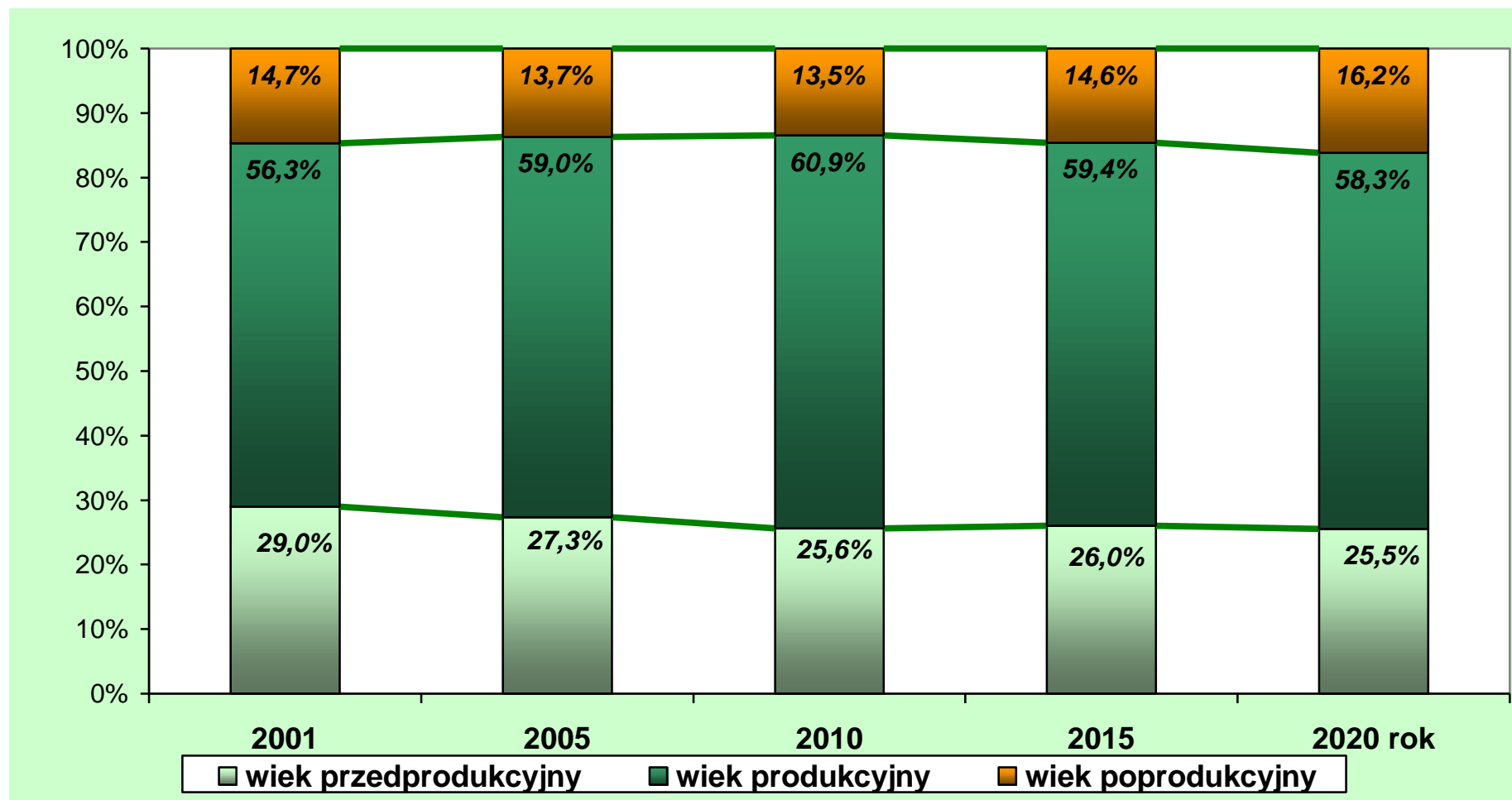
Tabela 2 **PROGNOZA LUDNOŚCI GMINY BUKOWSKO 2001 - 2020**
 Liczba ludności wg wieku produkcyjnego i nieprodukcyjnego oraz płci.

Wyszczególnienie O – ogółem M – mężczyźni K – kobiety	Wiek przedprodukcyjny /0-17 lat/			Wiek produkcyjny			Wiek poprodukcyjny			Ludność ogółem		
	O	M	K	O	18-64 M	18-59K	O	65 i więcej M	60 i więcej K	O	M	K
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
2001 rok – stan faktyczny												
Gmina Bukowsko	1521	763	758	2951	1598	1353	2951	1598	1353	5239	2642	2597
2005 rok												
Gmina Bukowsko	1442	756	686	3112	1658	1454	721	270	451	5275	2684	2591
2010 rok												
Gmina Bukowsko	1374	717	657	3262	1769	1493	720	264	456	5356	2750	2606
2015 rok												
Gmina Bukowsko	1390	726	664	3170	1745	1425	780	284	496	5340	2755	2585
2020 rok												
Gmina Bukowsko	1332	697	635	3049	1688	1361	847	323	524	5228	2708	2520

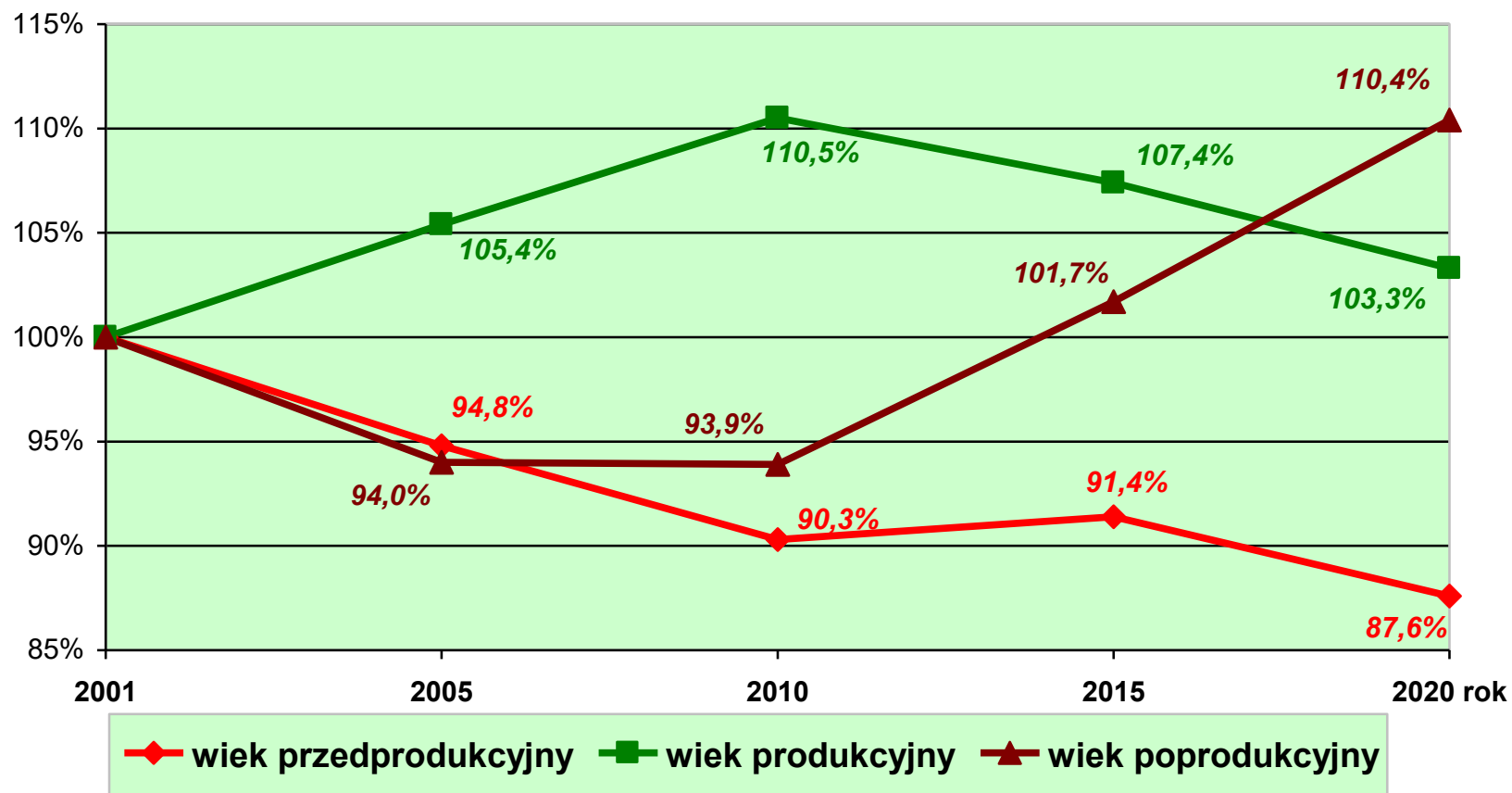
Tabela 3 PROGNOZA LUDNOŚCI GMINY BUKOWSKO 2001 - 2020
Struktura grup wiekowych

Lata	2001 stan faktyczny		2000 prognoza		2005		2010		2015		2020	
Grupy wiekowe	w liczbach	%	w licz- bach	%	w licz- bach	%	w licz- bach	%	w licz- bach	%	w licz- bach	%
<i>0</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>
GMINA BUKOWSKO												
Ogółem	5239	100	5200	100	5275	100	5356	100	5340	100	5228	100
w tym:												
wiek przedprodukcyjny	1521	29,0	1531	29,4	1442	27,3	1374	25,6	1390	26,0	1332	25,5
wiek produkcyjny	2951	56,3	2941	56,6	3112	59,0	3262	60,9	3170	59,4	3049	58,3
wiek poprodukcyjny	767	14,7	728	14,0	721	13,7	720	13,5	780	14,6	847	16,2
obciążenie demograficzne	77,5	x	76,8	x	69,5	x	64,2	x	68,4	x	71,5	x

Wykres 2 Struktura ludności według wieku w latach 2001 – 2020

Wykres 3 **Dynamika zmian ludności według grup wiekowych w latach 2001 – 2020 (2001 rok = 100%)**

Konsekwencje procesów demograficznych dla rozwoju i kształtowania polityki przestrzennej.

Zagospodarowanie zasobów pracy.

Jednym z najważniejszych problemów wynikających z przedstawionej struktury ludności będzie zagospodarowanie przyrostu do roku 2010 ludności w wieku produkcyjnym. Wagę problemu dodatkowo potęguje fakt występującego dużego bezrobocia (stopa bezrobocia w powiecie sanockim na koniec grudnia 2002 r. – 19,7%), niosącego ze sobą wiele negatywnych skutków, zarówno o ekonomicznym jak i społecznym charakterze.

Nakładanie się dwóch czynników tj. przyrost ludności w wieku produkcyjnym i bezrobociu stawiają przed władzami Gminy Bukowsko potrzebę systematycznego opracowania programów zagospodarowania nadwyżek zasobów siły roboczej. Skutki bezrobocia stanowiąc powinny dostateczny bodziec do podjęcia działań zwalczających to zjawisko.

Społeczeństwo dotknięte nadmiernym bezrobociem z jego wieloma patologiami odczuwa wzrost zagrożenia możliwością utraty pracy i obniżenia się poziomu bezpieczeństwa społecznego osób pozbawionych pracy. Zwiększająca się liczba osób bezrobotnych powiększa stale rosnącą skalę ubóstwa społecznego, pogłębia się brak poszanowania dla przepisów prawa. Postępujące zubożenie ludności, spowodowane całkowitą lub częściową utratą źródeł dochodu przyczynia się do stałego obniżania się stopy życiowej, obniża poczucie własnej wartości, pogarsza stan zdrowia.

Brak perspektyw przed młodymi ludźmi powoduje, że wiele z nich decyduje się opuścić gminę właściwie wyłącznie z przyczyn ekonomicznych.

Stosowane pasywne narzędzia polityki przeciwdziałającej bezrobociu mają istotne znaczenie dla redukcji bezrobocia, szczególnie w krótszym okresie. Trzeba jednak określić, że nie mogą one mieć zbyt dużego zasięgu ze względu na duże obciążenia finansowe gospodarki. Dlatego należy stwierdzić, że w ostatnim okresie kładzie się większy nacisk na rozwiązania aktywne jak: roboty publiczne, prace interwencyjne czy pożyczki na założenie firmy. Jednak ze względu na konieczność restrukturyzacji gospodarki i takie podejście nie wydaje się wystarczające. Instrumenty *aktywnej polityki na rynku pracy* mają bowiem ograniczone znaczenie dla powstawania nowych wydajnych miejsc pracy. Przeciwdziałanie bezrobociu wiązać się będzie nie tylko z programem walki z bezrobociem, ale również zżywieniem gospodarki i uzyskaniem trwałych tendencji rozwojowych. **Tylko stworzenie trwałych i efektywnych miejsc pracy pozwoli rozwiązać problem istniejącego bezrobocia i przyrostu ludności w wieku produkcyjnym.** Rozwój turystyki, agroturystyki i usług towarzyszących jej rozwojowi daje gminie tę szansę. Tak więc jednym z priorytetowych celów polityki rynku pracy powinna być jego dynamizacja oznaczająca :

- przeciwdziałanie powstawania i utrwalania się bezrobocia trwałego,
- przekształcenie struktury zatrudnionych i bezrobotnych w celu dostosowania jej do potrzeb gospodarki,
- wyzwalanie postaw aktywnych oraz przedsiębiorczości,
- właściwą politykę informacyjną w sferze rynku pracy,
- poszerzenie zakresu współpracy władz gminy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie organizowania warsztatów rozwojowych dla osób poszukujących pracy,
- informowanie mieszkańców o możliwościach pozyskiwania preferencyjnych środków na tworzenie miejsc pracy,
- poszukiwanie możliwości stworzenia systemu udzielania pożyczek na ekonomiczne usamodzielnienie się.

Kierunki rozwoju infrastruktury społecznej.

Na tle przedstawionych wcześniej problemów i szans rozwoju gminy, a także mając na uwadze zgromadzone zasoby społeczne, dalszy rozwój infrastruktury społecznej w sposób ważący rzutować będzie na przemiany jakościowe i ilościowe w bazie ekonomicznej gminy. Zmieniony system gospodarczy i związany z tym proces komercjalizacji obejmuje również stopniowo strefę infrastruktury społecznej. Powodować to będzie uwarunkowany powodzeniem rynkowym rozwój tej dziedziny w formach pozapaństwowych i poza samorządowych. Formy te będą tym aktywniejsze, im bardziej rozwój elementów w formie uspołecznionej nie będzie nadążał za potrzebami społecznymi. Dotyczyć to będzie także dziedzin stosunkowo jeszcze mało lub w ogóle nie skomercjalizowanych takich jak: oświata i wychowanie, ochrona zdrowia i opieka społeczna, kultura.

Polityka gminy w zakresie rozwoju infrastruktury społecznej winna być ukierunkowana głównie na poprawę jakości życia jej mieszkańców poprzez:

- zabezpieczenie przynajmniej minimalnego poziomu potrzeb bytowych i ogólnorozwojowych społeczeństwa z zapobieganiem tendencjom spadkowym w standardach obsługi,
- wyrównanie dysproporcji (w ramach realnych możliwości ich spełnienia) w przestrzennym rozmieszczeniu urządzeń infrastruktury społecznej o elementarnym i podstawowym charakterze,
- wzbogacenie rzeczowego zakresu infrastruktury o elementy wynikające z pojawiających się potrzeb związanych ze zmieniającym się poziomem i stylem życia i postępującego różnicowania w tym zakresie, a więc i zróżnicowania potrzeb przede wszystkim jakościowych,
- dostosowanie dotychczasowych funkcji obiektów i lokali do aktualnych potrzeb z założeniem płynnej i szybkiej możliwości zmiany tych funkcji.

11. POLITYKA PRZESTRZENNA NA OBSZARZE GMINY

11.1. Instrumenty realizacji polityki przestrzennej.

Ustalenia polityki przestrzennej w odniesieniu do gminy Bukowsko dotyczą:

- stworzenia warunków rozwoju z maksymalnym wykorzystaniem pozytywnych i korzystnych warunków otoczenia;
- wzrostu obecnego poziomu życia mieszkańców gminy.

Głównymi instrumentami realizacji tej polityki są:

- Działania środowiskowe służące uzyskaniu konsensusu społecznego na rzecz ładu i porządku w zagospodarowaniu przestrzennym, a więc:
 - nie rozpraszania zabudowy;
 - zachowania walorów przyrodniczych i kulturowych;
 - bezpieczeństwa ruchu drogowego w obszarze drogi wojewódzkiej nr 889.
 - prowadzenia czynnego obrotu nieruchomościami w terenach predysponowanych do realizacji inwestycji mieszkaniowych, turystycznych i usługowych.
- Opracowanie nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, na podstawie których można prowadzić dalsze procesy inwestycyjne.

- Wsparcie organizacyjne i finansowe:
 - rozwoju budownictwa mieszkaniowego zorganizowanego;
 - kompleksowych rozwiązań na etapie projektowania i realizacji terenów zabudowy;
 - scalenia gruntów;
 - podziałów na działki budowlane i uzbrojenie terenów w infrastrukturę techniczną.
- Stosowanie ulg podatkowych dla wspierania rozwoju inwestycji.
- Osiąganie celów rozwoju rolnictwa, zmian strukturalnych gospodarstw, poprawy struktury agrarnej i opłacalności ekonomicznej – tworzenie gospodarstw agroturystycznych.
- Rozwój współpracy z samorządami: gminnymi, powiatowymi i wojewódzkim dla realizacji wspólnych programów z zakresu rozwoju terenów wiejskich i rozwiązywania problemów społecznych.
- Szkolenie kadry samorządowej w zakresie umiejętności wykorzystania środków z „innych źródeł”, niż budżet gminy.
- Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości poprzez promocję potencjału gminy, zagospodarowanie majątku własności komunalnej.
- Inicjowanie rozwoju terenów rekreacyjnych i wypoczynkowych.
- Promowanie walorów gminy oraz właściwych zasad zagospodarowania przestrzennego w celu utrzymania ładu i porządku wśród społeczności gminy.

11.2. Podział na obszary polityki przestrzennej.

W wyniku oceny istniejącego stanu zagospodarowania, uwarunkowań rozwoju oraz nakreślonych kierunków zagospodarowania przestrzennego stwierdzono zróżnicowane możliwości rozwoju w poszczególnych obszarach gminy Bukowsko.

W studium przedstawiono politykę przestrzenną w ujęciu obszarowym i strefowym w odniesieniu do określonych celów rozwoju gminy.

Politykę przestrzenną należy rozumieć jako skoordynowane działania osób lub instytucji posiadających stosunek władczy wobec przedmiotu, do którego polityka jest adresowana – dla osiągnięcia określonych celów.

Definicja ta pozwoliła na określenie w studium Gminy Bukowsko trzech obszarów i czterech stref polityki przestrzennej.

Obszary polityki przestrzennej:

I. Proponowane do objęcia programami zadań rządowych i wojewódzkich

W trakcie opracowania studium wyodrębniono zadania, które będą miały istotne znaczenie dla struktury przestrzennej gminy, a które nie będą zadaniami własnymi gminy:

- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 889,
- kompleksowa ochrona wód zlewni w strefie ochrony sanitarnej pośredniej ujęcia powierzchniowego wody ze zbiornika Besko,
- kompleksowa ochrona wód zlewni w strefie ochrony sanitarnej pośredniej ujęcia powierzchniowego wody z rzeki San dla Sanoka,

- realizacja programu zrównoważonego rozwoju na obszarze funkcjonalnym „Zielone Karpaty”,
- realizacja Małopolskiego programu zagospodarowania dorzecza górnej Wisły,
- udokumentowanie obszaru głównego zbiornika wód podziemnych wraz ze strefami ONO i OWO (studia programowo – przestrzenne tych obszarów),
- utworzenie europejskiej sieci ekologicznej „Natura 2000”.

Polityka gminy na wymienionych obszarach powinna zmierzać do:

- utrzymania rezerwy terenowej dla wymienionych inwestycji;
- dążenia do wykupu terenów przeznaczonych na te inwestycje przez zainteresowane jednostki rządowe, czy samorządowe innych szczebli;
- prowadzenia negocjacji z kompetentnymi jednostkami w sprawie sposobu użytkowania inwestycji i zabezpieczenia terenów przyległych przed szkodliwym oddziaływaniem powyższych inwestycji;
- prowadzenia nadzoru inwestycyjnego na wymienionych obszarach.

II. Objęte działaniem inwestorów niezależnych

Obszary te obejmują głównie zadania z zakresu infrastruktury technicznej, które mają znaczące miejsce w przestrzeni, a na które gmina nie posiada bezpośredniego wpływu w zakresie prowadzenia polityki przestrzennej. Są to:

- linie elektroenergetyczne wysokich i średnich napięć,
- gazociągi wysokiego ciśnienia,
- ropociągi,
- kable światłowodowe,
- drogi powiatowe,
- siłownie wiatrowe.

Polityka gminy na wymienionych obszarach powinna zmierzać do:

- utrzymania rezerwy terenowej dla wymienionych inwestycji;
- dążenia do wykupu terenów przeznaczonych na te inwestycje przez zainteresowane jednostki samorządowe innych szczebli lub inwestorów indywidualnych;
- prowadzenia negocjacji z kompetentnymi jednostkami w sprawie sposobu użytkowania inwestycji i zabezpieczenia terenów przyległych przed szkodliwym oddziaływaniem powyższych inwestycji;
- dążenia do poprawy niezawodności działania systemów infrastrukturalnych;
- poprawy standardu świadczonych przez inwestorów niezależnych usług;
- minimalizowania negatywnego wpływu inwestycji na środowisko i życie ludzi.

III. Objęte działaniem przepisów szczególnych

Obszary te obejmują przede wszystkim ochronę dziedzictwa kulturowego (obiekty zabytkowe wpisane do rejestru oraz najcenniejsze stanowiska archeologiczne) i środowiska przyrodniczego (Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego i pomniki przyrody)

Prowadzona polityka przestrzenna na tym obszarze powinna polegać na:

- utrzymaniu historycznej struktury zespołów dworsko-parkowych, głównie w Woli Sękowej i Zboiskach i zwiększeniu stopnia jego czytelności poprzez:
 1. zachowanie przestrzennego stopnia zróżnicowania zespołu wraz z konfiguracją terenu oraz terenami zieleni towarzyszącej zespołowi,
 2. porządkowanie zabudowy i sposobu zagospodarowania terenów w najbliższym sąsiedztwie zespołu dworskiego oraz innych obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru i będących w wykazie zabytków,

3. zachowanie zasadniczych cech rozplanowania zabudowy przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków,
- stworzeniu preferencji finansowych i organizacyjnych dla rewaloryzacji szczególnie cennych obiektów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
 - współdziałaniu w podejmowaniu działań ochronnych dotyczących obiektów i zespołów zabytkowych prawnie chronionych i będących w zainteresowaniu konserwatorskim, a w szczególności pozyskiwaniu i stwarzaniu zachęt dla zainteresowanych zagospodarowaniem i odnową obiektów zabytkowych,
 - promowaniu walorów zasobów dziedzictwa kulturowego, poprzez różne formy działalności informacyjnej,
 - przeciwdziałaniu dewastacji krajobrazu elementami nowo projektowanej infrastruktury technicznej poprzez zmianę szczególnie wyeksponowanych krajobrazowo lokalizacji lub maskowanie zielenią,
 - promowaniu wykorzystania i przystosowania obiektów o wartościach kulturowych na cele usługowe, gospodarstwa agroturystyczne,
 - prowadzeniu gospodarki przestrzennej ze szczególnym uwzględnieniem ochrony wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu przed utratą oraz niepożądanymi przekształceniami w wyodrębnionych terenach tj. strefach ochrony konserwatorskiej
 - zachowanie terenów otwartych o wysokich walorach krajobrazowych poprzez przeciwdziałanie rozproszeniu zabudowy,
 - zachowanie istniejących zadrzewień i terenów leśnych, przebiegu koryt cieków,
 - kształtowanie nowej zabudowy w nawiązaniu do lokalnej tradycji, szczególnie w zakresie gabarytów pionowych, kształtu dachów, kolorów, strukturze materiałów neutralnych itp.,
 - wykluczenie przekształcania bądź takiego użytkowania stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz uznanych za cenne, które mogłyby spowodować degradację ich wartości naukowej i kulturowej,
 - podejmowanie działań zmierzających do zmiany dotychczasowego zagospodarowania w obszarze stanowisk archeologicznych wymaga uzgodnienia z właściwym organem ds. ochrony zabytków archeologicznych.

Przepisom szczególnym podlegają również obszary perspektywicznych złóż surowcowych.

Polityka na tych obszarach powinna dążyć do:

- racjonalnego wykorzystania istniejących surowców;
- rekultywacji terenów poeksploatacyjnych;
- niedopuszczania do skażenia lub zniszczenia środowiska naturalnego.

11.3. Podział na strefy polityki przestrzennej.

Strefy polityki przestrzennej:

I. Ochronna

Obejmująca obszary wysokiej ochrony wód podziemnych, obszary lasów i dolin rzecznych, obszary użytków ekologicznych. Polityka przestrzenna w wyznaczonej strefie ochronnej to:

- ochrona i konserwacja wartości naturalnych środowiska przyrodniczo – czynnego;

- ochrona otwartych przestrzeni krajobrazu przyrodniczego oraz dolin rzecznych przed rozproszoną zabudową;
- prowadzenie gospodarki leśnej zgodnie z obowiązującymi przepisami szczególnymi według planów urzędzeniowych lasów; ochrona przed „dzikim wyrębem” w lasach;
- ochrona zasobów wód podziemnych przed skażeniem i zabezpieczenie zgodnie z przepisami normującymi ich ochronę i wykorzystanie,
- wykonanie kanalizacji sanitarnej w pierwszej kolejności na obszarach wysokiej ochrony wód podziemnych – OWO, a następnie na pozostałym obszarze gminy;
- tworzenie stref ochronnych wokół ujęć wody pitnej;

II. Restrukturyzacji

Obejmująca obszary rolne potencjalnych zalesień, restrukturyzacji rolnictwa, obszary parków i cmentarzy do rewaloryzacji.

Polityka przestrzenna w wyznaczonej strefie restrukturyzacji to:

- dążenie do zalesienia obszarów rolnych o niekorzystnych warunkach glebowych, klimatycznych, konfiguracji terenu i innych oraz tworzenie warunków dla realizacji tych celów, m.in. opracowanie MPZP dla obszarów rolnych wymagających zalesienia;
- ochrona kompleksów rolnych przed lokalizowaniem rozproszonej zabudowy;
- nastawienie produkcji rolniczej odpowiednio do walorów danego obszaru, przystosowanie produkcji rolnej do wymogów rynku hurtowego;
- stworzenie stałych warunków pracy i zamieszkania rolnikom w celu umacniania rodzinnych gospodarstw rolnych;
- dążenie do zmiany struktury agrarnej i rozwoju wielofunkcyjnego w istniejących i nowo tworzonych gospodarstwach rolnych;
- prowadzenie działań na rzecz odnowy istniejących cmentarzy i parków, ochrona drzewostanu, zabezpieczenie istniejących zabytków na cmentarzach i w parkach;

III. Intensyfikacji rozwoju

Obejmująca obszary zainwestowania (istniejącego i przewidywanego) mieszkaniowego, zorganizowanej działalności produkcyjno – usługowej i turystyczno – usługowej, komunikacyjnego oraz sieci i urządzeń infrastruktury technicznej obsługującej powyższe tereny.

Polityka przestrzenna dla strefy intensyfikacji to:

- zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów terenowych – porządkowanie zainwestowania;
- przebudowa zasobów mieszkaniowych;
- scalanie gruntów (wąskich, długich działek) w celu efektywniejszego podziału na działki budowlane;
- uzbrajanie terenów w infrastrukturę techniczną;
- przygotowanie warunków do inwestowania poprzez opracowywanie planów miejscowych;
- tworzenie warunków do rozwoju turystyki wypoczynkowej i agroturystyki;
- tworzenie warunków do rozwoju usług komercyjnych, rzemiosła usługowego i drobnej wytwórczości oraz przetwórstwa rolnego zaspokajających potrzeby mieszkańców gminy i dających miejsca pracy;
- preferencje podatkowe dla inwestorów tworzących miejsca pracy;
- współpraca władz gminy z administracją centralną i wojewódzką w zakresie poprawy stanu drogi krajowej i wojewódzkiej;

- współpraca władz gminy z administracją powiatową w zakresie poprawy stanu dróg powiatowych;
- utrzymanie niezbędnych rezerw pod przebudowę układu komunikacyjnego;
- eliminacja tzw. zaszłości realizacyjnych w inwestycjach komunikacyjnych, / drogi gminne/;
- uwzględnienie potrzeb obronności i bezpieczeństwa państwa poprzez:
 - planowanie możliwości czasowego rozmieszczenia na obszarze gminy jednostek wojsk własnych i sojuszniczych,
 - wykorzystanie zasobów gminy na rzecz wojsk własnych i sojuszniczych zarówno w czasie pokoju (prowadzenie akcji ratowniczych), jak i w warunkach kryzysu i wojny,
 - wydzielenie sił i środków do wsparcia działań wojsk własnych i sojuszniczych na obszarze gminy.

IV. Zagrożenia

Obejmująca tereny, które ze względu na swoje predyspozycje stwarzają zagrożenie dla ludzi i ich zabudowy mieszkaniowej. Są to obszary fizjograficznie niekorzystne, obszary osuwiskowe i zagrożone osuwiskami oraz obszary wypału węgla drzewnego.

Polityka przestrzenna prowadzona w strefie zagrożeń to:

- nie lokalizowanie nowych obiektów budowlanych w strefach niekorzystnych fizjograficznie i osuwiskowych; preferencje podatkowe i pomoc dla mieszkańców opuszczających gospodarstwa istniejące w strefie zagrożeń;
- prowadzenie badań i wyznaczenie obszarów najbardziej narażonych na występowanie osuwisk; zabezpieczanie tych terenów poprzez nie lokalizowanie żadnych budynków i budowli;
- uzdatnianie i zabezpieczanie terenów pod względem fizjograficznym do ewentualnego inwestowania;
- lokalizowanie miejsc wypału węgla drzewnego w obszarach do tego przeznaczonych oddalonych od zabudowy; zakaz lokalizacji retort w korytarzach ekologicznych i strefach ochrony rezerwatuowej;
- zapobieganie ciągłej rotacji miejsc wypału węgla.

11.4. Obszary , dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe.

1. Obszary , dla których istnieje obowiązek sporządzenia miejscowych planów wynikający z przepisów szczególnych.

Na terenie gminy Bukowsko nie występują obszary, dla których istnieje obowiązek sporządzenia planu miejscowego wynikający z przepisów szczególnych.

2. Obszary , dla których sporządza się miejscowe plany ze względu na istniejące uwarunkowania.

Zgodnie z ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994r
(Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139) konieczne jest opracowanie MPZP dla terenów :

- I. w miejscowości Bukowsko** – obejmujący teren przysiółka Łazy i teren za stadionem sportowym z przeznaczeniem pod usługi turystyczne (zgodnie z rysunkiem studium).

- II. w miejscowościach: **Karlików i Przybyszów** – obejmujący tereny z przeznaczeniem pod usługi turystyczne (zgodnie z rysunkiem studium).
- III. w miejscowości **Wola Sękowa** – obejmujący tereny przysiółka Wola Jaworowa z przeznaczeniem pod usługi turystyczne (zgodnie z rysunkiem studium).
- IV. w miejscowości **Plonna** – obejmujący tereny z przeznaczeniem pod usługi turystyczne (zgodnie z rysunkiem studium).

11.5. Polityka gminy w zakresie rozwoju infrastruktury społecznej

Polityka gminy w zakresie rozwoju infrastruktury społecznej winna być ukierunkowana głównie na poprawę jakości życia jej mieszkańców poprzez:

- zabezpieczenie przynajmniej minimalnego poziomu potrzeb bytowych i ogólnorozwojowych społeczeństwa z zapobieganiem tendencjom spadkowym w standardach obsługi,
- wyrównanie dysproporcji (w ramach realnych możliwości ich spełnienia) w przestrzennym rozmieszczeniu urządzeń infrastruktury społecznej o elementarnym i podstawowym charakterze,
- wzbogacenie rzeczowego zakresu infrastruktury o elementy wynikające z pojawiających się potrzeb związanych ze zmieniającym się poziomem i stylem życia i postępującego różnicowania w tym zakresie , a więc i zróżnicowania potrzeb przede wszystkim jakościowych,
- dostosowanie dotychczasowych funkcji obiektów i lokali do aktualnych potrzeb z założeniem płynnej i szybkiej możliwości zmiany tych funkcji .
- zwiększenie zasobów materialnych i miejsc pracy w zasadzie we wszystkich ogniwach infrastruktury społecznej z uwzględnieniem ułatwień formalnych i lokalizacyjnych dla form nieuspołecznionych przynajmniej w zakresie tych urządzeń ,których realizacja w formie uspołecznionej natrafia na bariery przede wszystkim finansowe.

Proponowaną poprawę jakości życia w zakresie wybranych elementów /przede wszystkim podstawowych/ potrzeb przedstawiono poprzez standardy.

Ograniczenia brzegowe standardów dają możliwość bieżącego dostosowania realizacji planu i jej oceny w zależności od możliwości finansowych podmiotów uczestniczących w życiu społeczno – gospodarczym gminy.

Standardy określać będą skalę potrzeb rozwoju poszczególnych elementów infrastruktury społecznej /Tabela nr 4/ standardy jakości życia wybranych elementów infrastruktury społecznej.

Standardy jakości życia wybranych elementów infrastruktury społecznej .

Tabela 4

Wyszczególnienie	Miernik	Stan istniejący	Graniczne wielkości pola rozwiązań
Mieszkalnictwo			
- posiadanie samodzielnego mieszkania	<u>Liczba ludności</u> Liczba mieszkań	4,51	-
- wygoda zamieszkania	<u>m² pow. uż. mieszk.</u> 1 mieszkaniec	17,0	20,0
- zagęszczenie mieszkania	<u>Liczba mieszkańców</u> 1 izbę	1,22	0,90-1,10
Oświata i wychowanie			
- objęcie opieką przed-	% uczestnictwa lub	-	40 - 45

szkolną dzieci w wieku 3-6	% ogólnej liczby miesz-kańców	-	4,0 - 4,2
- warunki nauki w szko-le podstawowej	<u>Liczba uczniów</u> 1 oddział	19 SP; 18G	18
Kultura			
- możliwość korzysta-nia z bibliotek	<u>mieszkańców</u> placówkę	1746	Wielkość pow. użyt. ustala się indywidual- nie 5000-4000
- z kin	<u>Liczba miejsc</u> 1000 M	0	Wielkość obiektów ustala się indyw. wg zapotrzebowania
Ochrona zdrowia i opieka społeczna			
- możliwość uzyskania fachowej porady me-dycznej	<u>mieszkańcy</u> 1 ośrodek zdrowia	2620	3000-4000
- możliwość hospitali-zacji	<u>Liczba łóżek</u> 1000 M	na rejon	7,0 na rejon
- możliwość pomocy społecznej w domach pomocy społecznej	<u>Liczba łóżek</u> 1000 M	0	2,5 – 3,0
- możliwość nabycia leków	<u>mieszkańcy</u> aptekę	5239	4000-6000
- nagła pomoc lekarska	<u>mieszkańcy</u> na karetkę	-	~8000
- objęcie opieką w żłobkach dzieci 0 – 2 lat	% ogólnej liczby miesz-kańców % uczestnictwa	0,0 0,0	0,75-1,5% ogólnej liczby mieszkańców 3,0 – 4,0
Handel			
- możliwość korzysta-nia z placówek sklepo-wych	<u>mieszkańcy</u> placówkę		150-130
- warunki nabycia arty-kulów	<u>m² pow. użyt.</u> 1000 M	-	190-270
Usługi bytowe – rze-miosło			
- możliwość korzysta-nia z usług zaspokajających drobne potrzeby materialne i remontowe	<u>mieszkańcy</u> zakład	-	250-200
Warunki obsługi ludno-ści	<u>m² pow. użyt.</u> 1000 M	-	90-160
Administracja			
- warunki obsługi mieszkańców gminy	<u>m² pow. użyt.</u> 1000 M		